



ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร
The Relationship between Audit Quality and Earnings Response Coefficients

พรชัย กัณฑ์สุข

มหาวิทยาลัยบูรพา

2560

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร



พรชัย กัณฑ์สุข

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต

สาขาวิชา-

คณะกรรมการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา

2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา

The Relationship between Audit Quality and Earnings Response Coefficients



PORNCHAI GUNTSOOK

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE MASTER OF ACCOUNTANCY

IN -

FACULTY OF MANAGEMENT AND TOURISM

BURAPHA UNIVERSITY

2017

COPYRIGHT OF BURAPHA UNIVERSITY

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ได้พิจารณางาน
นิพนธ์ของ พรชัย กัณฑ์สุข ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชา- ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(ดร. การุณ สุขสองห้อง)

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

..... ประธาน

(ดร. การุณ สุขสองห้อง)

..... กรรมการ

(ดร. เนตรดาว ชัยเขต)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ สุขุมาลัย ชำนิจ)

คณะกรรมการจัดการและการท่องเที่ยวอนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชา- ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะกรรมการจัดการ

และการท่องเที่ยว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ชัย เศรษฐ์อ่อนวัช)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

59920365: สาขาวิชา: -; บข.ม. (-)

คำสำคัญ: คุณภาพงานสอบบัญชี, กำไร, การตอบสนองต่อข้อมูล, การสอบบัญชี

พรชัย กัณฑ์สุข: ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร (The Relationship between Audit Quality and Earnings Response Coefficients)
คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: การุณ สุขสองห้อง ปี พ.ศ. 2560

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับคุณภาพกำไรที่วัดจากการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงที่มีการประกาศผลกำไรประจำปี 2555 - 2559 โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่เข้าเกณฑ์การคัดเลือกตัวอย่างจำนวน 184 บริษัท และนำมาทดสอบว่าคุณภาพงานสอบบัญชีซึ่งประกอบด้วย ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชี ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้าและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์กับค่าสัมประสิทธิ์การตอบสนองต่อข้อมูลกำไร (Earnings Response Coefficients : ERC) ซึ่งเป็นค่าที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกำไรที่ไม่คาดหวังกับผลตอบแทนที่ไม่คาดหวังหลังจากการประกาศผลกำไรประจำปีของกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ โดยในงานวิจัยนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางเศรษฐมิติในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Panel ด้วยวิธี Ordinary fixed effects

ผลการวิจัยพบว่าประเภทของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับค่าERC ซึ่งหมายถึงนักลงทุนให้ความเชื่อมั่นต่อคุณภาพกำไรที่ผ่านการตรวจสอบจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ในกลุ่ม Big 4 ในการนำไปใช้คาดการณ์กำไรและผลตอบแทนในอนาคตมากกว่าผลกำไรที่ผ่านการตรวจสอบจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก ส่วนประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชี ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้าและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับค่า ERC อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

59920365: MAJOR: -; M.Acc. (-)

KEYWORDS: Audit Quality, Earnings, Earnings Response Coefficients, Auditing

PORNCHAI GUNTSOOK: The Relationship between Audit Quality and Earnings Response Coefficients. ADVISORY COMMITTEE: KAROON SUKSONGHONG 2017

The objective of this study was to investigate the relationship between audit quality and earnings response coefficients of listed companies on the Stock Exchange of Thailand in earnings announcement period of 2012 - 2016. There were 184 samples that were in inclusion criteria. This study also tested audit quality aspects including auditor's opinion, audit firm type, audit tenure and audit fee were related to Earnings Response Coefficients (ERC), which represents the relationship between unexpected earnings and unexpected returns after annual earnings announcement of the samples. This study used econometric software package to analyze panel data by using ordinary fixed effects.

The results of this study indicated that type of audit firm was positively related to ERC, implying that investors were more confident in earnings quality audited by the Big 4 audit firm for forecasting earnings and return in the future than earnings quality audited by small audit firm. Auditor's opinion, audit tenure and audit fee were not related to ERC with a statistical significance level.

กิตติกรรมประกาศ

งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากอาจารย์ ดร. กา
รณ สุขสองห้อง อาจารย์ที่ปรึกษางานนิพนธ์และประธานสอบงานนิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า
ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและเสนอความคิดเห็นที่มีคุณค่าตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ใ้้งาน
นิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.เนตรดาว ชัยเขต และรองศาสตราจารย์สุขุมาลัย
ชำนาญ กรรมการสอบงานนิพนธ์ที่กรุณาเสียเวลาอันมีค่าให้คำชี้แนะเพิ่มเติมอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง
สำหรับการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้งานนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงคณาจารย์
ในภาควิชาการบัญชีและการเงินทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนถ่ายทอด
ประสบการณ์ที่ดีแก่ข้าพเจ้า นอกจากนี้ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ของข้าพเจ้าทุกท่าน
ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันที่ได้กรุณาถ่ายทอดวิชาความรู้อันมีค่ายิ่งแก่ข้าพเจ้า

สุดท้ายข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่มอบความรัก ความห่วงใย การดูแล
ตลอดจนการอบรมสั่งสอนให้ข้าพเจ้ามีความมานะพยายาม อดทน คอยเป็นกำลังใจและสนับสนุน
ส่งเสริมในทุก ๆ ด้านมาโดยตลอด รวมถึงน้องสาว น้องชายและสมาชิกทุกคนในครอบครัวของ
ข้าพเจ้า ซึ่งเป็นกำลังใจที่สำคัญของข้าพเจ้า ตลอดจนเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือ ใ้
คำปรึกษาและเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าด้วยดีเสมอมาจนทำให้งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี
คุณประโยชน์ที่ได้รับจากงานนิพนธ์ฉบับนี้ข้าพเจ้าขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู
อาจารย์ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

พรชัย กัณฑ์สุข

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	4
สมมติฐานของงานวิจัย	4
กรอบแนวคิดในงานวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
ขอบเขตของงานวิจัย	6
ข้อจำกัดของงานวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	29
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	40
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	40
การเก็บข้อมูล.....	41

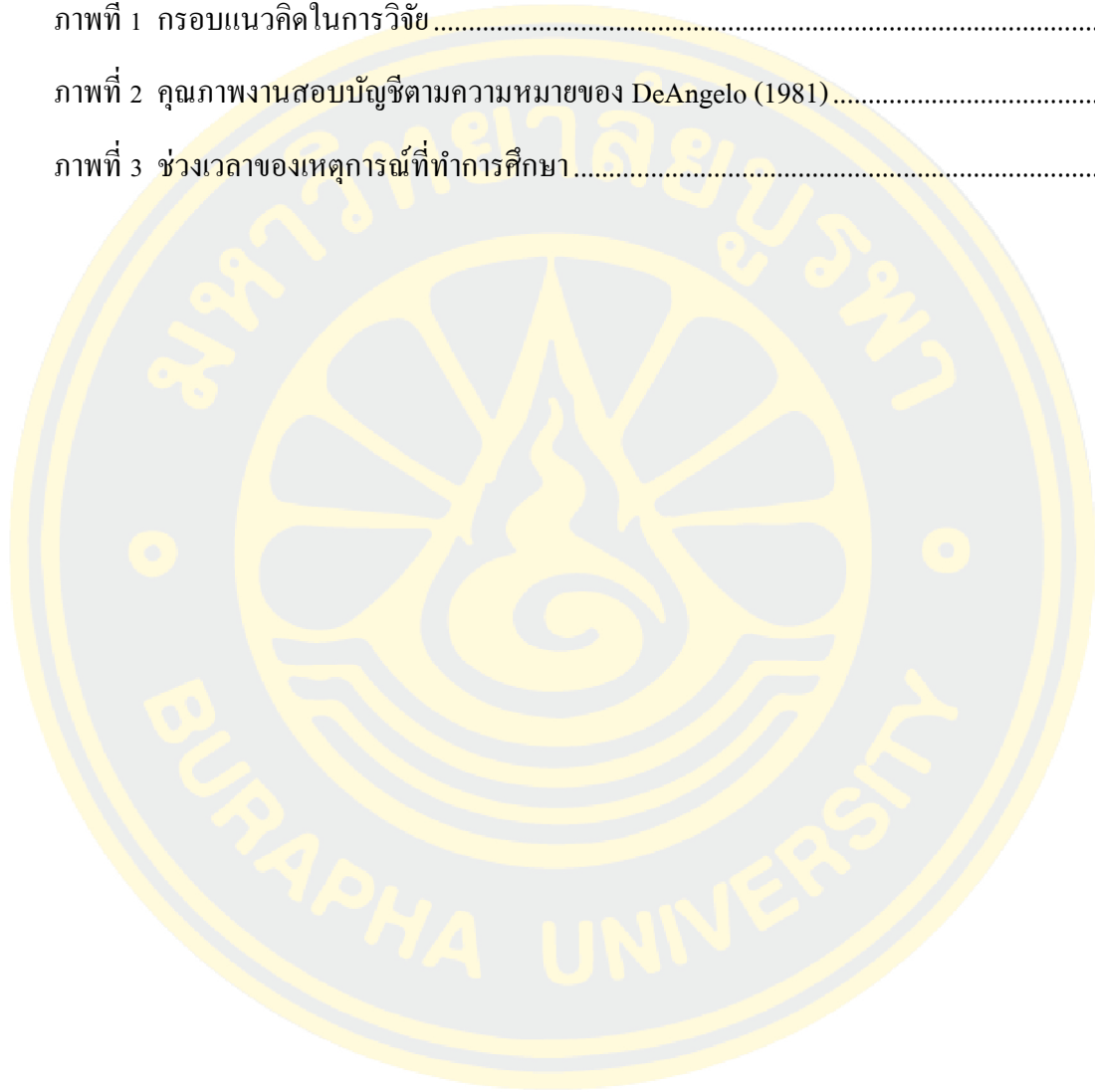
ตัวแบบที่ใช้ในการวิจัย	43
ตัวแปรและการวัดค่าตัวแปร	44
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	52
บทที่ 4 ผลการวิจัย	53
ผลการวิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลเบื้องต้น	53
ผลการทดสอบสมมติฐานจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย Panel data analysis	56
บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลการวิจัย และ ข้อเสนอแนะ	59
สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	59
ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย	62
ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป	62
บรรณานุกรม	64
ประวัติย่อของผู้วิจัย	76

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตัวอย่างความหมายของคุณภาพงานสอบบัญชีและการอ้างอิง	28
ตารางที่ 2 งานวิจัยที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร	38
ตารางที่ 3 หลักเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	42
ตารางที่ 4 จำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตามประเภทกลุ่มอุตสาหกรรม	43
ตารางที่ 5 สรุปตัวแปร การวัดค่าและค่าที่คาดหวัง	51
ตารางที่ 6 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร	53
ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี Ordinary fixed effects	56

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ภาพที่ 2 คุณภาพงานสอบบัญชีตามความหมายของ DeAngelo (1981).....	27
ภาพที่ 3 ช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่ทำการศึกษา.....	45



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มีงานวิจัยมากมายในอดีตทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับความมีคุณค่าของข้อมูลข่าวสาร (Information content) กับประสิทธิภาพของตลาด (Efficient Market Hypothesis : EMH) ที่มีต่อปฏิบัติการตอบสนองของตลาดผ่านราคาของหลักทรัพย์และการตัดสินใจของนักลงทุน ตัวอย่างเช่น J. H. Choi, Kalay, and Sadka (2016) ได้ศึกษาเกี่ยวกับข่าวสารของข้อมูลกำไร , กำไรที่คาดหวังที่มีผลต่อราคาของหลักทรัพย์ของนักลงทุน Nguyen and Claus (2013) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและความรับรู้ของผู้ใช้ข้อมูลที่มีต่อการประกาศข่าวสารด้านดี (Good news) และข่าวสารด้านไม่ดี (Bad news) และงานวิจัยของ สุภวัฒน์ ธนปติ, ไบโลวิท, and เวทวงศ์ พ่วงทรัพย์ (2555) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีผลต่อข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายทางการเงินของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ข้อมูลเกี่ยวกับกำไรถือเป็นอีกข้อมูลหนึ่งซึ่งมีความสำคัญที่นักลงทุนนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดมูลค่ากิจการและการตัดสินใจลงทุน (R. Ball & Brown, 1968; Beaver, 1968) โดยการนำไปวิเคราะห์และพิจารณาร่วมกับข้อมูลที่จำเป็นด้านอื่น ๆ เช่น ภาวะเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมซึ่งถือเป็นแหล่งข้อมูลจากภายนอกของกิจการ หรือข้อมูลเกี่ยวกับภาวะการแข่งขัน อัตราการเจริญเติบโต ทิศทางและนโยบายของฝ่ายบริหาร ความสามารถในการทำกำไรและการจ่ายเงินปันผลซึ่งถือเป็นแหล่งข้อมูลจากภายในของกิจการ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลกำไรมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ โดยพบว่าถ้าข้อมูลกำไรที่มีการประกาศออกมาเป็นข่าวดี หมายถึงข้อมูลแสดงให้เห็นว่ามีกำไรดีกว่าที่นักลงทุนคาดหวังไว้ จะเกิดผลตอบแทนจากหลักทรัพย์สูงเกินจากที่นักลงทุนคาดหมายไว้ก่อนการได้รับทราบข้อมูลกำไรที่มีการประกาศ ในทางตรงกันข้ามหากข้อมูลกำไรที่มีการประกาศออกมาเป็นข่าวไม่ดี หมายถึงข้อมูลแสดงให้เห็นว่ามีกำไรต่ำกว่าที่นักลงทุนคาดหวังไว้ผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ส่วนที่เกินจากที่นักลงทุนคาดหมายไว้จะมีน้อยลง (R. Ball & Brown, 1968) ดังนั้นจากความสัมพันธ์ดังกล่าวข้อมูลเกี่ยวกับกำไรซึ่งถูกรายงานไว้ในรายงานทางการเงินควรมีความน่าเชื่อถือและควรได้รับการตรวจสอบและรับรองความถูกต้องจากบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการเงินและบัญชีที่ได้รับการยอมรับ โดยทั่วไปซึ่งหมายถึง

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (Certified Public Accountant : CPA) ซึ่งเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับรายงานทางการเงิน (J. R. Francis & Wang, 2008) โดยผลงานและผลการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีที่ใช้สื่อสารกับผู้ใช้งบการเงินได้แก่รายงานการสอบบัญชี (Auditor's report) ซึ่งถือเป็นข้อมูลข่าวสารชนิดหนึ่งของกิจการ ที่นักลงทุนซึ่งเป็นผู้ใช้งบการเงินหลักให้ความสำคัญในการอ่านความเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีต่องบการเงินของกิจการเพื่อใช้พิจารณาตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ (Pearlman, 1978) เกี่ยวกับการลงทุนว่าจะซื้อ ถือ หรือขายเงินลงทุนที่กำลังทำการพิจารณาอยู่ โดยรายงานการสอบบัญชีนี้เป็นการสื่อสารข้อสรุปที่ได้จากการปฏิบัติงานตรวจสอบในรูปแบบของการแสดงความเห็นที่เป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างผู้สอบบัญชีกับผู้ใช้งบการเงินเกี่ยวกับความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูลในงบการเงิน (นิพนธ์ เห็น โชคชัยชนะ, ศรีจันเพชร, & ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์, 2560) ดังนั้นหากขั้นตอนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีเป็นกระบวนการที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานที่กำหนดโดยหน่วยงานกำกับดูแลและเป็นไปข้อกำหนดตามกฎหมายแล้วย่อมส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีและมีผลต่อความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือและคุณภาพของกำไรที่รายงานอยู่ในรายงานทางการเงินที่นักลงทุนจะนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ (F. Ball, Tyler, & Wells, 2015; Cheong & Zurbruegg, 2016; Lamoreaux, 2016; Mao, Qi, & Xu, 2017; Maroun & Atkins, 2014)

จากอดีตมาจนถึงปัจจุบันมีข่าวการล่มสลายและปิดกิจการของบริษัทขนาดใหญ่หลายแห่งรวมถึงข่าวการมีคดีความฟ้องร้องบริษัทที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์อย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับความไม่โปร่งใสและการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกบัญชีและการรายงานทางการเงิน โดยเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในผลงานของผู้สอบบัญชีเป็นอย่างมาก จึงเป็นเหตุให้หน่วยงานกำกับดูแลวิชาชีพบัญชีทั่วโลกได้ออกกฎระเบียบมาใหม่อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มคุณภาพของรายงานทางการเงินและคุณภาพการสอบบัญชี เช่น การออก Sarbanes-Oxley Act (SOX) เพื่อการกำกับดูแลและธรรมาภิบาลของกิจการ หรือกรณีที่มีหน่วยงาน Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อกำกับดูแลผู้สอบบัญชีและสำนักงานสอบบัญชีที่ปฏิบัติงานตรวจสอบงบการเงินให้กับบริษัทมหาชนในสหรัฐอเมริกา ที่ได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีรวมถึงกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพงานสอบบัญชีเพื่อใช้ประเมินคุณภาพการปฏิบัติงานสอบบัญชี (Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB), 2013) นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงรูปแบบรวมถึงเนื้อหาในรายงานของผู้สอบบัญชีโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มการสื่อสารและให้ข้อมูลที่สำคัญเพิ่มขึ้นกับผู้ใช้งบการเงินจากรายงานของผู้สอบบัญชี (ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์, 2558a) เป็นต้น สำหรับในประเทศไทยสภาวิชาชีพ

บัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแลวิชาชีพบัญชีในประเทศไทยได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรฐานการรายงานทางการเงินรวมถึงกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มคุณภาพของรายงานทางการเงินและคุณภาพการสอบบัญชีเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ เช่น การกำหนดมาตรฐานการควบคุมคุณภาพฉบับที่ 1 (Thai Standard on Quality Control 1 : TSQC 1) เพื่อให้มีคุณภาพงานสอบบัญชีทั้งในระดับสำนักงานและในระดับบุคลากรในสำนักงาน ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นมากขึ้นแก่ผู้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลในรายงานทางการเงิน (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2560a) การปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 700 เรื่อง “การแสดงความเห็นและการรายงานต่องบการเงิน” และกำหนดมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 เรื่อง “การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต” (Key Audit Matters : KAM) ซึ่งเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทยที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากถือเป็นการสื่อสารถึงคุณภาพของงบการเงินที่ตรวจสอบและเพื่อตอบสนองนักลงทุนและผู้ใช้งบการเงินที่มีความต้องการทราบข้อมูลที่สำคัญที่ผู้สอบบัญชีพบในระหว่างการปฏิบัติงานตรวจสอบ (ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์, 2558b) โดยถือปฏิบัติกับการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 31 ธันวาคม 2559 เป็นปีแรก

นอกจากนี้ที่ผ่านมานงานวิจัยส่วนใหญ่ในประเทศไทยที่ทำการศึกษเกี่ยวกับคุณภาพกำไร มักนิยมใช้ข้อมูลทางการบัญชีในการวัดคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินแต่เพียงอย่างเดียว เช่นตามตัวแบบของ Jones model หรือ Modified Jones model หรือ Francis model เป็นต้น ซึ่งมุ่งเน้นทดสอบคุณภาพกำไรจากคุณภาพของรายการคงค้าง ซึ่งกำไรที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์อาจมาจากดุลยพินิจของผู้บริหารในการจัดการกำไรให้เป็นไปตามทิศทางที่ต้องการ ส่วนงานวิจัยที่ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลในตลาดมาใช้วัดคุณภาพกำไรยังพบไม่มากนัก แต่สำหรับในต่างประเทศพบว่ามีงานวิจัยหลายฉบับที่นำข้อมูลในตลาดมาใช้วัดคุณภาพกำไร ซึ่งค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร (Earnings Response Coefficient : ERC) นี้ก็เป็นอีกรายการหนึ่งที่ใช้ข้อมูลในตลาดมาเป็นตัววัดคุณภาพของกำไร เช่นงานวิจัยของ Balsam, Krishnan, and Yang (2003) ศึกษาความสัมพันธ์ของ ERC กับชื่อเสียงและความเชี่ยวชาญของผู้สอบบัญชี Chi, Huang, Liao, and Xie (2009) ศึกษาความสัมพันธ์ของ ERC กับการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีและระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้า และ Du and Zhou (2014b) ศึกษาความสัมพันธ์ของ ERC กับประเภทของสำนักงานสอบบัญชีและทำการเปรียบเทียบระหว่างสหรัฐอเมริกากับประเทศจีน เป็นต้น

ดังที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าหากหน่วยงานกำกับดูแลมีการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงานรวมถึงกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ และสำนักงานสอบบัญชีได้มีการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานสอบบัญชี

ของสำนักงานเพื่อเพิ่มคุณภาพของการสอบบัญชีแล้ว นักลงทุนจะเกิดความเชื่อมั่นต่อคุณภาพกำไร โดยการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรซึ่งเป็นการวัดคุณภาพกำไรจากข้อมูลในตลาดผ่านราคาหลักทรัพย์อย่างไร โดยทำการศึกษาผ่านความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรของนักลงทุน นอกจากนี้การศึกษาดังกล่าวถึงความสัมพันธ์นี้พบในงานวิจัยในต่างประเทศแต่สำหรับในประเทศไทยยังไม่พบว่ามีการศึกษาถึงความสัมพันธ์นี้

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร

สมมติฐานของงานวิจัย

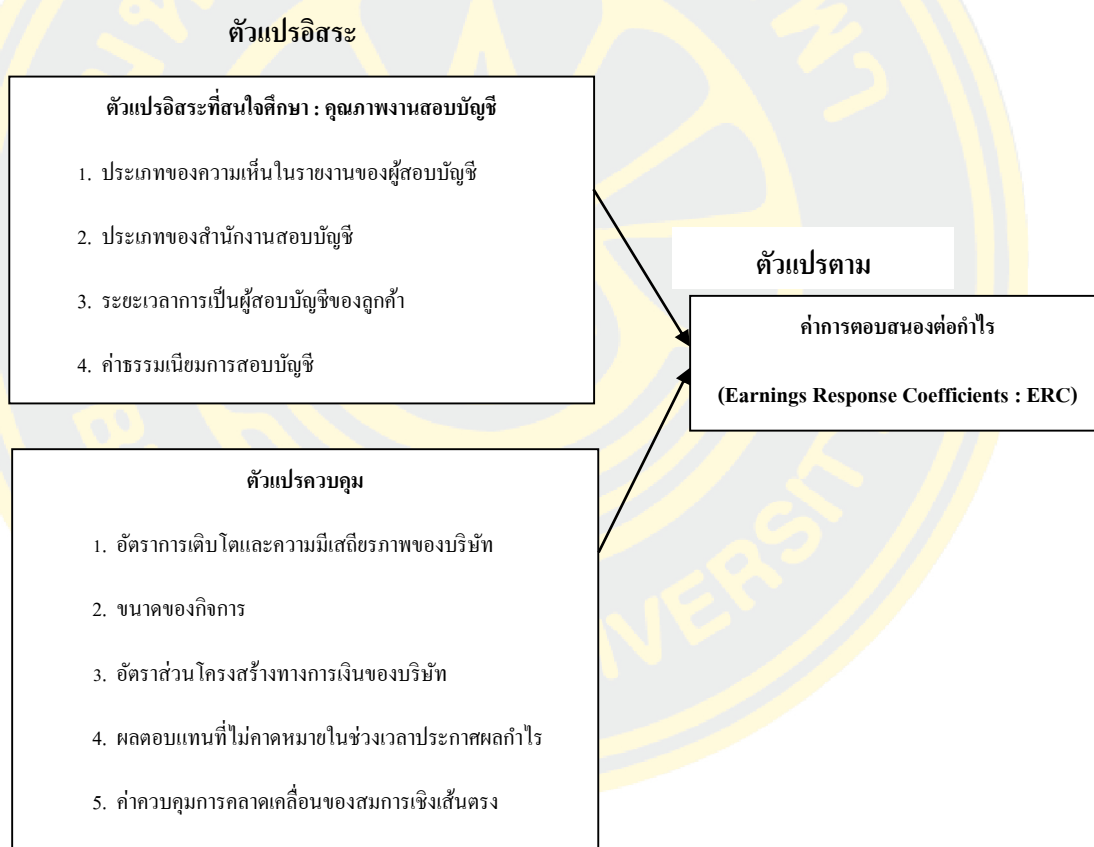
งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชี (Audit quality) กับคุณภาพกำไร (Earnings quality) ซึ่งวัดจากค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร (Earnings response coefficients) โดยการประยุกต์ใช้ตัวแทนคุณภาพงานสอบบัญชีและคุณภาพกำไรจากแบบจำลองงานวิจัยที่ได้จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพงานสอบบัญชีได้แก่ ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชี (Audit opinions) ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (Audit firm type) ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้า (Audit tenure) และค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Audit fee) และมีการควบคุมผลกระทบจากขนาดของกิจการและโครงสร้างทางการเงินที่แตกต่างกันในแต่ละบริษัทรวมถึงการควบคุมความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรงของสมการ ผู้วิจัยได้พัฒนาสมมติฐานจากการประยุกต์สมการในการทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าวจากผลงานวิจัยของ Teoh and Wong (1993), Sayekti and Wondabio (2007), Augustine O Okolie (2014) และ Du and Zhou (2014a) โดยกำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

สมมติฐานงานวิจัย : การตอบสนองต่อข้อมูลกำไรขึ้นอยู่กับประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชี

ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้าและ
ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพงานสอบบัญชี, งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร ผู้วิจัยจำแนกตัวแปรออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยตัวแปรอิสระแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อยได้แก่ ตัวแปรอิสระที่สนใจศึกษาและตัวแปรควบคุม ทั้งนี้รายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรแต่ละชนิดจะได้แสดงไว้ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัยในบทที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ นักลงทุนมีทางเลือกมากขึ้นในการวัดคุณภาพกำไรและนำกำไรที่มีคุณภาพไปใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจหรือคาดการณ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ
2. เพื่อให้ นักลงทุนและผู้สนใจศึกษาเข้าใจถึงปฏิบัติการตอบสนองของตลาดจากข้อมูลกำไรที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบอย่างมีคุณภาพ
3. เพื่อให้ นักลงทุนและผู้ใช้ประโยชน์จากรายงานการสอบบัญชีมีความมั่นใจที่จะใช้ประโยชน์จากรายงานของผู้สอบบัญชีและเห็นถึงคุณค่าของรายงานของผู้สอบบัญชีรวมถึงข้อมูลที่ผู้สอบบัญชีได้รายงานไว้
4. เพื่อให้ ผู้สอบบัญชีใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นอันจะส่งผลให้ผู้สอบบัญชีสามารถสรุปผลการตรวจสอบและแสดงความเห็นจากข้อสรุปที่ได้จากการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
5. เพื่อให้ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาจากการนำข้อมูลที่มีอยู่ในตลาดมาเป็นตัววัดคุณภาพกำไรเพิ่มเติมนอกเหนือจากการใช้ข้อมูลทางการบัญชี

ขอบเขตของงานวิจัย

ขอบเขตของงานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรโดยละเอียดจะได้อธิบายไว้ในบทที่ 3 ในส่วนนี้จะกล่าวถึงโดยสังเขปเท่านั้น โดยงานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรประจำปีซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารทางด้านการบัญชีอย่างหนึ่ง ดังนั้นจึงเป็นลักษณะของการศึกษาผลของข้อมูลข่าวสารที่มีต่อปฏิบัติการตอบสนองของตลาดตามทฤษฎีประสิทธิภาพของตลาดในช่วงของการประกาศผลกำไรที่จะสะท้อนผ่านค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรที่พิจารณาจากความสัมพันธ์ของผลตอบแทนเกินปกติ (Abnormal return) กับกำไรส่วนที่เกินปกติ (Earnings surprise) ในช่วงเหตุการณ์การประกาศข่าวสารข้อมูลกำไรประจำปี ดังนั้นรูปแบบงานวิจัยฉบับนี้จึงถือเป็นการศึกษาเหตุการณ์ที่สนใจ (Event study) ที่นำเสนอเป็นครั้งแรกโดย G. and F. (1970) โดยการจัดเก็บข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคมของทุกปี ในช่วงระยะเวลา 5 ปี ได้แก่ปี 2555 - 2559 จากนั้นจึงนำไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลโดยใช้ Panel data analysis

ข้อจำกัดของงานวิจัย

1. งานวิจัยฉบับนี้ใช้ข้อมูลของบริษัทที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคมของทุกปีมาประกอบการศึกษาเท่านั้น
2. งานวิจัยฉบับนี้กำหนดช่วงเหตุการณ์ที่ทำการศึกษาเพียง 3 วัน ประกอบด้วยวันที่ก่อนมีการประกาศผลกำไร 1 วัน, วันที่มีการประกาศผลกำไรและวันที่หลังจากมีการประกาศผลกำไร 1 วัน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของผลตอบแทนของหลักทรัพย์กับข้อมูลกำไรประจำปี
3. งานวิจัยฉบับนี้ใช้ข้อมูลการประกาศข่าวสารตามที่เผยแพร่จากแหล่งข้อมูลสาธารณะจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยดังนี้ www.set.or.th , www.sec.or.th และ www.setsmart.com

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความมีคุณค่าของข้อมูลข่าวสาร หมายถึง ประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารทางการบัญชีที่มีผลกระทบท่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้ในการยื่นยันถึงการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจในอดีตและเพื่อประกอบการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจในปัจจุบันเพื่อคาดการณ์เกี่ยวกับรายการหรือเหตุการณ์ในอนาคต

คุณภาพกำไร หมายถึง ประสิทธิภาพของผลการดำเนินงานที่ถูกต้องโดยสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ การกำหนดมูลค่ากิจการและราคาของหลักทรัพย์ รวมถึงสามารถใช้พยากรณ์เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในอนาคตได้อย่างแม่นยำ

คุณภาพงานสอบบัญชี หมายถึง กระบวนการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพที่สำนักงานสอบบัญชีใช้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี โดยการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการตรวจสอบ เพื่อให้ได้ผลงานที่ถูกต้อง เหมาะสม มีความน่าเชื่อถือก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้ในการนำไปประกอบการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ

การตอบสนองต่อข้อมูลกำไร หมายถึง การประมาณความสัมพันธ์ระหว่างราคาของหลักทรัพย์และผลตอบแทนที่นักลงทุนคาดหวังไว้กับราคาของหลักทรัพย์และผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงที่ได้รับผลกระทบภายหลังจากมีการประกาศผลกำไรโดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การตอบสนองต่อกำไร

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูล
กำไร ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร
แหล่งข้อมูลต่างๆ อันได้แก่ วิทยานิพนธ์ งานนิพนธ์ วารสาร บทความ และตำราเรียนที่เกี่ยวข้อง
โดยพบว่าแนวคิด ทฤษฎีรวมถึงผลงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีประสิทธิภาพของตลาดทุนเป็นทฤษฎีที่เป็นผลมาจากงานวิจัยของ G. and F. (1970) ที่กล่าวว่าราคาของหลักทรัพย์ในตลาดที่มีประสิทธิภาพ (Efficient market) จะเป็นราคาที่สะท้อนข้อมูลข่าวสารที่เป็นสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง (Relevant information) ไว้ทั้งหมดแล้ว โดยในตลาดที่มีประสิทธิภาพ ราคาของหลักทรัพย์จะใกล้เคียงกับมูลค่าที่แท้จริง (Intrinsic value) หมายถึงเป็นราคาของหลักทรัพย์หลังจากการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารสาธารณะด้วยความเสมอภาค มีต้นทุนการได้รับข้อมูลข่าวสารเท่ากับศูนย์และนักลงทุนได้รับข้อมูลด้วยความรวดเร็วเทียบเท่ากัน นอกจากนี้ราคาของหลักทรัพย์ยังพร้อมจะเปลี่ยนแปลงได้ทันทีเมื่อมีข่าวสารหรือข้อมูลใหม่ โดยนักลงทุนไม่สามารถใช้ข้อมูลข่าวสารนี้ในการหาผลตอบแทนส่วนเกิน (Abnormal return) หรือผลตอบแทนที่ไม่คาดหวัง (Unexpected return) และทำกำไรในตลาดอย่างไม่เป็นธรรมได้ เนื่องจากราคาของหลักทรัพย์ได้รับการวิเคราะห์และประเมินผลกระทบจากข้อมูลข่าวสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องไว้เรียบร้อยแล้ว โดยข้อมูลข่าวสารที่นักลงทุนได้รับทราบสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท (Caroline, 1998) ได้แก่

1. ข้อมูลข่าวสารในตลาด (Market information) เป็นข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในตลาดหลักทรัพย์ซึ่งมีการประกาศให้นักลงทุนทราบแล้ว ได้แก่ ข้อมูลราคาหลักทรัพย์ในอดีต ปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ที่เกิดขึ้น ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ประจำวัน การซื้อ - ขายรายใหญ่และหน่วยย่อย หรือเป็นข้อมูลอื่น ๆ

2. ข้อมูลข่าวสารสาธารณะ (Public information) เป็นข้อมูลข่าวสารอื่นที่ไม่ได้เกิดขึ้นในตลาดหลักทรัพย์ซึ่งอาจเป็นข้อมูลข่าวสารภายในองค์กร เช่น ข้อมูลกำไร การจ่ายเงินปันผล การ

ควมรวมกิจการ การกำกับดูแลกิจการ การแตกหุ้น นโยบายการบัญชี เป็นต้น หรืออาจเป็นข้อมูล ข่าวสารภายนอกองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง หรือข้อมูลที่เป็นข่าวลือ เป็นต้น

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2559) ได้กำหนดสมมติฐานของตลาดที่มีประสิทธิภาพ (Efficient market hypothesis) ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. เป็นตลาดที่มีนักลงทุนจำนวนมากจนไม่มีใครใดที่จะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการกำหนดหรือการเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์
2. นักลงทุนสามารถใช้ความน่าจะเป็นของผลตอบแทนของหลักทรัพย์เป็นพื้นฐานในการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ได้เช่นกัน
3. นักลงทุนรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับราคาและข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์เป็นอย่างดี
4. นักลงทุนจะเลือกลงทุนในหลักทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนสูงสุดภายใต้ระดับความเสี่ยงระดับหนึ่งที่ยอมรับได้

จากสมมติฐานความมีประสิทธิภาพของตลาด G. and F. (1970) แบ่งตลาดออกเป็น 3 ระดับตามระดับของประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

1. ตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับอ่อน (Weak form market efficiency)
ภายใต้สมมติฐานตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับอ่อนนี้ การกำหนดราคาของหลักทรัพย์ในปัจจุบันเป็นผลมาจากราคาหลักทรัพย์ในอดีต กล่าวคือราคาหลักทรัพย์ในปัจจุบันเป็นผลมาจากข้อมูลข่าวสารทั้งหมดที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ในอดีตหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นตลาดที่ใช้ราคาของหลักทรัพย์ในอดีตมาคำนวณราคาหลักทรัพย์ที่จะทำการซื้อขายในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์มีลักษณะเป็นการสุ่ม (Random walk) ราคาที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างสุ่มไม่มีความแน่นอน จึงทำให้การคาดหวังราคาของหลักทรัพย์ในปัจจุบันขึ้นอยู่กับราคาในอดีตเท่านั้นเนื่องจากราคาของหลักทรัพย์ในอดีตกับราคาหลักทรัพย์ในปัจจุบันไม่มีความสัมพันธ์กันหรือเป็นอิสระต่อกัน ดังนั้นนักลงทุนไม่สามารถหาผลตอบแทนส่วนเกินจากราคาของหลักทรัพย์ในอดีตที่นำมาใช้กำหนดราคาซื้อขายหลักทรัพย์ในปัจจุบันได้

2. ตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับกึ่งเข้มแข็ง (Semi-strong form market efficiency)

ภายใต้สมมติฐานตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับกึ่งเข้มแข็งนี้ ราคาของหลักทรัพย์นอกจากจะเป็นผลมาจากราคาหลักทรัพย์ในอดีตแล้วยังรวมถึงผลกระทบจากข้อมูลข่าวสารสาธารณะที่นักลงทุนได้รับทราบในปัจจุบัน หรือกล่าวได้ว่าราคาของหลักทรัพย์ในปัจจุบันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงข้อมูลข่าวสารที่ได้รับการเปิดเผยให้สาธารณะได้รับทราบอย่างถูกต้องและเป็นกลางแล้ว โดยราคาหลักทรัพย์จะมีการเปลี่ยนแปลงทันทีเมื่อมีข้อมูลสาธารณะใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลข่าวสารทางการเงินและรายงานทางการเงิน (Bartov & Mohanram, 2004) ดังนั้นนักลงทุนจะไม่สามารถสร้างผลตอบแทนส่วนเกินได้เนื่องจากราคาของหลักทรัพย์ได้สะท้อนถึงข้อมูลข่าวสารทั้งในอดีตและข้อมูลข่าวสารสาธารณะในปัจจุบันแล้ว

3. ตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับเข้มแข็ง (Strong form market efficiency)

ภายใต้สมมติฐานตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับเข้มแข็งนี้ ราคาของหลักทรัพย์จะได้รับผลสะท้อนมาจากข้อมูลข่าวสารทั้งหมด ทั้งที่เป็นข้อมูลข่าวสารในตลาดและข้อมูลข่าวสารสาธารณะ รวมทั้งข้อมูลลับเฉพาะภายในองค์กรซึ่งปกติมักไม่สามารถทำการเปิดเผยได้ นอกจากนี้ประเด็นสำคัญคือนักลงทุนจะต้องได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ดังกล่าวพร้อมกันภายในระยะเวลาที่เทียบเท่ากันอย่างเหมาะสมโดยไม่มีต้นทุนการเข้าถึงข้อมูลนั้น ดังนั้นตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับเข้มแข็งนี้จึงถือได้ว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้ยากเนื่องจากข้อจำกัดของการที่นักลงทุนจะเข้าถึงข้อมูลภายในแต่ละองค์กรนั่นเอง ดังนั้นหากนักลงทุนสามารถเข้าถึงข้อมูลลับภายในองค์กรได้เทียบเท่ากันแล้ว ย่อมจะไม่มีนักลงทุนคนใดที่จะสามารถหาผลตอบแทนส่วนเกินโดยใช้ข้อมูลลับที่ได้รับทราบมาได้ เนื่องจากราคาของหลักทรัพย์มีการปรับตัวตามข้อมูลข่าวสารทุกอย่างครบถ้วนแล้ว

สำหรับในประเทศไทยมีงานวิจัยภายในประเทศหลายฉบับที่ได้ข้อสรุปสอดคล้องกันว่าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอยู่ภายใต้สมมติฐานตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับกึ่งเข้มแข็ง ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการประกาศผลกำไรและรายงานทางการเงินมีประโยชน์ต่อนักลงทุนในการนำไปใช้ตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจเกี่ยวหลักทรัพย์และพบว่าราคาหลักทรัพย์จะมีการเปลี่ยนแปลงทันทีเมื่อมีการประกาศข้อมูลข่าวสารดังกล่าว (นิมนวล เขียวรัตน์, 2539; ปัญญา สัมฤทธิ์ประดิษฐ์, 2545; ศิลป์ชัย ปวีณพงษ์พัฒน์, 2544) นอกจากนี้ นักลงทุนยังสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้เท่าเทียมกันเนื่องจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการรายงานและการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจให้นักลงทุนรับทราบ ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงใช้สมมติฐานตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับกึ่งเข้มแข็งที่ให้ความสำคัญกับการประกาศผลกำไรที่ส่งผลต่อการปรับตัวของราคาหลักทรัพย์ประกอบการศึกษา

2. ความมีคุณค่าของข้อมูลข่าวสาร (Information content)

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของตลาดดังที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีและรายงานทางการเงิน เช่น ข้อมูลผลการประกอบการ รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต งบการเงิน คำอธิบายในหมายเหตุประกอบงบการเงิน เป็นต้น มีความสำคัญต่อตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับที่เข้มแข็งที่ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจะสะท้อนหรือส่งผลกระทบต่อราคาของหลักทรัพย์ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าข้อมูลข่าวสารทางการเงินและรายงานทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรายงานกำไรจะมีผลกระทบต่อราคาของหลักทรัพย์และการตัดสินใจของนักลงทุนตามทฤษฎีที่เป็นผลมาจากงานวิจัยของ R. Ball and Brown (1968) ที่ได้ศึกษาการปรับตัวของราคาหลักทรัพย์ในวันที่มีการประกาศผลกำไรประจำปีพบว่าราคาของหลักทรัพย์มีการปรับตัวที่สัมพันธ์กับผลกำไรสุทธิที่ประกาศในทิศทางเดียวกัน และ ผลงานวิจัยของ Beaver (1968) ที่ได้ศึกษาความผันผวนของราคาหลักทรัพย์และปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ในช่วงระยะเวลารอบ ๆ วันที่จะมีการประกาศกำไร โดยพบว่าราคาหลักทรัพย์และปริมาณการซื้อขายหลักทรัพย์ในช่วงสัปดาห์ที่มีการประกาศผลกำไรจะมีความถี่ในการปรับตัวสูงกว่าราคาหลักทรัพย์ในช่วงที่ไม่มีการประกาศผลกำไร ข้อมูลผลกำไรที่ประกาศจะถือว่ามีคุณค่ามากน้อยเพียงใดนั้นจะพิจารณาจากผลของข้อมูลข่าวสารการประกาศผลกำไรนั้นว่าส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจหรือการคาดหวังผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ของนักลงทุนหรือไม่ เพียงใด อย่างไรก็ตามราคาของหลักทรัพย์ไม่ได้เป็นผลมาจากการประกาศผลกำไรประจำปีแต่เพียงอย่างเดียวแต่เป็นการสะท้อนถึงความคาดหวังผลตอบแทนในอนาคตของนักลงทุน และข่าวสารรวมถึงข้อมูลอื่น ๆ ทั้งหมดไว้ด้วยแล้ว นอกจากนี้ความมีคุณค่าของผลกำไรจะลดลงหากมีความผิดพลาดของการวัดผลการดำเนินงานให้ออกมาอยู่ในรูปของกำไรสุทธิซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของกำไรในการนำไปใช้ตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ นอกจากนี้ข้อมูลกำไรสุทธิประจำปีเป็นข้อมูลที่มีข้อจำกัดเรื่องความทันเวลาซึ่งนักลงทุนสามารถอาศัยข้อมูลจากแหล่งอื่นที่ให้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกันและบ่อยครั้งมากกว่าประกอบการตัดสินใจ (Barton, Hansen, & Pownall, 2010) อีกทั้ง นักลงทุนมีมุมมองที่ว่าข้อมูลการประกาศผลกำไรเป็นการมองภาพในอดีต เนื่องจากการรายงานข้อมูลที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งแตกต่างจากราคาหลักทรัพย์ที่สามารถสะท้อนถึงข้อมูลในอดีตและใช้คาดคะเนหรือพยากรณ์อนาคตได้ (R. Ball & Shivakumar, 2008)

3. คุณภาพกำไร (Earnings quality)

มีผู้นิยามความหมายของคุณภาพของกำไรไว้ในหลายความหมายแตกต่างกันออกไปตามมุมมองที่มีต่อตัวกำไรและวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้วิเคราะห์ เช่น ใช้ประกอบการประเมินกระแสเงินสดในอนาคต มูลค่ากิจการ การประเมินระดับการจัดการและการตกแต่งกำไร และ ใช้ในการประเมินความยั่งยืนของกำไร เป็นต้น คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการรายงานทางการเงินของสหรัฐอเมริกา (The Financial Accounting Standard Board : FASB) ได้ให้ความหมายของคุณภาพกำไรว่าต้องเป็นกำไรที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามปกติที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้อย่างเพียงพอต่อการเปลี่ยนแทนสินทรัพย์ที่มีลักษณะเสื่อมค่าได้ อีกทั้งต้องมาจากรายได้ที่เกิดขึ้นประจำ (Recurring Income) โดยที่กิจกรรมหรือกระบวนการที่ก่อให้เกิดรายได้เสร็จสมบูรณ์แล้ว มีงานวิจัยของ P. M. Dechow and Schrand (2004) ได้ให้ความหมายของคุณภาพกำไรว่าควรเป็นกำไรที่มีเสถียรภาพและมีความสัมพันธ์กับราคาของหลักทรัพย์ ในขณะที่ Penman and Zhang (2002) กล่าวว่าคุณภาพกำไรหมายถึงกำไรสามารถใช้ในการคาดการณ์หรือมีความสามารถในการพยากรณ์กำไรที่คาดหมายในอนาคตได้อย่างแม่นยำ White, Sondh, and Fried (2005) กล่าวว่าคุณภาพกำไรคือกำไรที่เป็นผลมาจากการจัดทำขึ้นภายใต้หลักความระมัดระวัง (Conservatism assumption) เป็นกำไรที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ หรือ ฉัฐชานนท์ โกมุตพุฒิจพงศ์ (2557) กล่าวว่าคุณภาพกำไรหมายถึงความสามารถในการนำกำไรไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะเห็นได้ว่านิยามของคุณภาพกำไรนั้นมีหลายความหมายตามมุมมองและวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ดังเช่นที่กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตาม P. Dechow, Ge, and Schrand (2010) ได้กล่าวไว้ว่าคุณภาพกำไรมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. กำไรที่มีคุณภาพต้องมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
2. กำไรที่มีคุณภาพต้องเป็นตัวเลขที่สะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าเชิงเศรษฐกิจที่มาจากผลการดำเนินงานของกิจการ

3. คุณภาพของกำไรถูกวัดมาจากการเกี่ยวข้องในการตัดสินใจเกี่ยวกับผลการดำเนินงานด้านการเงินของกิจการซึ่งเป็นผลมาจากระบบบัญชีที่ดีและมีประสิทธิภาพที่ใช้ในการวัดผลการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง

จากลักษณะของคุณภาพกำไรที่กล่าวไว้ข้างต้นจะเห็นได้ว่าคุณภาพของกำไรมิได้มีไว้ใช้ประโยชน์เพียงเพื่อวัตถุประสงค์ในการประเมินราคาของหลักทรัพย์แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังสามารถขยายความไปถึงความสามารถในการตัดสินใจเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานอีกด้วย

ในการประเมินหามูลค่ากิจการหรือมูลค่าของหลักทรัพย์กำไรถือเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญเนื่องจากใช้เป็นข้อมูลเริ่มต้นในการคำนวณหามูลค่าดังกล่าว ดังนั้นหากกำไรที่ใช้เป็นกำไรที่ไม่มีคุณภาพย่อมส่งผลต่อมูลค่าของกิจการที่ไม่สามารถสะท้อนมูลค่าที่แท้จริงได้หรือมูลค่าของหลักทรัพย์ไม่เป็นมูลค่าที่สามารถใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นจึงควรมีการวัดหรือทดสอบความมีคุณภาพของกำไรก่อนการนำไปใช้ประกอบการหามูลค่าที่แท้จริงของกิจการหรือมูลค่าของหลักทรัพย์ นอกจากนี้นักลงทุนยังมีมุมมองว่ากิจการที่มีคุณภาพกำไรอยู่ในระดับสูงย่อมสะท้อนให้เห็นว่าเป็นกิจการที่มีความเสี่ยงน้อยกว่ากิจการที่มีคุณภาพกำไรอยู่ในระดับต่ำ (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543)

การวัดคุณภาพของกำไร (Earnings quality measure)

การวัดคุณภาพของกำไรหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การวัดคุณสมบัติของกำไร (Earnings attribute measure) เป็นการวัดว่ากำไรมีคุณภาพหรือไม่ โดยผลงานวิจัยของ (J. Francis, LaFond, Olsson, & Schipper, 2005) ได้แบ่งการวัดคุณภาพของกำไรออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มที่ใช้ข้อมูลทางการบัญชีในการวัดคุณภาพของกำไร (Accounting-based earnings quality measure) โดยการวัดคุณภาพของกำไรในกลุ่มนี้จะใช้ข้อมูลจากระบบการเงินเป็นตัววัดคุณภาพ ประกอบด้วย 3 ตัววัด ได้แก่

1.1 คุณภาพของรายการคงค้าง (Accrual quality)

รายการคงค้างหมายถึงการรวมรายการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรายงานทางการเงินในงวดที่เกิดรายการเมื่อรายการนั้นเป็นไปตามค่านิยมและเข้าเกณฑ์การรับรู้รายการภายใต้กรอบแนวคิดในการรายงานทางการเงินหรือตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการบัญชีหรือมาตรฐานการรายงานทางการเงิน โดยมีได้ค่านิ่งว่ารายการที่เกิดขึ้นนั้นจะได้รับการรับชำระหรือจ่ายชำระแล้วหรือไม่ รายการคงค้างจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับนโยบายการบัญชีที่กิจการเลือกใช้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่ากำไรมีองค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นเงินสดและส่วนที่เป็นผลมาจากรายการคงค้าง (รายการที่ไม่ใช่เงินสด) โดยคุณภาพของรายการคงค้างเป็นการพิจารณาว่ารายการคงค้างที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถสะท้อนให้เห็นถึงกระแสเงินสดทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคตได้ดีเพียงใดและสามารถนำไปเปรียบเทียบกับกิจการอื่นหรือเปรียบเทียบกับแต่ละปีของกิจการเดียวกัน โดยหากอัตราส่วนรายการคงค้าง (Accruals ratio) สูงแสดงว่ากิจการมีรายการคงค้างรวมมากซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากิจการมีคุณภาพกำไรต่ำกว่ากิจการอื่นหรือปีที่นำมาเปรียบเทียบกับกัน ในทิศทางตรงกันข้ามหากกิจการมีอัตราส่วนรายการคงค้างรวมต่ำจะสะท้อนให้เห็นว่ากิจการมีคุณภาพกำไรสูงกว่า

กิจการอื่นหรือปีที่ผ่านมาเปรียบเทียบกัน การคำนวณอัตราส่วนรายการคงค้างรวมสามารถคำนวณหาได้ทั้งจากงบแสดงฐานะการเงินและงบกระแสเงินสดตามผลงานวิจัยของ Richardson, Sloan, Mark, x, and rem (2006) ดังนี้

1.1.1 การคำนวณหารายการคงค้างรวมจากงบแสดงฐานะการเงินตามแนวคิดของงบดุล หรืองบแสดงฐานะการเงิน (The balance sheet or the statement of financial position approach)

วิธีนี้เป็นการหาสินทรัพย์สุทธิที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานจากการตัดรายการที่เป็นตัวเงินออกจากรายการที่ไม่เป็นตัวเงินทั้งที่เป็นสินทรัพย์และหนี้สินเพื่อให้คงเหลือเฉพาะรายการคงค้างเท่านั้น มีวิธีการคำนวณตามขั้นตอนดังนี้

ก. คำนวณหาสินทรัพย์ดำเนินงานสุทธิ (NOA) ของกิจการในปีปัจจุบันและปีก่อน โดย

$$\text{สินทรัพย์ดำเนินงานสุทธิ (NOA)} = \text{สินทรัพย์ดำเนินงาน} - \text{หนี้สินดำเนินงาน}$$

เมื่อ :

สินทรัพย์ดำเนินงาน = สินทรัพย์รวม - (เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด+เงินลงทุนระยะสั้น)

$$\text{หนี้สินดำเนินงาน} = \text{หนี้สินรวม} - \text{หนี้สินที่มีภาระดอกเบี้ย}$$

ข. คำนวณหาการเปลี่ยนแปลงในรายการคงค้างรวมของกิจการดังนี้

$$\text{Accruals}_t = \text{NOA}_t - \text{NOA}_{t-1}$$

ค. นำรายการคงค้างรวมตาม ข. มาหารด้วยค่าถัวเฉลี่ยของ NOA ปีปัจจุบัน (t) กับ NOA ปีก่อน (t-1) โดยการนำค่าถัวเฉลี่ยของ NOA มาหารนี้เพื่อประโยชน์ในการปรับขนาดของกิจการที่ไม่เท่ากัน (Size effect) ให้สามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกันได้และคำนวณหาอัตราส่วนรายการคงค้างรวมที่ใช้วัดคุณภาพ ดังนี้

$$\text{Accruals Ratio}_t = \frac{\text{NOA}_t - \text{NOA}_{t-1}}{(\text{NOA}_t + \text{NOA}_{t-1}) / 2}$$

1.1.2 การคำนวณรายการคงค้างรวมจากงบกระแสเงินสด ตามแนวคิดของงบกระแสเงินสด (The cash flow approach)

วิธีนี้เป็นการหาผลต่างระหว่างกำไรสุทธิที่มีองค์ประกอบเป็นเงินสดกับรายการคงค้างกับกำไรสุทธิที่เป็นเงินสด มีวิธีการคำนวณตามขั้นตอนดังนี้

ก. คำนวณหารายการคงค้างรวมในปีปัจจุบัน โดย

$$\text{Accruals} = \text{NI}_t - \text{CFO}_t$$

เมื่อ :

NI คือ กำไรสุทธิประจำปี

CFO คือ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (Cash flow from operation)

ข. นำรายการคงค้างรวมตาม ก. มาหารด้วยค่าถัวเฉลี่ยของ NOA ปีปัจจุบัน (t) กับ NOA ปีก่อน (t-1) โดยการนำค่าถัวเฉลี่ยของ NOA มาหารนี้เพื่อประโยชน์ในการปรับขนาดของกิจการที่ไม่เท่ากันให้สามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกันได้และคำนวณหาอัตราส่วนรายการคงค้างรวมที่ใช้วัดคุณภาพ ดังนี้

$$\text{Accruals Ratio}_t = \frac{\text{NI}_t - \text{CFO}_t}{(\text{NOA}_t - \text{NOA}_{t-1}) / 2}$$

นอกจากนี้ยังมีการใช้แบบจำลองอีกหลายแบบ เช่น Modified Jones model ที่เสนอโดย McNichols (2002) ในการวัดคุณภาพของรายการคงค้างโดยในการใช้แบบจำลองดังกล่าวนี้จะแบ่งรายการคงค้างออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. รายการคงค้างที่แบ่งตามระยะเวลา สามารถแบ่งได้เป็น

1.1 รายการคงค้างระยะสั้น (Short-term accruals) เป็นรายการคงค้างที่เกี่ยวข้องกับเงินทุนหมุนเวียน (Working capital) ซึ่งประกอบด้วยสินทรัพย์หมุนเวียนและหนี้สินหมุนเวียน เช่น ลูกหนี้การค้า รายได้ค้างรับ เจ้าหนี้การค้า ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย เป็นต้น

1.2 รายการคงค้างระยะยาว (Long-term accruals) เป็นรายการคงค้างที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนและหนี้สินไม่หมุนเวียน เช่น การคิดค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ที่มีอายุการใช้งานจำกัด เป็นต้น

2. แบ่งตามระดับการควบคุมโดยผู้บริหาร สามารถแบ่งได้เป็น

2.1 รายการคงค้างที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติ (Non-discretionary accruals)

รายการคงค้างประเภทนี้ไม่อยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้โดยผู้บริหารเนื่องจากเป็นรายการคงค้างที่เกิดขึ้นตามการดำเนินงานตามปกติซึ่งเป็นไปตามภาวะแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของกิจการ เช่น ภาวะเศรษฐกิจ ราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยน อัตราดอกเบี้ย เป็นต้น ถ้าไรจากรายการคงค้างประเภทนี้จะถือว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพเนื่องจากเป็นกำไรที่สะท้อนข้อมูลเชิงเศรษฐกิจจากผลการดำเนินงานที่แท้จริงของกิจการ

2.2 รายการคงค้างที่ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจกำหนดขึ้น (Discretionary accruals)

เป็นรายการคงค้างที่ผู้บริหารสร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดการกำไรหรือตัดแต่งกำไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์บางประการ เช่น ต้องการให้ผลประกอบการมีกำไรสูงขึ้นตามการคาดการณ์จากนักวิเคราะห์หลักทรัพย์จึงชะลอการรับรู้ค่าเสื่อมราคาโดยการเปลี่ยนแปลงอายุการให้ประโยชน์ของสินทรัพย์ให้เพิ่มขึ้น เป็นต้น ดังนั้นในงานวิจัยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นศึกษารายการคงค้างประเภทนี้เพื่อทดสอบคุณภาพของกำไร โดยกำไรที่มีรายการคงค้างประเภทนี้เป็นองค์ประกอบในสัดส่วนที่สูงจะถือว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพต่ำ

การใช้แบบจำลองเพื่อทดสอบคุณภาพกำไรจากรายการคงค้างเริ่มต้นในปี 1986 โดย DeAngelo (1986) ได้เสนอว่าการเปลี่ยนแปลงในรายการคงค้างทั้งหมดเป็นผลมาจากรายการคงค้างที่ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจกำหนดขึ้น (Discretionary accruals) โดยไม่คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของรายการคงค้างที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติซึ่งในความเป็นจริงอาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อมและเป็นไปตามลักษณะของธุรกิจตามปกติ ต่อมา Jones (1991) ได้พัฒนาตัวแบบจำลองโดยมีข้อสมมติว่ารายการคงค้างที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามปกติ (Non-discretionary accruals) จะค่อนข้างคงที่โดยตัวแบบที่ใช้ทดสอบได้ควบคุมผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อมที่จะส่งผลให้รายการคงค้างที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานปกติมีการเปลี่ยนแปลง ตามสมการดังนี้

$$\frac{NDA_{i,t}}{A_{i,t}} = \alpha + \beta_1 \frac{(\Delta REV_{i,t})}{A_{i,t}} + \beta_2 \frac{PPE_{i,t}}{A_{i,t}} + \varepsilon_{i,t}$$

เมื่อ :

$NDA_{i,t}$ คือ ผลรวมของรายการคงค้างที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามปกติของบริษัท

i ณ เวลา t

$\Delta REV_{i,t}$ คือ การเปลี่ยนแปลงของรายได้รวมของบริษัท i ณ เวลา t กับ $t-1$

$PPE_{i,t}$ คือ จำนวนรวมของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ของบริษัท i ณ เวลา t

$A_{i,t-1}$ คือ จำนวนสินทรัพย์รวมของบริษัท i ณ เวลา $t-1$

$\varepsilon_{i,t}$ คือ ค่าความคลาดเคลื่อนจากการประมาณของบริษัท i ณ เวลา t

β_1, β_2 คือ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย

เมื่อได้ค่าผลรวมรายการคงค้างที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามปกติแล้วจึงทำการหาค่ารายการคงค้างรวม (Total accrual) ของบริษัท i ณ เวลา t ($TA_{i,t}$) จากสมการเดียวกันข้างต้นโดยทำการเปลี่ยนเฉพาะตัวแปร $NDA_{i,t}$ ให้เป็น $TA_{i,t}$ จากนั้นนำค่าทั้งสองที่ได้มาลบกันจะได้ผลลัพธ์เป็นรายการคงค้างที่ผู้บริหารใช้ดุลยพินิจกำหนดขึ้น

จากสมการข้างต้น P. Dechow et al. (2010) พบว่าหากมีการตกแต่งกำไรผ่านตัวเลขยอดรายได้ที่เป็นการขายเชื่อจากผู้บริหาร ตัวแบบที่ใช้ทดสอบข้างต้นจะไม่สามารถทำให้ค้นพบการตกแต่งกำไรนั้นได้เลย เนื่องจากแบบจำลองนี้ถือว่ายอดรายได้นั้นเป็นรายการที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามปกติ นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแบบนี้สามารถใช้อธิบายความแปรปรวนของรายการคงค้างได้ค่อนข้างต่ำอีกทั้งตัวแบบยังไม่มีความสัมพันธ์เพียงพอเนื่องจากเกิดความสัมพันธ์กัน (Correlation) ระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนกับจำนวนรายการคงค้างรวม จึงได้มีการพัฒนาตัวแบบที่ใช้ทดสอบขึ้นใหม่โดยมีแนวคิดว่าการเปลี่ยนแปลงของยอดรายได้จากการขายเชื่อเป็นผลมาจากการตกแต่งกำไรโดยผู้บริหารด้วยการกำหนดตัวแปรยอดขายเชื่อ (ΔREC) ไปลบกับตัวแปรการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวม (ΔREV) ในสมการเดิมซึ่งอาจส่งผลให้ผลลัพธ์ที่ได้เป็นการประมาณการรายการคงค้างที่เกิดขึ้นจากดุลยพินิจของผู้บริหารสูงเกินความเป็นจริง ตัวแบบจำลองใหม่นี้เรียกว่า “Modified Jones” ซึ่งตัวแบบดังกล่าวเป็นดังนี้

$$\frac{NDA_{i,t}}{A_{i,t}} = \alpha + \beta_1 \frac{(\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t})}{A_{i,t}} + \beta_2 \frac{PPE_{i,t}}{A_{i,t}} + \varepsilon_{i,t}$$

เมื่อ :

$NDA_{i,t}$ คือ ผลรวมของรายการคงค้างที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามปกติของบริษัท i ณ เวลา t

$\Delta REV_{i,t}$ คือ การเปลี่ยนแปลงของรายได้รวมของบริษัท i ณ เวลา t กับ $t-1$

$\Delta REC_{i,t}$ คือ การเปลี่ยนแปลงของรายได้จากการขายเชื่อของบริษัท i ณ เวลา t

$PPE_{i,t}$ คือ จำนวนรวมของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ของบริษัท i ณ เวลา t

$A_{i,t-1}$ คือ จำนวนสินทรัพย์รวมของบริษัท i ณ เวลา $t-1$

$\varepsilon_{i,t}$ คือ ค่าความคลาดเคลื่อนจากการประมาณของบริษัท i ณ เวลา t

β_1, β_2 คือ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย

J. Francis, LaFond, et al. (2005) ได้นำเสนอตัวแบบสมการที่ใช้ทดสอบขึ้นมาใหม่เพื่อใช้วัดคุณภาพของรายการคงค้าง โดยแบบจำลองนี้มาจากแนวคิดที่นำเสนอโดย McNichols (2002) ที่เป็นการดัดแปลงจากตัวแบบ Modified Jones ที่มาจากผลงานวิจัยของ Patricia M. Dechow and Dichev (2002) ซึ่งมองว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานจะมีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างที่อยู่ในเงินทุนหมุนเวียน (Working capital) เนื่องจากรายการคงค้างสามารถใช้ในการประมาณกระแสเงินสดรับและจ่ายในอนาคตได้ รวมถึงสามารถสะท้อนให้เห็นภาพกระแสเงินสดในปัจจุบันและภาพในอดีตได้ด้วยเช่นกัน โดยตัวแบบตามที่ Patricia M. Dechow and Dichev (2002) ได้นำเสนอไว้เป็นดังนี้

$$\Delta WC_{i,t} = \alpha + \beta_1 CFO_{i,t-1} + \beta_2 CFO_{i,t} + \beta_3 CFO_{i,t+1} + \varepsilon_{i,t}$$

เมื่อ :

$\Delta WC_{i,t}$ คือ การเปลี่ยนแปลงในเงินทุนหมุนเวียน (สินทรัพย์หมุนเวียน-หนี้สินหมุนเวียน) ของบริษัท i ณ เวลา t

$CFO_{i,t}$ คือ กระแสเงินสดจากการดำเนินงานของบริษัท i ณ เวลา t

$\varepsilon_{i,t}$ คือ ค่าความคลาดเคลื่อนจากการประมาณของบริษัท i ณ เวลา t

โดยตัวแบบนี้ต้องกำหนดหาทั้ง ΔWC ของบริษัท i ณ เวลา t และ เวลา $t-1$ มาเปรียบเทียบกัน

ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น J. Francis, LaFond, et al. (2005) ได้ใช้แนวคิดของผลงานวิจัยของ McNichols (2002) และปรับปรุงตัวแบบของ Patricia M. Dechow and Dichev (2002) โดยการเพิ่มตัวแปรที่สำคัญอีก 2 ตัวแปรได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของรายได้รวม (ΔREV_{it}) เนื่องจากเป็นตัวแปรที่มีผลกระทบต่อเงินทุนหมุนเวียน และ จำนวนของสินทรัพย์ถาวรหรือที่ดิน

อาคารและอุปกรณ์ (PPE_{i,t}) เนื่องจากเป็นตัวแปรที่จะช่วยทำให้ค้นพบการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้างระยะยาว ซึ่งตัวแบบสมการที่ใช้ทดสอบใหม่ เป็นดังนี้

$$\frac{TCA_{i,t}}{A_{i,t}} = \alpha + \beta_1 \frac{CFO_{i,t-1}}{A_{i,t}} + \beta_2 \frac{CFO_{i,t}}{A_{i,t}} + \beta_3 \frac{CFO_{i,t+1}}{A_{i,t}} + \beta_4 \frac{\Delta REV_{i,t}}{A_{i,t}} + \beta_5 \frac{\Delta PPE_{i,t}}{A_{i,t}} + \varepsilon_{i,t}$$

เมื่อ :

TCA_{i,t} คือ รายการหมุนเวียนคงค้างรวมของบริษัท i ณ เวลา t โดย TCA_{it} คำนวณจาก
 $TCA_{it} = \Delta CA_{it} - \Delta CL_{i,t} - \Delta Cash_{i,t} + STDEBT_{i,t}$

เมื่อ :

$\Delta CA_{i,t}$ คือ ผลต่างจากการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์หมุนเวียนของบริษัท i ณ เวลา t กับ t-1

$\Delta CL_{i,t}$ คือ ผลต่างจากการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินหมุนเวียนของบริษัท i ณ เวลา t กับ t-1

$\Delta Cash_{i,t}$ คือ ผลต่างจากการเปลี่ยนแปลงของเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดของบริษัท i ณ เวลา t กับ t-1

$\Delta STDEBT_{i,t}$ คือ ผลต่างจากการเปลี่ยนแปลงในเงินกู้ยืมประเภทหมุนเวียนของบริษัท i ณ เวลา t กับ t-1

A_{i,t} คือ สินทรัพย์รวมเฉลี่ยของบริษัท i ณ เวลา t โดยทำการเฉลี่ยจากยอดรวมของสินทรัพย์ ณ เวลา t กับ t-1

CFO_{i,t} คือ กระแสเงินสดจากการดำเนินงานของบริษัท i ณ เวลา t

$\Delta REV_{i,t}$ คือ ผลต่างจากการเปลี่ยนแปลงของรายได้บริษัท i ณ เวลา t กับ t-1

$\Delta PPE_{i,t}$ คือ ราคาทุนของที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ของบริษัท i ณ เวลา t

1.2 ความยั่งยืนและความสม่ำเสมอของกำไร (Earnings sustainability and persistence)

คุณภาพกำไรที่ดีควรมีความยั่งยืนและความสม่ำเสมอโดยกำไรที่มีคุณภาพสูงควรมาจากรายการที่เกิดขึ้นเป็นประจำ (Recurring items) จากการดำเนินงานตามปกติของธุรกิจและกำไรจะมีคุณภาพต่ำเมื่อเป็นรายการเกิดขึ้นไม่บ่อย (Non-recurring items) และเป็นกำไรที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามปกติของธุรกิจ รัชฎุลักษณะ วิจิตรสารวงศ์ (2560) ระบุควมมีคุณภาพของกำไรตาม

การเกิดขึ้นและความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามปกติของธุรกิจไว้ว่ากำไรที่เกิดขึ้นจากรายการที่เกิดขึ้นเป็นประจำจะเป็นกำไรที่มีคุณภาพมากกว่ากำไรที่เกิดขึ้นจากรายการที่เกิดขึ้นไม่บ่อย เนื่องจากกำไรที่เกิดขึ้นเป็นประจำจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลักในการดำเนินงานตามปกติของธุรกิจ (Core business) ซึ่งก่อให้เกิดกำไรที่มาจากกิจกรรมหลักของธุรกิจ (Core earnings) เช่น กำไรจากการขายสินค้า เป็นต้น แต่กำไรที่เกิดขึ้นไม่บ่อยมักไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลักของการดำเนินงานของธุรกิจ เช่น กำไรจากการยกเลิกส่วนงาน ขาดทุนจากน้ำท่วม เป็นต้น ดังนั้นกำไรที่เกิดขึ้นเป็นประจำและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานจึงถือว่าเป็นกำไรที่มีความยั่งยืนและความสม่ำเสมอมากกว่า อย่างไรก็ตามผู้บริหารอาจใช้ดุลยพินิจในการจัดการหรือการตกแต่งกำไรเพื่อให้กำไรมีความยั่งยืนและความสม่ำเสมอได้

J. Francis, LaFond, Per, and Schipper (2004) ใช้ตัวแบบสมการทดสอบการวัดความยั่งยืนของกำไรโดยพิจารณาความยั่งยืนของกำไรจากค่าความแปรปรวน (α_1) ซึ่งหากค่าความแปรปรวนมีค่าเท่ากับ 1 หรือเข้าใกล้ 1 จะถือว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพในแง่ของความยั่งยืนสูง แต่หากค่าความแปรปรวนที่ได้มีค่าเข้าใกล้ 0 จะถือว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพในแง่ของความยั่งยืนต่ำ โดยตัวแบบดังกล่าวเป็นดังนี้

$$NIBE_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 NIBE_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$$

เมื่อ :

$NIBE_{i,t}$ คือ รายการกำไรสุทธิก่อนรายการพิเศษต่อหุ้นของบริษัท i ณ เวลา t

นอกจากตัวแบบการคำนวณหาความยั่งยืนของกำไรตามผลงานวิจัยของ J. Francis et al. (2004) แล้ว ยังมีตัวแบบของ Patricia M. Dechow, Sloan, and Sweeney (1995) ที่ใช้วัดคุณภาพกำไรโดยวัดจากความยั่งยืนของกำไร โดยตัวแบบของ Patricia M. Dechow et al. (1995) นี้จะพิจารณาจากค่า β_1 เพื่อทำการเปรียบเทียบกับกิจการอื่น หากค่าผลลัพธ์ที่ได้สูงกว่ากิจการอื่นแสดงให้เห็นว่ากิจการมีความยั่งยืนของกำไรมากกว่ากิจการอื่น โดยตัวแบบที่ใช้เป็นดังนี้

$$Earnings_{i,t+1} = \beta_0 + \beta_1 Earnings_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

เมื่อ :

Earnings_{i,t} คือ รายการกำไรสุทธิของบริษัท i ณ เวลา t

Earnings_{i,t+1} คือ รายการกำไรสุทธิของบริษัท i ณ เวลา t+1

สำหรับการหาค่าความสม่ำเสมอของกำไรนั้น J. Francis et al. (2004) ใช้ตัวแบบเดียวกันกับ Leuz, Nanda, and Wysocki (2003) เพื่อคำนวณหาความสม่ำเสมอของกำไร (S_{i,t}) โดยหากค่าความสม่ำเสมอของกำไรมีค่าต่ำนั้นหมายถึงค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกำไรต่ำกว่าค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานจะถือว่ากำไรมีคุณภาพสูง และหากค่าความสม่ำเสมอของกำไรมีค่าต่ำเนื่องจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกำไรสูงกว่าค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานจะถือว่ากำไรนั้นมีคุณภาพต่ำ โดยใช้ตัวแบบ ดังนี้

$$\text{ความสม่ำเสมอของกำไร (S}_{i,t}\text{)} = \frac{\acute{O}(\text{NIBE}_{i,t})}{\acute{O}(\text{CFO}_{i,t})}$$

เมื่อ :

$\acute{O}(\text{NIBE}_{i,t})$ คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายการกำไรสุทธิก่อนรายการพิเศษต่อสินทรัพย์รวม ณ วันต้นงวดของบริษัท i ณ เวลา t

$\acute{O}(\text{CFO}_{i,t})$ คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม ณ วันต้นงวดของบริษัท i ณ เวลา t

1.3 ความสามารถในการพยากรณ์ของกำไร (Predictive ability of earnings)

กำไรที่มีคุณภาพสูงควรสามารถใช้คาดคะเนหรือพยากรณ์กำไรในอนาคตได้อย่างแม่นยำ โดย J. Francis et al. (2004) ใช้ตัวแบบเดียวกันกับที่ใช้วัดความยั่งยืนของกำไรดังที่กล่าวมาแล้วใน 1.2 แต่จะใช้ค่า $\epsilon_{i,t}$ ในการพิจารณาโดยการนำค่า $\epsilon_{i,t}$ ไปคำนวณหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการพยากรณ์โดยหากค่าความสามารถในการพยากรณ์นี้มีค่าสูงหมายถึงมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงซึ่งเกิดจากความผิดพลาดของความแม่นยำในการพยากรณ์สูง กำไรจะมีคุณภาพต่ำ โดยค่าดังกล่าวสามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\text{ค่าความสามารถในการพยากรณ์ (P}_{i,t}\text{)} = \sqrt{\acute{O}\epsilon_{i,t}}$$

เมื่อ :

$O_{i,t}$ คือ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าความคลาดเคลื่อนของบริษัท i ณ เวลา t

2. กลุ่มที่ใช้ข้อมูลในตลาดมาเป็นตัววัดคุณภาพของกำไร (Market-based earnings quality measure) โดยตัววัดคุณภาพของกำไรในกลุ่มนี้จะใช้ข้อมูลจากงบการเงินเป็นตัววัดคุณภาพ ประกอบด้วย 3 ตัววัด ได้แก่

2.1 ตัววัดคุณภาพกำไรที่วัดจากความสัมพันธ์ของกับราคาหลักทรัพย์ (Relevance)

การคำนวณตัววัดคุณภาพกำไรนี้จะอาศัยเทคนิคทางสถิติซึ่งได้แก่สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) เข้ามาช่วยในการคำนวณตามผลงานวิจัยของ J. Francis et al. (2004) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Coefficient of determination : R^2) ในการพิจารณาภายใต้แนวคิดของความสัมพันธ์ของผลตอบแทน (Return) กับ กำไรสุทธิ (Earnings) ที่ว่า ถ้าค่า R^2 มีค่าสูงหมายถึงว่า กำไรสุทธิมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหลักทรัพย์สูงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตามแบบจำลอง ดังนี้

$$RETURN_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 EARN_{i,t} + \beta_2 \Delta EARN_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

เมื่อ :

$RETURN_{i,t}$ คือ ผลตอบแทนของบริษัท i สำหรับระยะเวลา 15 เดือน ตามระยะเวลาในงบการเงินปีที่ t รวมกับระยะเวลาหลังจากวันที่ในงบการเงินปีที่ t อีก 3 เดือน

$EARN_{i,t}$ คือ จำนวนกำไรสุทธิก่อนรายการพิเศษของบริษัท i ณ รอบระยะเวลาบัญชี t หารด้วยราคาหลักทรัพย์ ณ วันต้นงวดบัญชีของบริษัท i

$\Delta EARN_{i,t}$ คือ ผลต่างของจำนวนกำไรสุทธิก่อนรายการพิเศษของบริษัท i ณ รอบระยะเวลาบัญชี t กับ $t-1$ หารด้วยราคาหลักทรัพย์ ณ วันต้นงวดบัญชี t ของบริษัท i

$\beta_0, \beta_1, \beta_2$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนจากสมการของบริษัท i

$\varepsilon_{i,t}$ คือ ค่าความคลาดเคลื่อนจากสมการของบริษัท i สำหรับรอบระยะเวลาบัญชี t

2.2 ตัววัดคุณภาพกำไรที่วัดจากความระมัดระวังของกำไร (Conservatism)

Basu (1997) กล่าวว่าภายใต้หลักความระมัดระวังของกำไร กำไรควรมีคุณภาพในการสะท้อนข่าวร้ายได้ดีและรวดเร็วกว่าข่าวดีออกมาในรูปของราคาของหลักทรัพย์ ซึ่งกำไรที่มีคุณลักษณะเช่นนี้ถือว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพสูง และการวัดคุณภาพกำไรที่วัดจากความระมัดระวังของกำไรนี้ยังคงใช้เทคนิคทางสถิติเข้ามาช่วยเช่นกัน โดยใช้สมการถดถอยพหุคูณเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (β_1) โดยหากมีค่าสูงจะแสดงให้เห็นว่ากำไรที่มีคุณภาพสูงสามารถสะท้อนข่าวดีที่มีต่อราคาหลักทรัพย์ได้ดีและรวดเร็ว และใช้ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน $\beta_1 + \beta_2$ ในการวัดคุณภาพกำไรในการสะท้อนข่าวไม่ดีที่มีผลกับราคาของหลักทรัพย์ โดยค่า β_2 นี้เป็นค่าสัมประสิทธิ์การแปรปรวนของตัวแปรสมมติ (Dummy variable) ซึ่งถูกกำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 หากผลตอบแทนจากหลักทรัพย์มีค่าติดลบ และกำหนดให้มีค่าเท่ากับ 0 หากผลตอบแทนจากหลักทรัพย์มีค่าเป็นบวก ตามตัวแบบดังต่อไปนี้

$$EARN_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 NEG_{i,t} + \beta_1 RETURN_{i,t} + \beta_2 NEG_{i,t} RETURN_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

เมื่อ :

$RETURN_{i,t}$ คือ ผลตอบแทนของบริษัท i สำหรับระยะเวลา 15 เดือน ตามระยะเวลาในงบการเงินปีที่ t รวมกับระยะเวลาหลังจากวันที่ในงบการเงินปีที่ t อีก 3 เดือน

$EARN_{i,t}$ คือ จำนวนกำไรสุทธิก่อนรายการพิเศษของบริษัท i ณ รอบระยะเวลาบัญชี t หารด้วยราคาหลักทรัพย์ ณ วันต้นงวดบัญชีของบริษัท i

$NEG_{i,t}$ คือ ตัวแปรสมมติที่กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 หาก $RETURN_{i,t}$ มีค่าน้อยกว่า 0 (ติดลบ) และกำหนดค่าเท่ากับ 0 หากไม่ใช่

โดยการคำนวณหาความระมัดระวังของกำไรจะนำค่าสัมประสิทธิ์การแปรปรวนมาเข้าสมการ โดยหากค่าความระมัดระวังของกำไร ($C_{i,t}$) มีค่ามากกว่า 1 จะแสดงให้เห็นว่ากำไรมีคุณภาพสูงโดยสามารถสะท้อนให้เห็นความระมัดระวังต่อข่าวสารที่ไม่ดีสะท้อนออกมาผ่านราคาของหลักทรัพย์ได้สูง ดังนี้

$$\text{ความระมัดระวังของกำไร } (C_{i,t}) = \frac{(\beta_1 + \beta_2)}{\beta_1}$$

2.3 ตัววัดคุณภาพกำไรที่วัดจากความทันต่อเวลาของกำไร (Timeliness)

การวัดคุณภาพกำไรที่วัดจากความทันต่อเวลาของกำไรนี้จะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ R^2 จากสมการเดียวกันกับ 2.2 โดยหากค่า R^2 มีค่าสูงย่อมชี้ให้เห็นถึงว่ากำไรมีความสามารถตอบสนองผ่านราคาหลักทรัพย์ได้รวดเร็วซึ่งสามารถบ่งชี้ได้ว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพเนื่องจากสามารถสะท้อนข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากตัววัดคุณภาพกำไรดังกล่าวมาแล้วทั้งหมดยังมีอีกหนึ่งวิธีที่ใช้ในการวัดคุณภาพของกำไรได้เช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยได้สนใจนำมาศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้เพื่อใช้เป็นตัวแทนของคุณภาพกำไรในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร โดยวิธีนี้นำเสนอโดย Brown, Hagerman, Griffin, and Zmijewski (1987) ที่ใช้ค่าสัมประสิทธิ์การตอบสนองต่อกำไรของนักลงทุนที่มีต่อราคาหรือผลตอบแทนของหลักทรัพย์ (Investor responsiveness to earnings) เป็นตัววัดคุณภาพของกำไร วิธีการนี้อยู่ภายใต้แนวคิดที่ว่านักลงทุนจะตอบสนองต่อข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่า (Information content) และมีความเกี่ยวข้อง (Relevance) กับการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกำไรซึ่งถ้าหากกำไรสามารถใช้พยากรณ์หรือคาดหวังเกี่ยวกับผลตอบแทนในอนาคตได้ดีมากเพียงใดจะถือว่ากำไรมีคุณภาพมากเท่านั้น นอกจากนี้ข้อสมมติที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการใช้ค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรในการวัดคุณภาพกำไรคือต้องใช้กลุ่มตัวอย่างจากตลาดที่มีประสิทธิภาพ (Efficient market) เนื่องจากสันนิษฐานว่านักลงทุนได้ใช้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับบัญชีและการรายงานทางการเงินมาประกอบการمينมูลค่าของหลักทรัพย์อย่างเหมาะสมแล้ว (P. Dechow et al., 2010)

ในการคำนวณหาค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร (Earnings Response Coefficient : ERC) จะอาศัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับราคาหรือผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในช่วงที่มีการประกาศผลกำไรร่วมกับการใช้เทคนิคเชิงสถิติด้วยวิธีสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) เนื่องจากเป็นการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างราคาหรือผลตอบแทน (Return) ของหลักทรัพย์กับกำไร (Earnings) โดยมีตัวแบบสมการถดถอยที่ใช้ดังนี้

$$RETURN_{i,t} = \alpha + \beta_1 (Earnings\ Surprise_{i,t}) + \varepsilon_{i,t}$$

เมื่อ :

$RETURN_{i,t}$ คือ ผลตอบแทนของบริษัท i ในช่วง 3 วันก่อนและหลังวันที่มีการประกาศผลกำไรสำหรับช่วงเวลา t

Earnings Surprise_{i,t} คือ ผลต่างของผลตอบแทนที่คาดหวังกับผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงของบริษัท i สำหรับช่วงเวลา t ดังนั้นจะพบว่าในบางงานวิจัยจะใช้คำว่า Unexpected Earnings ซึ่งให้ความหมายเช่นเดียวกัน

β_1 คือ ค่าสัมประสิทธิ์การตอบสนองต่อข้อมูลกำไร

$\varepsilon_{i,t}$ คือ ค่าความคลาดเคลื่อนจากสมการถดถอย

ในการใช้ค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร (β_1) เพื่อวัดคุณภาพของกำไรนี้จะพิจารณาว่าหากกำไรหรือผลลัพธ์ที่ได้มีค่าสูงย่อมแสดงให้เห็นว่านักลงทุนมีการตอบสนองต่อผลตอบแทนที่ไม่คาดหวังมากหรืออยู่ในระดับสูงซึ่งเป็นตัวชี้ให้เห็นว่ากำไรมีคุณภาพสูงหรืออาจกล่าวได้ว่านักลงทุนมีการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรสะท้อนผ่านการปรับตัวของราคาหลักทรัพย์จากการสร้างผลตอบแทนที่ไม่คาดหวังได้มาก ในทิศทางตรงกันข้ามหากผลลัพธ์มีค่าต่ำจะหมายถึงกำไรมีคุณภาพต่ำ เนื่องจากนักลงทุนสามารถสร้างผลตอบแทนในอนาคตได้ต่ำกว่าที่คาดหวังไว้นั่นเอง

นอกจากการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์การตอบสนองของกำไรที่กล่าวมาแล้วข้างต้นยังพบว่าการคำนวณหาได้อีกหลายวิธี และสำหรับการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์การตอบสนองต่อข้อมูลกำไรที่ใช้ศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้โดยละเอียดจะได้กล่าวถึงไว้ในบทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัยต่อไป

4. ทฤษฎีตัวแทน (Agency theory)

ทฤษฎีตัวแทนเกิดขึ้นจาก Jensen and Meckling (1976) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 ฝ่ายประกอบด้วยตัวการ (Principal) ซึ่งได้แก่ผู้ถือหุ้น และ ตัวแทน (Agent) ซึ่งได้แก่ผู้บริหารหรือฝ่ายบริหาร โดยตัวการเป็นผู้มอบหมายการบริหารงานให้แก่ตัวแทนกระทำการแทนแนวคิดของการแยกผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้าของกิจการออกจากฝ่ายจัดการนี้จึงส่งผลให้เกิดปัญหาตัวแทน (Agency problem) ขึ้น เนื่องจากผู้ถือหุ้นและฝ่ายบริหารมีวัตถุประสงค์และผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน (Conflict of interest) โดยผู้บริหารมีวัตถุประสงค์ต้องการให้กิจการมีมูลค่าสูงสุดในขณะที่ฝ่ายบริหารซึ่งเป็นผู้ที่ไม่มีส่วนได้เสียกับกิจการอาจมีแรงจูงใจในบริหารงานเพื่อเอื้อผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้องโดยอาศัยโอกาสจากการที่ผู้ถือหุ้นไม่สามารถติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงานได้อย่างใกล้ชิด (Fama & Jensen, 1983) ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาตัวแทนผู้ถือหุ้นจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงต้นทุนที่เกิดจากตัวแทน (Agency cost) ได้ และในการแก้ไขปัญหาตัวแทนที่สำคัญที่ Jensen and Meckling (1976) ได้กล่าวไว้นอกจากการให้ค่าตอบแทน (Incentives)

เป็นสิ่งจูงใจแล้ว การตั้งคณะกรรมการตรวจสอบขึ้นภายในกิจการและการว่าจ้างผู้สอบบัญชีจากภายนอกเข้ามาตรวจสอบก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีความสำคัญมากเช่นกัน โดยพบว่าบริษัทที่ประสบกับปัญหาตัวแทนมักจะว่าจ้างสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงให้เข้ามาทำการตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน (CLIVE, 2005; H. & J., 2005)

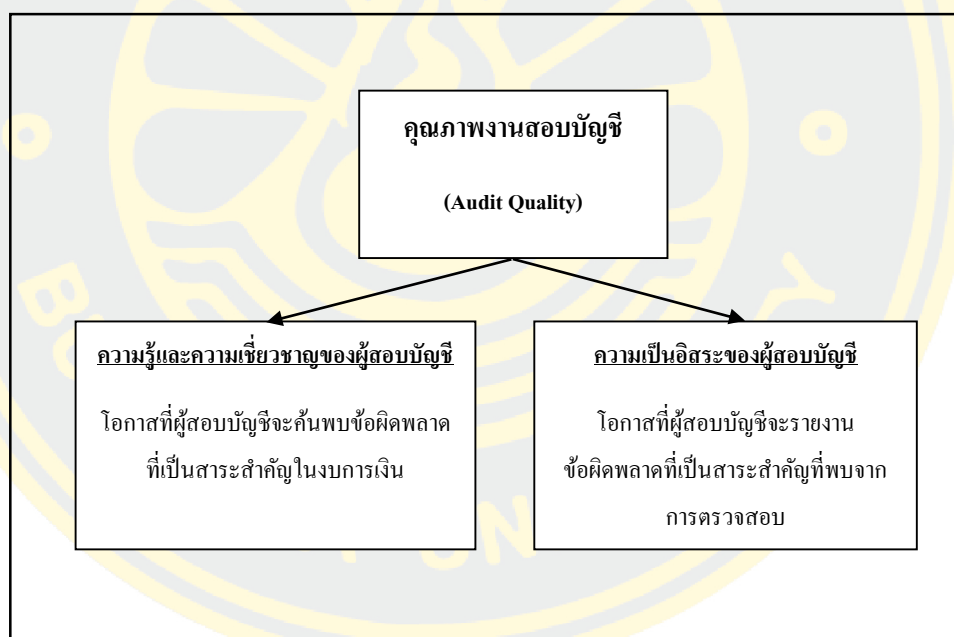
แรงจูงใจประการหนึ่งของฝ่ายบริหารที่จะใช้ในการหาผลประโยชน์จากกิจการคือความไม่เท่าเทียมกันในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Information asymmetries) โดยฝ่ายบริหารสามารถรับรู้และมีข้อมูลภายในกิจการมากกว่าผู้ถือหุ้นและอาจนำข้อมูลที่มีมากกว่านั้นไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบหรือรายงานข้อมูลที่บิดเบือนให้แก่ผู้ถือหุ้น (Verrecchia, 2001; W., 1985) ดังนั้นบทบาทการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลทางการเงินที่ถือเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญมากจากผู้ตรวจสอบจากภายนอกซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นและเป็นผู้ที่มีความเป็นอิสระจากกิจการจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ถือหุ้นเชื่อมั่นในข้อมูลที่ฝ่ายบริหารได้จัดทำขึ้น (The Institute of Chartered Accountants in England & Wales, 2005)

5. คุณภาพงานสอบบัญชี (Audit quality)

5.1 ความหมายของคุณภาพงานสอบบัญชี

คุณภาพงานสอบบัญชีแม้จะมีลักษณะในเชิงนามธรรมมากกว่ารูปธรรมแต่ยังคงพบว่ามีงานวิจัยที่ทำการเกี่ยวกับคุณภาพงานสอบบัญชีเกิดขึ้นจากนักวิชาการและนักวิจัยทั่วโลกอย่างต่อเนื่องซึ่งแม้คำจำกัดความที่ชัดเจนของคำว่าคุณภาพงานสอบบัญชียังไม่สามารถกำหนดได้ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละบุคคล (Power, 1997) ซึ่งผลงานวิจัยส่วนใหญ่จะสะท้อนจากมุมมองที่เป็นของนักลงทุน แต่อย่างไรก็ตามถือได้ว่าคุณภาพงานสอบบัญชีเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากทั้งต่อกิจการและต่อตลาดทุนในการประเมินความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ (Al-Ajmi, 2009) นอกจากนี้คุณภาพการสอบบัญชีที่อยู่ในระดับต่ำอาจเป็นปัจจัยนำไปสู่ของความล้มเหลวของธุรกิจและการล้มละลายได้ (Kitiwong, 2014) ตัวอย่างนักวิจัยที่ได้กล่าวถึงความหมายของคุณภาพงานสอบบัญชีไว้ เช่น Titman and Trueman (1986) กล่าวว่าคุณภาพงานสอบบัญชีคือการใช้ผลของงานของผู้สอบบัญชีประกอบการคาดการณ์มูลค่าของกิจการได้อย่างแม่นยำเนื่องจากวัตถุประสงค์ของการสอบบัญชีคือการเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนต่อรายงานทางการเงิน Palmrose (1988) กล่าวว่าคือโอกาสความน่าจะเป็นที่งบการเงินจะไม่มีข้อผิดพลาดที่เป็นสาระสำคัญ Davidson and Neu (1993) กล่าวว่าความสามารถของผู้สอบบัญชีที่จะป้องกันและกำจัดข้อผิดพลาดที่เป็นสาระสำคัญเพื่อการรายงานผลกำไรสุทธิที่ถูกต้อง J.

R. Francis (2004) และ Watkins, Hillison, and Morecroft (2005) กล่าวว่าคือความสามารถของ ผู้สอบบัญชีในการปฏิบัติตามกฎระเบียบและความต้องการความเป็นมืออาชีพ และ Yu (2011) กล่าวว่าคุณภาพการสอบบัญชีคือการที่ผู้สอบบัญชีรายงานผลการตรวจสอบอย่างเหมาะสมในแต่ละ สถานการณ์ที่เป็นข้อสรุปจากการตรวจสอบ เป็นต้น นอกเหนือจากนี้ผลงานวิจัยส่วนใหญ่ที่พบจะ ให้ความหมายของคุณภาพงานสอบบัญชีที่สอดคล้องผลงานวิจัยของ DeAngelo (1981) ดังที่อธิบาย ในภาพที่ 2 ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ริเริ่มการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพงานสอบบัญชี ผลงานวิจัยดังกล่าวระบุ ว่าคุณภาพงานสอบบัญชีเป็นการประเมินของตลาดหรือนักลงทุนถึงโอกาสความน่าจะเป็นที่ผู้สอบ บัญชีจะตรวจค้นพบข้อผิดพลาดที่เป็นสาระสำคัญที่มีอยู่ในงบการเงินและมีการรายงานข้อผิดพลาด ที่เป็นสาระสำคัญนั้นให้กับผู้ใช้ได้รับทราบภายใต้การปฏิบัติงานที่มีความเป็นอิสระ



ภาพที่ 2 คุณภาพงานสอบบัญชีตามความหมายของ DeAngelo (1981)

อย่างไรก็ดีสิ่งที่กล่าวมาแล้วว่าคุณภาพงานสอบบัญชีขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละบุคคล ดังนั้นจึงมีนักวิจัยนำความหมายของคุณภาพงานสอบบัญชีในมุมมองต่าง ๆ ไปอ้างอิงตามมุมมองที่ เกี่ยวข้องกับการศึกษาของนักวิจัยแต่ละคน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างความหมายของคุณภาพงานสอบบัญชีและการอ้างอิง

ความหมาย	นักวิจัยที่ให้ความหมาย	นักวิจัยที่นำไปอ้างอิง
คุณภาพงานสอบบัญชีเป็นการประเมินของตลาดหรือนักลงทุนถึงโอกาสความน่าจะเป็นที่ผู้สอบบัญชีจะตรวจค้นพบข้อผิดพลาดที่เป็นสาระสำคัญที่มีอยู่ในงบการเงินและมีการรายงานข้อผิดพลาดที่เป็นสาระสำคัญนั้นให้กับผู้ใช้ได้รับทราบภายใต้การปฏิบัติงานที่มีความเป็นอิสระ	DeAngelo (1981)	Becker and others (1998), Watkins and others (2004), Chi and others (2009), Breesch and Branson (2009), Manita and Elommal (2010), Hakim and Omri (2010), Memis and Cetenak (2012), Patrick and Henning (2013) Chen and others (2013) etc.
คุณภาพงานสอบบัญชีเป็นองค์ประกอบหนึ่งเกี่ยวกับคุณภาพของการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินให้ผู้ผู้ใช้ได้รับทราบเพื่อลดการได้รับรู้ข้อมูลที่ไมเท่าเทียมกันของผู้ใช้	Clinch and others (2010)	N/A
คุณภาพงานสอบบัญชีเป็นความสามารถของผู้สอบบัญชีในการป้องกันการแสดงข้อผิดพลาดที่เป็นสาระสำคัญในงบการเงินและการรายงานต่องบการเงินนั้นอย่างเป็นอิสระ	Chadegani (2011)	Gold and others (2011) , Memis and Cetenak (2012) etc.
คุณภาพงานสอบบัญชีเป็นการให้ระดับความเชื่อมั่นว่ามาตรฐานการบัญชีที่นำมาประยุกต์ใช้มีความเหมาะสมในการแสดงกิจกรรมทางการเงินอย่างถูกต้องตามที่ควรในงบการเงิน	DeFond & Zhang (2013)	N/A

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงความหมายของคุณภาพงานสอบบัญชีตามที่มีนักวิจัยได้ให้คำนิยามไว้รวมทั้งการนำคำนิยามดังกล่าวไปอ้างอิงในงานวิจัยต่อ ๆ มา โดยพบว่าคำนิยามตามงานวิจัยของ DeAngelo (1981) ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มในการทำวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพงานสอบบัญชีจะได้รับความนิยมนำไปกล่าวอ้างอิงในงานวิจัยมากที่สุด

5.2 การวัดคุณภาพงานสอบบัญชี (Audit quality measure)

ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพงานสอบบัญชานั้น พบว่ามีหลายปัจจัยหรือตัวชี้วัดที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายเพื่อเป็นตัวแทนในการประเมินคุณภาพงานสอบบัญชีเนื่องจากข้อจำกัดของการไม่สามารถเข้าไปสังเกตการณ์เพื่อประเมินกระบวนการและขั้นตอนของการปฏิบัติงานจริงได้ งานวิจัยส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลย้อนหลังเพื่อมาใช้เป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพงานสอบบัญชีแทน (DeAngelo, 1981; Palmrose, 1988; Willekens & Simunic, 2007) อย่างไรก็ตาม Aghaei Chadegani (2011) ได้ศึกษาทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณภาพงานสอบบัญชีและแบ่งกลุ่มปัจจัยหรือตัวชี้วัดเหล่านั้นออกเป็น 2 กลุ่มตามที่งานวิจัยส่วนใหญ่นิยมใช้กัน ได้แก่

กลุ่มที่ 1 การวัดคุณภาพงานสอบบัญชีโดยตรง (Direct measures) เป็นการวัดจากระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวลูกค้า คุณภาพของรายงานทางการเงิน และปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น การปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน การทบทวนการควบคุมคุณภาพ การล้มละลาย เป็นต้น งานวิจัยที่ใช้การวัดคุณภาพงานสอบบัญชีด้วยวิธีนี้ เช่น Geiger and Raghunandan (2002) ได้ทำการศึกษาถึงภาวะการณ์ล้มละลายของบริษัทในสหรัฐอเมริกาว่ามีความสัมพันธ์กับการแสดงความเห็นในงบการเงินปีก่อนในเรื่องความสามารถในการดำเนินงาน Lim, Ding, and Charoenwong (2013) ศึกษาว่าความเป็นอิสระของผู้บริหารจะสามารถเพิ่มคุณภาพของงานสอบบัญชีได้โดยการวัดจากระดับรายการคงค้างที่รวมอยู่ในกำไร เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 การวัดคุณภาพงานสอบบัญชีโดยทางอ้อม (Indirect measures) เป็นการวัดจากระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานสอบบัญชีและการปฏิบัติงานของตัวของผู้สอบบัญชี เช่น ประเภทและขนาดของสำนักงานสอบบัญชี ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้า ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เป็นต้น งานวิจัยที่ใช้การวัดคุณภาพงานสอบบัญชีด้วยวิธีนี้ เช่น Pittman and Fortin (2004) พบว่าบริษัทใหม่ที่จดทะเบียนเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ที่ใช้สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะได้รับความน่าเชื่อถือในรายงานทางการเงินมากกว่าบริษัทที่ใช้สำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก F. and A. (2004) และ N. and A. (2007) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีกับคุณภาพของงานสอบบัญชี เป็นต้น

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นการวัดคุณภาพงานสอบบัญชีโดยทางอ้อมเนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ที่ต้องอาศัยข้อมูลที่เป็นตัวเลขเพื่อประกอบการศึกษาอีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับตัวแบบจำลองที่ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้จากการทบทวนวรรณกรรม โดยจะได้กล่าวถึงตัววัดคุณภาพงานสอบบัญชีที่ใช้ประกอบการศึกษาโดยละเอียดในหัวข้องานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1. การตอบสนองต่อข้อมูลกำไร (Earnings Response Coefficients)

ในปัจจุบันงานวิจัยทางการเงินและการบัญชีนิยมทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทน (Return) กับกำไร (Earnings) กันมากขึ้น โดยจะเห็นได้ว่ามีงานวิจัยที่คิดค้นพัฒนาตัวแบบเพื่อใช้วัดถึงความสัมพันธ์ของรายการทั้งสองดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และจากการมีทฤษฎีข้อสมมติของตลาดที่มีประสิทธิภาพที่นักลงทุนจะตอบสนองต่อข้อมูลข่าวสารเพื่อคาดการณ์

ผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ในอนาคตจึงทำให้เกิดการใช้ค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร (Earnings Response Coefficient : ERC) ที่นำเสนอโดย Brown et al. (1987) มาเป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพของกำไร และจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพบว่า ERC ถูกนำไปใช้วัดคุณภาพกำไรในหลาย ๆ มุมมอง เช่น DeFond and Park (2001) นำค่า ERC ไปวัดคุณภาพกำไรจากรายการคงค้างของบริษัท โดยพบว่า ERC มีค่าต่ำเมื่อกำไรของบริษัทมีคุณภาพต่ำเนื่องจากมีสัดส่วนที่เป็นรายการคงค้างสูงหรือเป็นกำไรที่ไม่ใช่เงินสดในสัดส่วนสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Burnett, Chen, and Gunny (2014) ที่พบว่าหากงบการเงินมีรายการคงค้างต่ำจะทำให้เกิดกำไรที่ไม่คาดหวังได้ในอนาคต ส่วน J. Francis, Schipper, and Vincent (2005) ใช้ ERC วัดคุณภาพกำไรจากโครงสร้างของบริษัทในสหรัฐอเมริกาที่มีการถือหุ้นแบบมีสิทธิออกเสียงไม่เท่าเทียมกัน โดยพบว่าบริษัทที่มีลักษณะดังกล่าวจะมีค่า ERC ต่ำเนื่องจากนักลงทุนมองว่าสิทธิในการออกเสียงเพื่อร่วมบริหารงานมีผลกระทบต่อการดำเนินงานและคุณภาพกำไร ในขณะที่ Dewi (2015) ทำการศึกษาว่าความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนจะส่งผลต่ออัตราส่วนทางการเงิน ROE, ROA และ ERC หรือไม่ ผลการวิจัยพบว่าเมื่อเทียบกับ ROE เนื่องจากนักลงทุนจะใช้ ROE สะท้อนภาพของกิจการในระยะยาว แต่ไม่มีผลต่อ ROA และ ERC เนื่องจากเป็นการสะท้อนภาพของกิจการในระยะสั้น สำหรับในประเทศไทย สุนทรีย์ ตั้งศรีวงศ์ (2553) ได้ใช้ค่า ERC ในการศึกษาประโยชน์ของข้อมูลกำไรจากการใช้แนวคิดที่มุ่งให้ความสำคัญกับงบดุล (Balance sheet approach) มากกว่างบกำไรขาดทุน (Income statement approach) ผลการวิจัยไม่พบว่ามีความแตกต่างของประโยชน์ของข้อมูลกำไรระหว่าง 2 แนวคิดและไม่พบประโยชน์ของข้อมูลกำไรจากการใช้แนวคิดที่มุ่งให้ความสำคัญกับงบดุลจะมีแนวโน้มลดลง เป็นต้น

สำหรับงานวิจัยที่ใช้ค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรในการศึกษาความสัมพันธ์กับคุณภาพงานสอบบัญชีโดยตรง เช่น Teoh and Wong (1993) ศึกษาบริษัทจดทะเบียนในสหรัฐอเมริกา ในช่วงปี 1973 - 1988 โดยใช้วิธี Panel regression analysis พบความสัมพันธ์ระหว่างค่า ERC กับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีซึ่งใช้เป็นตัวแทนของคุณภาพงานสอบบัญชี โดยพบว่าบริษัทที่ใช้บริการของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (กลุ่ม Big 4 ในปัจจุบัน) จะมีค่า ERC สูงกว่าบริษัทที่ใช้บริการจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก ต่อมา Du and Zhou (2014b) สนใจทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวอีกครั้ง โดยยังคงใช้วิธี Panel regression analysis เช่นเดียวกันแต่ทำการศึกษาข้อมูลในสหรัฐอเมริกาสำหรับปี 1984 - 2012 และศึกษาข้อมูลในประเทศจีนสำหรับปี 1995 - 2012 จากนั้นทำการเปรียบเทียบค่า ERC ที่ได้ของทั้ง 2 ประเทศ ผลงานวิจัยยังคงพบว่าค่า ERC มี

ความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพงานสอบบัญชีที่วัดจากประเภทของสำนักงานสอบบัญชี แต่ในสหรัฐอเมริกา ค่า ERC ที่ได้จะสูงกว่าในประเทศจีน ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะโครงสร้างของตลาดของทั้งสองประเทศมีความแตกต่างกันและสัดส่วนทางการตลาด (Market share) ของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ต่อสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กในสหรัฐอเมริกามีมากกว่าในประเทศจีน นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยของ Khaled (2009) ที่ใช้ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีเป็นตัวแทนของคุณภาพงานสอบบัญชีเพื่อใช้ทดสอบความสามารถในการพยากรณ์ของกำไร (Earnings predictability) จากการใช้ ERC โดยการเก็บข้อมูลจากประเทศอังกฤษในปี 1996 - 2002 ผลการวิจัยได้ข้อสรุปว่า ERC สามารถใช้พยากรณ์ได้ดีและแม่นยำเมื่อบริษัทใช้บริการจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ เป็นต้น ซึ่งนอกจากคุณภาพงานสอบบัญชีที่ใช้ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีเป็นตัววัดคุณภาพแล้วยังมีงานวิจัยอีกหลายฉบับที่ทำการศึกษาร่วมกันแต่จะใช้ตัววัดคุณภาพงานสอบบัญชีร่วมกันหลายตัว เช่น การหมุนเวียนและระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี เป็นต้น โดยผลงานวิจัยของ Balsam et al. (2003) ใช้ตัววัดคุณภาพงานสอบบัญชีด้วยชื่อเสียงของสำนักงานสอบบัญชีร่วมกับความเชี่ยวชาญการตรวจสอบในอุตสาหกรรมเฉพาะของผู้สอบบัญชีในการหาความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรที่วัดจากรายการคงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหารตามแบบ Jones model (1991) โดยใช้ค่า ERC เป็นตัวแทนของคุณภาพกำไร และพบว่าบริษัทที่ใช้ผู้สอบบัญชีจากสำนักงานบัญชีขนาดใหญ่และผู้สอบบัญชีที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะอุตสาหกรรมจะมีสัดส่วนรายการคงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหารต่ำซึ่งส่งผลให้คุณภาพกำไรสูงหรือค่า ERC มีค่าสูงกว่าบริษัทที่ไม่ใช้ผู้สอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงและผู้สอบบัญชีที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะอุตสาหกรรมโดยมีงานวิจัยของ Etemadi, Mohammadi, and Nazemi Ardakani (2009), Bhattacharya (2011) และ Burnett et al. (2014) ที่ได้ข้อสรุปจากผลการวิจัยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยของ Ghosh and Doocheol (2005) ที่พบความสัมพันธ์ของระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้าซึ่งเป็นตัวแทนคุณภาพงานสอบบัญชีกับ ERC ซึ่งใช้เป็นตัวแทนของคุณภาพกำไรเช่นเดียวกัน โดยทำการศึกษารายการคงค้างตามดุลยพินิจของผู้บริหารในปี 1990 - 2001 ของบริษัทจดทะเบียนในประเทศสหรัฐอเมริกา และได้ข้อสรุปจากงานวิจัยว่านักลงทุนเชื่อว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้าที่นานสามารถช่วยปรับปรุงคุณภาพของกำไรได้เนื่องจากผู้สอบบัญชีจะมีความชำนาญในรายการค้าที่เกี่ยวข้องกับกิจการมากขึ้น เช่นเดียวกับ Chi et al. (2009) ที่แม้จะพบว่าบริษัทที่มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีจะมีค่า ERC สูงกว่าบริษัทที่ไม่มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีแต่อย่างไรก็ตามเมื่อเทียบค่า ERC ของกิจการเดียวกันกับปีก่อนที่จะมีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีกลับพบว่าค่า

ERC ลดลงซึ่งหมายถึงระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้ำมีผลทำให้ค่า ERC สูงขึ้นหรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่านักลงทุนอาจเกิดความไม่เชื่อมั่นและเกิดความสงสัยถึงการเปลี่ยนตัวผู้สอบบัญชีของกิจการ โดยยังมีผลงานวิจัยของ Okolie (2014) และ Heydari (2015) ที่ได้ข้อสรุปจากงานวิจัยเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของ Kwak (1990) ที่ศึกษาข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในสหรัฐอเมริกาในปี 1980 - 1987 และพบว่าการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร และในส่วนของคุณภาพงานสอบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีพบงานวิจัยของ J. R. Francis and Ke (2006) ได้ศึกษาผลกระทบจากกรณีในตลาดหลักทรัพย์ในสหรัฐอเมริกามีข้อบังคับให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Audit fee) และค่าบริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสอบบัญชี (Non-audit fee) ให้นักลงทุนรับทราบ ผลการวิจัยระบุว่านักลงทุนมีการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรลดลงหรือค่า ERC ต่ำลงเนื่องมาจากการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะทำให้ให้นักลงทุนมองว่าผู้สอบบัญชีมีความเป็นอิสระลดลงซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพกำไรที่ลดลงด้วย แต่อย่างไรก็ตามการใช้บริการที่เกี่ยวข้องกับการสอบบัญชีเพิ่มเติมจากการตรวจสอบบัญชีตามปกติสามารถช่วยเพิ่มคุณภาพของกำไรได้ (Lim et al., 2013) เช่นเดียวกับ Koh, Rajgopal, and Srinivasan (2011) ที่พบว่าบริษัทที่มีค่าธรรมเนียม Non-audit fee เช่น ค่าบริการด้านข้อมูลและการให้คำปรึกษาจะมีคุณภาพกำไรที่ดีกว่าบริษัทที่ไม่มีบริการจ่ายค่าบริการนี้

2. คุณภาพงานสอบบัญชี (Audit quality)

ผลงานวิจัยหลายฉบับที่ศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพงานสอบบัญชี สรุปผลว่าคุณภาพงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร (Earnings quality) (Lamoreaux, 2016) และในการศึกษาความมีคุณค่าของข้อมูลข่าวสาร (Information content) ตามข้อสมมติของทฤษฎีความมีประสิทธิภาพของตลาด ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีเป็นข้อมูลทางการบัญชีที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งที่นักลงทุนให้ความสนใจในการนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ (Pearlman, 1978) เนื่องจากในมุมมองของนักลงทุน ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีสามารถชี้วัดให้เห็นถึงคุณภาพของกำไรที่จะนำไปใช้ตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจหรือการคาดการณ์กระแสเงินสดในอนาคตเพื่อกำหนดมูลค่ากิจการได้ (J. R. Francis & Yu, 2009) ดังนั้นนักลงทุนจึงสามารถใช้กำไรที่เชื่อมั่นว่ามีคุณภาพจากการพิจารณาจากประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีในการสร้างผลตอบแทนเกินปกติในอนาคตจากการลงทุนในหลักทรัพย์ได้ โดยผลตอบแทนเกินปกติที่นักลงทุนคาดหวังจะถูกสะท้อนผ่านค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรนั่นเอง นอกจากนี้ นักลงทุนยังถือเป็นข้อมูลสำคัญที่นิยมใช้ประกอบการคาดการณ์ขนาดของกระแสเงินสดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (Free cash flow) และ

ความเสี่ยงหรือโอกาสที่จะเกิดกระแสเงินสดขึ้นในอนาคตรวมทั้งสามารถใช้บอกถึงความอยู่รอดของกิจการจากการประเมินความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่อง (Going concern) ของกิจการได้อีกด้วย (Ittonen, 2009) มีงานวิจัยที่ได้ผลการศึกษาว่าความเห็นของผู้สอบบัญชีสามารถเป็นตัวแทนของคุณภาพงานสอบบัญชีเพื่อนำไปใช้ประเมินความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องได้ โดยการพิจารณาจากจำนวนรายการคงค้างของกิจการ ซึ่งหากผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นในแบบที่เปลี่ยนแปลงไปมักเป็นปัจจัยส่งผลกระทบต่อให้ราคาของหลักทรัพย์ปรับตัวลดลง (R. Ball, Walker, & Whittred, 1979; Chow & Rice, 1982; Craswell, 1985) เนื่องจากตลาดมีการตอบสนองต่อข้อมูลดังกล่าวโดยนักลงทุนมองว่าประเภทความเห็นที่แตกต่างจากแบบไม่มีเงื่อนไขแสดงให้เห็นถึงคุณภาพกำไรที่ต่ำ ซึ่ง S. K. Choi and Jeter (1992) ทำการศึกษาประเภทความเห็นอย่างมีเงื่อนไขกับค่า ERC พบว่าค่า ERC มีค่าต่ำมากผลการวิจัยนี้จึงเป็นการยืนยันถึงแนวคิดที่สนับสนุนว่าประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีมีผลต่อคุณภาพกำไรได้คืออีกฉบับหนึ่ง นอกจากนี้ ธิดา อู่ทรัพย์เจริญชัย (2548) พบว่าประเภทความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร โดยความเห็นในแบบที่เปลี่ยนแปลงไป (ความเห็นอย่างมีเงื่อนไข, ความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง และการไม่แสดงความเห็น) แสดงให้เห็นถึงคุณภาพกำไรที่ต่ำกว่าความเห็นแบบปกติคือแบบไม่มีเงื่อนไขเนื่องจากกำไรมีความผันผวนและเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ยากกว่า ซึ่งตรงกับข้อสรุปของงานวิจัยในอดีตของ J. R. Francis and Yu (2009) ประกอบกับมีผลงานวิจัยของ Chen, Zhang, and Zhou (2017) ที่พบว่าในกลุ่มประเทศที่มีวัฒนธรรมการรักษาความลับในองค์กร ผู้สอบบัญชีมักมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงประเภทความเห็นจากแบบไม่มีเงื่อนไขเป็นความเห็นประเภทอื่นมากกว่าประเทศในกลุ่มที่มีกฎหมายคุ้มครองนักลงทุนและมีกฎระเบียบเข้มงวดเนื่องจากผู้สอบบัญชีไม่มั่นใจต่อหลักฐานที่ได้รับจากการตรวจสอบ แต่อย่างไรก็ดี Asare and Williams (2015) พบว่าผู้สอบบัญชีมีแนวโน้มที่จะแสดงความเห็นตามข้อสรุปที่ได้จากการตรวจสอบโดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียมากขึ้นภายหลังจากที่มีการออกกฎหมายควบคุมการปฏิบัติงาน มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการรายงานที่เข้มงวดขึ้น และพบว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีอัตราการออกรายงานความเห็นแบบมีเงื่อนไขในอัตราที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความระมัดระวังในการปฏิบัติงานและการรายงานที่มากกว่านั่นเอง (R. & JAGAN, 1999)

มีงานวิจัยหลายฉบับก่อนหน้านี้นี้ที่ศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพงานสอบบัญชีที่วัดจากประเภทของสำนักงานสอบบัญชีกับคุณภาพกำไรที่นิยมวัดจากรายการคงค้างที่มาจากดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary accrual) และการจัดการกำไร (Earnings management) โดยใช้ตัวแบบ Jones model และ Modified Jones model และพบว่าคุณภาพของกำไรจะมีสูงขึ้นจากการที่มี

รายการคลังในสัดส่วนต่ำเมื่อบริษัทได้รับการตรวจสอบจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ นอกจากนี้การใช้บริการตรวจสอบจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ยังช่วยป้องกันการจัดการกำไรโดยผู้บริหารได้อีกด้วย (Becker, DeFond, Jiambalvo, & Subramanyam, 1998) ซึ่งข้อสรุปจากงานวิจัยของ Teoh and Wong (1993); Du and Zhou (2014); Okolie (2014) พบว่าประเภทของสำนักงานสอบบัญชีที่เป็น Big N มีผลต่อคุณภาพกำไรมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่เป็น Non Big N จากการศึกษาด้วยค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรจากนักลงทุนซึ่งเป็นผลมาจากการที่นักลงทุนมีความเชื่อมั่นในชื่อเสียงของสำนักงานสอบบัญชี Big N อยู่ในระดับสูง โดยสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตของ DeAngelo (1981) ที่พบว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชี ซึ่งก็มีผลของงานวิจัยที่ได้ข้อสรุปแตกต่างกันที่พบว่าคุณภาพงานสอบบัญชีขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและการพัฒนาวิธีการที่ใช้ในการปฏิบัติการตรวจสอบมากกว่าซึ่งเป็นผลงานวิจัยของ Cassell, Giroux, Myers, and Omer (2013) อย่างไรก็ตาม Mao et al. (2017) พบว่าการที่สำนักงานสอบบัญชีขนาดกลางและขนาดเล็กเข้าร่วมเป็นสมาชิกกับสำนักงานสอบบัญชีขนาดกลางแต่มีชื่อเสียงระหว่างประเทศ เช่น BDO Stoy Hayward, Mazars, Grant Thornton และ RSM Robson Rhodes จะสามารถเพิ่มคุณภาพงานสอบบัญชีได้จากการให้ความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีและเทคนิคที่ใช้ในการตรวจสอบรวมถึงการให้ความช่วยเหลือกันด้านข้อมูลความรู้ใหม่ ๆ อีกทั้งยังสามารถได้รับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามคุณภาพงานสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีในแต่ละทวีปมีความแตกต่างกันโดยงานวิจัยของ กฤตยา จิรวาณิชไพศาล (2555) พบว่าคุณภาพการสอบบัญชีของ Big 4 ในแต่ละประเทศในกลุ่มประเทศในทวีปยุโรปและอเมริกาไม่แตกต่างกันเนื่องจากมีกฎระเบียบที่เข้มงวดที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด แต่ในกลุ่มประเทศในทวีปเอเชียยังคงมีบางประเทศที่มีมาตรฐานท้องถิ่นที่ต้องปฏิบัติตามอยู่ จึงทำให้คุณภาพงานสอบบัญชีแตกต่างจากประเทศในกลุ่มทวีปยุโรปและอเมริกา นอกจากนี้คุณภาพงานสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีต่าง ๆ สามารถบอกระดับความน่าเชื่อถือของบริษัทได้อีกด้วยโดยงานวิจัยของ A., F., and P. (2004) พบว่าอันดับเรตติ้งของหุ้นกู้ (Bond rating) ของบริษัทที่ได้รับการตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะอยู่ในอันดับดีกว่าบริษัทที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ นอกจากนี้ผลงานวิจัยของ Pittman and Fortin (2004) ยังพบอีกว่ารายงานทางการเงินของบริษัทที่เข้าจดทะเบียนใหม่ในตลาดหลักทรัพย์ที่ใช้บริการของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะได้รับความเชื่อถือมากกว่าบริษัทที่ไม่ได้ใช้บริการจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ ผลงานวิจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าหากนักลงทุนใช้ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้บริการจากสำนักงานสอบบัญชีเป็นปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจเกี่ยวกับการคาดการณ์ผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ดังนั้นตัวแทนคุณภาพงานสอบ

บัญชีที่วัดจากประเภทของสำนักงานสอบบัญชีย่อมส่งผลถึงคุณภาพกำไรที่วัดด้วยค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรด้วยเช่นกัน

ในการศึกษาด้านปัจจัยระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้ำ Myers, Myers, and Omer (2003) พบว่าในสหรัฐอเมริการะยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้ำและการหมุนเวียนของผู้สอบบัญชีมีผลต่อคุณภาพกำไรของกิจการซึ่งตรงกับข้อสรุปที่ได้จากผลการวิจัยของ F. Ball et al. (2015) ที่พบว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้ำและการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีในสำนักงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพงานสอบบัญชีเช่นกัน เนื่องจากผู้สอบบัญชีจะมีความชำนาญในธุรกรรมของกิจการที่ทำการตรวจสอบเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีมักเป็นการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีภายในสำนักงานสอบบัญชีเดียวกัน ซึ่งงานวิจัยในปัจจุบันของ Lennox, Wu, and Zhang (2014) และ Laurion, Lawrence, and Ryans (2017) ก็พบว่าแม้จะเป็นการสับเปลี่ยนหมุนเวียนผู้สอบบัญชีต่างสำนักงานสอบบัญชีกัน คุณภาพของกำไรในรายงานทางการเงินมักจะดีขึ้นเนื่องจากงบการเงินอาจถูกค้นพบรายการที่ต้องมีการปรับปรุงบัญชีและเป็นการแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์การตรวจสอบของสำนักงานสอบบัญชีในทางที่ดี นอกจากนี้การสับเปลี่ยนหมุนเวียนผู้สอบบัญชียังมีการตอบสนองต่อกำไรและการคาดการณ์กำไรในอนาคตด้วย โดยผลงานวิจัยของ Ghosh and Doocheol (2005) พบว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้ำมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรของนักลงทุนซึ่ง Augustine O. Okolie (2014) ก็ได้ผลการศึกษาร่วมกัน แสดงให้เห็นว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้ำส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนในการคาดการณ์ผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในอนาคต สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีข้อกำหนดให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีอย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี ทั้งนี้เพื่อรักษาความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีและลดอุปสรรคจากความคุ้นเคยให้อยู่ในระดับต่ำที่ยอมรับได้ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานสอบบัญชีโดยตรง

ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเป็นอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของนักลงทุนต่อการคาดการณ์ผลตอบแทนในอนาคตของนักลงทุน โดยค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงจะสามารถนำไปว่าจ้างบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและฝึกอบรมบุคลากรภายในให้มีความเชี่ยวชาญ รวมถึงการลงทุนในเทคโนโลยีและเทคนิควิธีการตรวจสอบใหม่ ๆ ที่ให้ประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชียังสะท้อนถึงจำนวนเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานตรวจสอบ เนื่องจากสำนักงานสอบบัญชีจะใช้จำนวนเวลาที่ต้องใช้ในการตรวจสอบเป็นฐานในการคำนวณค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของลูกค้ำ (Geiger & Rama, 2003; N. & A., 2007) โดยค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีนี้ถือเป็นต้นทุนของตัวแทน (Agency cost) ตามทฤษฎีตัวแทน (Agency theory) อย่างหนึ่ง ที่ผู้ถือหุ้นไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้จากการว่าจ้างบุคคลภายนอกที่มีความรู้และความเป็นอิสระ

จากกิจการเข้ามาตรวจสอบข้อมูลทางการเงินเนื่องจากผู้ถือหุ้นต้องการความเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ฝ่ายบริหารเป็นผู้จัดทำขึ้น (The Institute of Chartered Accountants, 2005) ทั้งนี้มีผลงานวิจัยที่พบว่าแม้ว่าปัญหาเกี่ยวกับตัวแทน (Agency problem) จะยังคงมีอยู่แต่โครงสร้างการบริหารงานที่มีผู้ถือหุ้นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารอย่างใกล้ชิดด้วยนั้น จะทำให้กิจการมี Free cash flow สูงกว่ากิจการที่ผู้ถือหุ้นไม่ได้เข้ามากำกับดูแลอย่างใกล้ชิด เนื่องมาจากผู้ถือหุ้นยอมจ่ายค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงขึ้นเพื่อให้ได้คุณภาพงานสอบบัญชีที่ดี (Gul & Tsui, 2001) นอกจากนี้ ผลงานวิจัยของ Gul and L. Tsui (1997) ยังพบอีกว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีส่งผลต่อคุณภาพงานสอบบัญชีโดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ Free cash flow ในกิจการที่มีอัตราการเติบโตต่ำอีกด้วยเช่นเดียวกับ Jussi and Petri (2004) ที่พบว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับ Free cash flow เช่นเดียวกัน ในส่วนของการวางแผนตัวบุคลากรที่จะให้เป็นผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบ รวมถึงการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่คำนึงถึงค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเป็นส่วนประกอบก็มีงานวิจัยที่กล่าวถึงไว้ด้วยเช่นกัน โดย Hossain, Yazawa, and Monroe (2017) และ Asthana and Boone (2012) ศึกษาปัจจัยค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีและบุคลากรที่ใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่าบุคลากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานตรวจสอบมีผลต่อคุณภาพของกำไรโดยหากบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์จะสามารถทำให้คุณภาพของงานตรวจสอบมีเพิ่มขึ้นและใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยกว่าบุคลากรที่ไม่มีประสบการณ์ และแม้ว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีในสำนักงานสอบบัญชีในแต่ละแห่งที่คิดกับลูกค้าจะแตกต่างกัน แต่เนื่องจากมีกฎระเบียบปฏิบัติที่ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดทำให้กำไรที่รายงานจึงยังคงมีคุณภาพที่ดี (Suk-ye Lee, 1996) นอกจากนี้งานวิจัยของ L., K., and K.R. (2002) ยังพบว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีไม่มีผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีที่ได้จากข้อสรุปจากการปฏิบัติงานตรวจสอบเปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ของคุณภาพงานสอบบัญชีกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชียังเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนเนื่องจากขึ้นอยู่กับอีกหลายปัจจัย เช่น ความต้องการของผู้สอบบัญชีที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะอุตสาหกรรมเข้ามาตรวจสอบเพื่อต้องการคุณภาพงานสอบบัญชีที่ดีขึ้นจึงทำให้ต้องจ่ายค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงกว่าการว่าจ้างผู้สอบบัญชีโดยทั่วไป (DeFond, Francis, & Wong, 2000) และเป็นเรื่องเฉพาะของผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างที่จะต้องตกลงร่วมกัน (Mitra, Hossain, & Deis, 2007)

จากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องข้างต้นพบว่ามีงานวิจัยหลายฉบับที่สนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับคุณภาพกำไร ซึ่งปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพงานสอบบัญชียังมีงานวิจัยด้านรูปแบบการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี ด้านประเภทของสำนักงานสอบบัญชี ด้านระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีและด้านค่าธรรมเนียมการสอบ

บัญชีเป็นส่วนใหญ่ ส่วนบัญชีที่ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพกำไรมุ่งเน้นไปที่การศึกษาราคาของหลักทรัพย์และคุณภาพกำไรจากผลกระทบของจำนวนรายการคงค้าง (Accrual) ตามแบบ Modified Jones model ในงานวิจัยของ Patricia M. Dechow et al. (1995) เพื่อพิจารณาผลกระทบของการจัดการกำไร (Earnings management) ผ่านการกำหนดนโยบายการบัญชีและรายการคงค้างของผู้บริหาร ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรจากการพิจารณาการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรที่นำเสนอ โดย Brown et al. (1987) กับคุณภาพงานสอบบัญชีตามหัวข้อการศึกษาของงานวิจัยฉบับนี้พบว่า มีงานวิจัยอยู่หลายฉบับในต่างประเทศ ดังตารางที่ 2



ตารางที่ 2 งานวิจัยที่ทำการศึกษความสัมพัธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร

นักวิจัย	กลุ่มตัวอย่าง			วิธีการทางสถิติ ที่ใช้	การศึกษานางานวิจัย	ผลการศึกษา							
	แหล่งข้อมูล	ช่วงเวลา	จำนวน ค่าสังเกต			ตัวแปร	ตาม	AFT	AFE	ATE	ART	AOP	ACT
Teoh&Wong (1993)	USA	1973-1988	12,940	OLS, Matched- pair, Switch sample	การเปรียบเทียบค่า ERC ระหว่างบริษัทที่ใช้บริการ ตรวจสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก	ERC	/						
Balsam, Krishnan&Yang (2003)	UK	1991-1999	19,091	Panel Data Analysis	ความสัมพันธ์ของ ERC กับชื่อเสียงและความ เชี่ยวชาญของผู้สอบบัญชี	ERC	/						/
Ghosh&Moon (2005)	UK	1982-2001	35,826	Panel Data Analysis	ความสัมพันธ์ของ ERC กับระยะเวลาการเป็นผู้สอบ บัญชีของถูกค่า	ERC	/						
Chi and others (2009)	TAIWAN	1999-2002	547	Panel Data Analysis	ความสัมพันธ์ของ ERC กับการหมุนเวียนผู้สอบ บัญชีและระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของถูกค่า	ERC	/					x	
Hussainey (2009)	UK	1996-2002	4,417	Panel Data Analysis	คุณภาพกำไรของบริษัทที่ผ่านการตรวจสอบจาก สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ในการพยากรณ์กำไร ในอนาคต	ERC	/						
Du&Zhou (2014)	CHINA & USA	CHINA : 1995-2012 USA : 1984- 2012	CHINA : 20,662 USA : 38,206	Panel Data Analysis	ความสัมพันธ์ของ ERC กับประเภทของสำนัก งานสอบบัญชีเปรียบเทียบระหว่างประเทศจีนกับ สหรัฐอเมริกา	ERC	/						
Okolie (2014)	NIGERIA	2006-2011	342	Panel Data Analysis	ความสัมพันธ์ของ ERC กับคุณภาพงานสอบบัญชี	ERC	/	x	x				x
Heydari (2015)	IRAN	2008-2012	500	Panel Data Analysis	ความสัมพันธ์ของ ERC กับคุณภาพงานสอบบัญชี	ERC	/						x

หมายเหตุ :

AFT คือ ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี

AFE คือ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

ATE คือ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้า

ART คือ การหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

AOP คือ ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชี

ACT คือ การมีคณะกรรมการตรวจสอบ

AIS คือ ความเชี่ยวชาญเฉพาะอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชี

/ คือ พบว่ามีความสัมพันธ์กับ ERC

X คือ ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับ ERC

จากตารางที่ 2 แสดงงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรพบว่ามีการวัดค่าคุณภาพงานสอบบัญชีด้วยวิธีการวัดแบบทางอ้อมที่หลากหลาย แต่ที่นิยมในการนำมาใช้เป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพงานสอบบัญชีได้แก่ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีว่าเป็นสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ในกลุ่ม Big 4 หรือสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก ซึ่งผลงานวิจัยมีความสอดคล้องโดยพบความสัมพันธ์กับค่า ERC แต่ตัวแทนที่ใช้วัดคุณภาพงานสอบบัญชีตัวอื่นพบทั้งที่มีความสัมพันธ์และไม่มีความสัมพันธ์กับค่า ERC ซึ่งอาจเนื่องมาจากตลาดการสอบบัญชีในแต่ละประเทศรวมถึงลักษณะของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน (Du & Zhou, 2014)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

บทนี้เป็นกรกล่าวถึงวิธีการดำเนินการวิจัยซึ่งเกี่ยวข้องกับขอบเขตของการวิจัยและวิธีการทางสถิติที่ใช้ในงานวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร การนำเสนอแบ่งออกดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ที่ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) มาศึกษาเหตุการณ์ที่สนใจ (Event study) โดยกำหนดประชากรที่ศึกษาคือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประกอบการศึกษาใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากการคัดกรองประชากรซึ่งต้องมีลักษณะและคุณสมบัติตามเกณฑ์ทุกข้อเพื่อให้ข้อมูลที่สามารถนำไปศึกษาและวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. เป็นบริษัทที่มีรอบระยะเวลาบัญชีครบ 12 เดือนที่สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคมของทุกปี เพื่อความสม่ำเสมอ ความสามารถเปรียบเทียบกันได้และลดปัญหาการมีข้อมูลข่าวสารใหม่อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประกาศผลกำไร

2. เป็นบริษัทที่มีข้อมูลเกี่ยวกับราคาและการซื้อขายหลักทรัพย์ประจำวัน

3. เป็นบริษัทที่ประกอบกิจการและประกาศผลกำไรครบ 5 ปี ในปี 2555 - 2559

4. เป็นบริษัทที่ไม่มีข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมในช่วงที่มีการประกาศผลกำไร เช่น การประกาศเพิ่มทุน การประกาศแตกหุ้น การประกาศจ่ายเงินปันผล การควบรวมกิจการ เป็นต้น

5. เป็นบริษัทที่ไม่ถูกขึ้นเครื่องหมายพิเศษจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้แก่

ก. Trading Suspension : SP หมายถึง ห้ามทำการซื้อขายหลักทรัพย์เป็นการชั่วคราวเนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบและอยู่ในระหว่างการศึกษาเพิกถอนหรือปรับปรุงสถานภาพให้พ้นจากข่ายการถูกเพิกถอน

ข. Trading Halt : H หมายถึง ห้ามทำการซื้อขายหลักทรัพย์เป็นการชั่วคราวเนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่สำคัญของบริษัทจดทะเบียน

ค. Notice Pending : NP หมายถึง ตลาดหลักทรัพย์อยู่ในระหว่างการรอข้อมูลที่
สำคัญจากบริษัทจดทะเบียน

ง. Non-Compliance : NC หมายถึง หลักทรัพย์จดทะเบียนเข้าข่ายอาจถูกเพิกถอน

การเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทุกกลุ่ม
อุตสาหกรรม ยกเว้นกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมทางการเงิน กลุ่มบริษัทประกันภัย กลุ่มกองทุนรวม
อสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากมีกฎหมายและกฎระเบียบที่ควบคุมแตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น อัน
ส่งผลให้ลักษณะของข้อมูลในงบการเงินแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังยกเว้นข้อมูลจากกลุ่มบริษัทที่อยู่
ระหว่างฟื้นฟูกิจการ และ กลุ่มบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ใหม่ (MAI) ที่มีโครงสร้างทางการเงินและ
ความครบถ้วนของข้อมูลแตกต่างกัน โดยทำการเก็บข้อมูลในช่วงระยะเวลา 5 ปี ได้แก่ปี 2555 -
2559 ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นแบบผสมหรือแบบ Panel ซึ่งจะประกอบไปด้วยข้อมูล 2 แบบได้แก่
ข้อมูลแบบอนุกรมเวลา (Time series data) และข้อมูลแบบภาคตัดขวาง (Cross-section data) จาก
แหล่งข้อมูลที่เผยแพร่ใน www.set.or.th , www.sec.or.th และ www.setsmart.com

ผลของการจัดเก็บข้อมูลสามารถอธิบายถึงจำนวนประชากร หลักเกณฑ์การเลือกกลุ่ม
ตัวอย่าง และลักษณะของกลุ่มข้อมูลตัวอย่าง ดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 หลักเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

หลักเกณฑ์	จำนวน
จำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์	580
หัก 1. จำนวนบริษัทที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน กลุ่มบริษัทประกันภัย กลุ่มกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีกฎหมายและ กฎระเบียบที่ควบคุมแตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นซึ่งมีผลให้ โครงสร้างทางการเงินแตกต่างกัน	(118)
2. กลุ่มบริษัทที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูกิจการเนื่องจากมีความครบถ้วนของ ข้อมูลแตกต่างกัน	(8)
3. กลุ่มบริษัทที่รอบปีบัญชีไม่ใช่ 31 ธันวาคม เนื่องจากจะทำให้ไม่ สามารถนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกันได้	(37)
4. บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบในช่วงระยะเวลาปี 2555 - 2559 และเป็นบริษัท ที่ไม่มีการซื้อขายหลักทรัพย์หรือถูกขึ้นเครื่องหมายพิเศษในช่วงที่มีการ ประกาศผลกำไร	(233)
รวมจำนวนตัวอย่างในแต่ละปี	184

จากตารางที่ 3 แสดงหลักเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีจำนวนตัวอย่างที่ได้ในแต่ละปีเท่ากับ 184 ตัวอย่าง ระยะเวลาการเก็บข้อมูล 5 ปี (2555-2559) ดังนั้นจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยมีจำนวนทั้งสิ้น 920 ตัวอย่าง จำนวนตัวอย่างแยกตามประเภทของกลุ่มอุตสาหกรรม ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตามประเภทกลุ่มอุตสาหกรรม

ประเภทกลุ่มอุตสาหกรรม	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	
	(บริษัท)	(ร้อยละ)
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	20	10.87
สินค้าอุตสาหกรรม	27	14.67
เทคโนโลยี	24	13.04
สินค้าอุปโภคบริโภค	3	1.63
ทรัพยากร	19	10.33
บริการ	39	21.20
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	52	28.26
รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง	184	100.00

จากตารางที่ 4 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างแยกตามประเภทกลุ่มอุตสาหกรรมซึ่งถูกจัดประเภทตามตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพบว่า จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีมากที่สุดอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างร้อยละ 28.26 รองลงมาเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ ร้อยละ 21.20 และจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีน้อยที่สุดได้แก่กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค โดยมีเพียงร้อยละ 1.63 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ตัวแบบที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อทดสอบสมมติฐานของงานวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชี ซึ่งใช้ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชี ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้าและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี กับคุณภาพกำไรซึ่งวัดจากค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร โดยมีการควบคุมผลกระทบจากขนาดของกิจการและโครงสร้างทางการเงินที่แตกต่างกันในแต่ละบริษัทรวมถึงการควบคุมความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรงของตัวแบบ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ตัวแบบในการทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยกำหนดเป็นสมการจากผลงานวิจัยของ Teoh and Wong (1993), Okolie (2014) และ Du and Zhou (2014) ดังนี้

$$ERC_{it} = \beta_0 + \beta_1 AOP_{it} + \beta_2 AFT_{it} + \beta_3 ATE_{it} + \beta_4 AFE_{it} + \beta_5 GWTH_{it} + \beta_6 COM_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 UE_{it} + \beta_9 [UE_{it} * UE_{it}] + \epsilon_{it}$$

เมื่อ :

ERC_{it} คือ ค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรของบริษัท i ในปีที่ t

AOP_{it} คือ ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีของบริษัท i ในปีที่ t

AFT_{it} คือ ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีของบริษัท i ในปีที่ t

ATE_{it} คือ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้าของบริษัท i ในปีที่ t

AFE_{it} คือ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัท i ในปีที่ t

$GWTH_{it}$ คือ ค่า Market to Book Value ของบริษัท i ในปีที่ t

COM_{it} คือ ค่าขนาดของกิจการของบริษัท i ในปีที่ t

LEV_{it} คือ ค่าโครงสร้างทางการเงินของบริษัท i ในปีที่ t

UE_{it} คือ ค่ากำไรที่ไม่คาดหวังของบริษัท i ในปีที่ t

$UE*UE_{it}$ คือ ค่ากำลังสองของกำไรที่ไม่คาดหวังเพื่อควบคุมการประมาณค่าของกำไรที่ไม่คาดหวังที่ไม่เป็นเชิงเส้นตรงของบริษัท i ในปีที่ t (Freeman & Tse, 1992)

ตัวแปรและการวัดค่าตัวแปร

1. ตัวแปรตาม (Dependent variable)

ตัวแปรตามคือค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร (Earnings Response Coefficient : ERC) ซึ่งได้จากค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน (β_1) ของสมการถดถอยอย่างง่าย (Simple regression) ที่เป็นการวัดความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนเกินปกติสะสม (Cumulative Abnormal Return : CAR) กับ กำไรที่ไม่คาดหวัง (Unexpected Earnings : UE) ดังนี้

$$CAR_{it} = \beta_0 + \beta_1 UE_{it} + \varepsilon_{it}$$

ขั้นตอนการคำนวณหาค่า ERC มีขั้นตอนการคำนวณโดยสรุปดังนี้

1. กำหนดช่วงเหตุการณ์ (Event window) ที่จะใช้คำนวณหาผลตอบแทนเกินปกติสะสมกับกำไรที่ไม่คาดหวัง ในการกำหนดช่วงเหตุการณ์จะใช้แบบเดียวกันกับ Brown et al. (1987) ซึ่งเป็นผู้นำเสนอการใช้ค่า ERC ในการวัดผลตอบแทนของหลักทรัพย์และกำหนดช่วงเกิดเหตุการณ์ในระยะสั้นเพื่อให้กำไรที่ประกาศสะท้อนเฉพาะข้อมูลและเหตุการณ์ในขณะนั้น ๆ (Earnings surprise) ซึ่งหากใช้ระยะเวลายาวนานเกินไปกำไรสุทธิอาจได้รับผลกระทบจากข้อมูลข่าวสารอื่น (R. Ball & Shivakumar, 2008) โดยกำหนดช่วงเหตุการณ์ (Event window) เท่ากับ ± 1 Window ซึ่ง

เท่ากับ 3 วัน ได้แก่วันก่อนที่จะมีการประกาศผลกำไรประจำปี 1 วัน (-1) วันที่มีการประกาศผลกำไร (0) วันที่หลังจากมีการประกาศผลกำไร 1 วัน (+1) สามารถแสดงภาพช่วงการเกิดเหตุการณ์ (Event window) ดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 ช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่ทำการศึกษา

2. ทำการเก็บค่าที่สำคัญในการคำนวณหาผลตอบแทนเกินปกติ ได้แก่ผลตอบแทนของหลักทรัพย์หรือราคาหลักทรัพย์ของแต่ละบริษัทในวันก่อนและหลังมีการประกาศผลกำไรในแต่ละปี และผลตอบแทนของตลาดจากค่า SET INDEX ในวันก่อนและหลังจากมีการประกาศผลกำไรของแต่ละบริษัทในแต่ละปี รวมถึงกำไรต่อหุ้น (Earnings Per Share : EPS) ของแต่ละบริษัทในปีก่อนและปีปัจจุบันที่มีการประกาศผลกำไรของแต่ละบริษัททั้ง 5 ปี

3. คำนวณหาผลตอบแทนเกินปกติ (Abnormal return) จากช่วงการเกิดเหตุการณ์
4. คำนวณหาผลตอบแทนปกติ (Normal return) จากช่วงการเกิดเหตุการณ์
5. คำนวณหาค่ากำไรที่ไม่คาดหวัง (Unexpected earnings)

จากขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น สามารถแสดงการคำนวณหาค่า ERC ได้ดังนี้

$$CAR_{it} = \beta_0 + \beta_1 UE_{it} + \varepsilon_{it}$$

เมื่อ :

CAR_{it} (Cumulative abnormal return) คือค่าผลตอบแทนเกินปกติสะสม

β_0 คือค่าคงที่ (Constant)

β_1 คือค่าสัมประสิทธิ์การตอบสนองต่อข้อมูลกำไร (ERC)

UE_{it} (Unexpected earnings) คือค่าผลตอบแทนที่ไม่คาดหมายของบริษัท i ในช่วงเวลา t ที่มีการประกาศผลกำไร

ε_{it} คือค่าคลาดเคลื่อนอื่น ๆ (Error term)

โดยค่า CAR (Cumulative abnormal return) (Sayekti & Wondabio, 2007) คำนวณจาก :

$$CAR_{it} = \sum AR_{it}$$

เมื่อ :

CAR_{it} คือ ค่าผลตอบแทนเกินปกติสะสมของบริษัท i ณ เวลา t

AR_{it} คือ ค่าผลตอบแทนเกินปกติจากราคาของหลักทรัพย์บริษัท i ณ เวลา t

โดยค่า AR (Abnormal Return) คำนวณจาก :

$$AR_{it} = R_{it} - R_{mt}$$

เมื่อ :

AR_{it} คือ ค่าผลตอบแทนเกินปกติจากราคาของหลักทรัพย์บริษัท i ภายหลังจากวันที่มีการประกาศผลกำไรในแต่ละปี ณ เวลา t

R_{it} คือ ค่าผลต่างของผลตอบแทนที่แท้จริง (Actual return) จากราคาหลักทรัพย์ i ณ วันก่อนและหลังประกาศผลกำไรในเวลา t

R_{mt} คือ ค่าผลต่างของผลตอบแทนจากตลาด (Market return) ณ วันที่ก่อนและหลังประกาศผลกำไรในเวลา t

โดยค่า R_{it} (Actual return) คำนวณจาก :

$$R_{it} = (P_{it} - P_{it-1}) / P_{it-1}$$

เมื่อ :

R_{it} คือ ค่าผลตอบแทนเกินปกติจากราคาของหลักทรัพย์บริษัท i ณ เวลาที่ t

P_{it} คือ ค่าของราคาของหลักทรัพย์ของบริษัท i ณ วันที่หลังจากประกาศผลกำไร (t)

P_{it-1} คือ ค่าของราคาหลักทรัพย์ของบริษัท i ณ วันที่ก่อนประกาศผลกำไร ($t-1$)

โดยค่า R_{mt} (Market return) คำนวณจาก :

$$R_{mt} = (\text{SET INDEX}_t - \text{SET INDEX}_{t-1}) / \text{SET INDEX}_{t-1}$$

เมื่อ :

R_{mt} คือ ค่าผลต่างของผลตอบแทนจากตลาด (Market return) ณ วันที่ก่อนและหลังจากประกาศผลกำไรของแต่ละบริษัท ณ เวลา t

SET INDEX_t คือ ค่าดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหลังจากประกาศผลกำไรของแต่ละบริษัท ณ เวลา t

SET INDEX_{t-1} คือ ค่าดัชนีราคาในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก่อนการประกาศผลกำไรของแต่ละบริษัท ณ เวลา $t-1$

และค่า UE_{it} (Unexpected Earnings) (Sayekti & Wondabio, 2007) คำนวณจาก :

$$UE_{it} = (\text{EPS}_{it} - \text{EPS}_{it-1}) / \text{EPS}_{t-1}$$

เมื่อ :

UE_{it} คือ ค่ากำไรที่ไม่คาดหมายของบริษัท i ในช่วงเวลา t ที่มีการประกาศผลกำไร

EPS_{it} คือ กำไรต่อหุ้นของบริษัท i ที่มีการประกาศ ณ ปีที่ t

EPS_{it-1} คือ กำไรต่อหุ้นของบริษัท i ที่มีการประกาศ ณ ปีที่ $t-1$

2. ตัวแปรอิสระ (Independent variable)

ตัวแปรอิสระในงานวิจัยฉบับนี้มี 2 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแปรอิสระที่สนใจศึกษา (Explanatory variable) และตัวแปรควบคุม (Control variable) โดยตัวแปรอิสระที่กำหนดใช้ในการศึกษานี้เป็นการประยุกต์มาจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในบทที่ 2 มีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรดังกล่าวดังต่อไปนี้

2.1 ตัวแปรอิสระที่สนใจศึกษา มี 4 ตัวแปร ได้แก่

1. ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชี (Audit Opinion : AOP) ซึ่งมีอยู่ 4 แบบ ได้แก่

ก. ความเห็นแบบไม่มีเงื่อนไข (Unqualified opinion) เป็นการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีต่องบการเงินเมื่อผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีจนเป็นที่เชื่อมั่นว่า งบการเงิน ไม่แสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

ข. ความเห็นอย่างมีเงื่อนไข (Qualified opinion) เป็นการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีต่องบการเงินเมื่อผู้สอบบัญชีสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีได้เป็นส่วนใหญ่แต่มี ปัญหาหรือข้อจำกัดบางประการที่มีผลกระทบต่องบการเงินแต่อยู่ในระดับมีสาระสำคัญแต่ไม่แผ่ กระจายไปยังองค์ประกอบอื่นของงบการเงิน โดยผู้สอบบัญชียังคงเชื่อมั่นว่ากเว้นเรื่องที่เป็น ปัญหาหรือข้อจำกัดที่กล่าวไว้เป็นเงื่อนไข งบการเงินยังคงแสดงข้อมูลที่ถูกต้องตามที่ควรใน สาระสำคัญตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน

ค. ความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง (Adverse opinion) การแสดงความเห็นประเภทนี้ ของผู้สอบบัญชีเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการสอบบัญชีแล้วพบว่า งบการเงิน ไม่แสดงข้อมูลที่ถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน โดย ความไม่ถูกต้องนั้นอยู่ในระดับความมีสาระสำคัญและแผ่กระจายไปยังองค์ประกอบอื่นของ งบการเงิน

ง. การไม่แสดงความเห็น (Disclaimer of opinion) คือการที่ผู้สอบบัญชีไม่ได้ข้อสรุป จากการตรวจสอบเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินเนื่องจากผู้สอบบัญชีไม่สามารถปฏิบัติงานตาม มาตรฐานการสอบบัญชีได้จากข้อจำกัดของสถานการณ์หรือเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งอย่างมี สาระสำคัญและผลของการไม่ได้ข้อสรุปนั้นมีผลแผ่กระจายถึงความถูกต้องโดยรวมของงบการเงิน ในการแสดงความเห็นตามแบบที่กล่าวมาแล้วทั้ง 4 แบบข้างต้นผู้สอบบัญชีอาจตัดสินใจว่าเน้น รายละเอียดของข้อมูลและเหตุการณ์ (Emphasis of matter) ที่ผู้สอบบัญชีเห็นว่ามีความสำคัญที่ผู้ ใช้งบการเงินควรได้รับทราบแม้ข้อมูลหรือเหตุการณ์นั้นจะได้แสดงไว้ในงบการเงินหรือเปิดเผยข้อมูล ไว้แล้ว

โดยการวัดค่าประเภทของความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีกำหนดเป็นตัวแปรเทียม หรือตัวแปรสมมติ (Dummy variable) ดังนี้

1 คือ ความเห็นแบบไม่มีเงื่อนไข และ ความเห็นแบบไม่มีเงื่อนไขแต่มีวรรคเน้น ข้อมูลและเหตุการณ์

0 คือ ความเห็นประเภทอื่นนอกเหนือจาก 1

2. ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Firm Type : AFT) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่และสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก โดยกำหนดการวัดค่าเป็นตัวแปรเทียมหรือตัวแปรสมมติ ดังนี้

1 คือ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ในกลุ่ม Big 4 ในประเทศไทย ได้แก่

- ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์ กูเปอร์ส เอบีเอส (PwC)
- อีวาย (EY)
- ดีลอยท์ ทูช ไร้มัทส โซยยส สอบบัญชี (Deloitte)
- เคพีเอ็มจี ภูมิภาคไทยสอบบัญชี (KPMG)

0 คือ สำนักงานสอบบัญชีอื่นนอกเหนือจากกลุ่ม Big 4

3. ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้า (Audit Tenure : ATE) ได้แก่ ระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้สอบบัญชีของบริษัท แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีติดต่อกัน 5 ปีขึ้นไป โดยในปัจจุบันตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้มีข้อกำหนดให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี โดยกำหนดหลักเกณฑ์ให้มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนผู้สอบบัญชีอย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี ซึ่งการหมุนเวียนของผู้สอบบัญชีนั้นสามารถกระทำได้ทั้งการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีภายในสำนักงานสอบบัญชีเดียวกันหรือต่างสำนักงานสอบบัญชีกันก็ได้ การวัดค่าประเภทของระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้ากำหนดเป็นตัวแปรเทียมหรือตัวแปรสมมติ ดังนี้

1 คือ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้าตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

0 คือ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้าต่ำกว่า 5 ปี

4. ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี (Audit Fee : AFE) ได้แก่ค่าบริการตรวจสอบบัญชีที่อนุมัติโดยมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัท โดยค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีนี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงระดับของการจัดการกำไร (Earnings management) ที่ส่งผลถึงคุณภาพกำไรได้ (Rani, Ariel, & A., 2007; Stanley & Todd DeZoort, 2007) นอกจากนี้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจะถูกกำหนดอย่างเป็นอิสระจากสำนักงานสอบบัญชีซึ่งคำนวณค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจากต้นทุนต่อหน่วยเวลาตามจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการปฏิบัติงานตรวจสอบจริง ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานสอบบัญชีได้ (Jenny & Pamela, 2006)

โดยค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีกำหนดการวัดค่าโดยใช้ค่า Natural Log ของค่าสอบบัญชีของแต่ละบริษัท

2.2 ตัวแปรควบคุม ได้แก่เป็นตัวแปรอิสระที่นอกเหนือจากตัวแปรที่สนใจศึกษาแต่อาจมีผลกระทบให้ค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรของนักลงทุนซึ่งเป็นตัวแปรตามเปลี่ยนแปลงไปได้ จึงต้องควบคุมให้เป็นค่าคงที่และให้ผลการวิจัยที่ได้สามารถอธิบายเฉพาะตัวแปรที่สนใจศึกษาเท่านั้น มี 5 ตัวแปร ได้แก่ (Okolie, 2014)

1. Growth Prospects of the Company ($GWTH_{it}$) = การเติบโตและควมมีเสถียรภาพของบริษัท เป็นตัวแปรที่อาจส่งผลกระทบจากอัตราการเติบโตที่แตกต่างกันจึงต้องทำการควบคุมค่าไว้ คำนวณโดย

Market Value / Book Value of Equity

2. Company Size (COM_{it}) = ค่า Natural Log ของมูลค่าสินทรัพย์รวมของบริษัท เป็นตัวแปรที่อาจส่งผลกระทบจากขนาดของกิจการที่แตกต่างกันจึงต้องทำการควบคุมค่าไว้

3. Leverage Ratio (LEV_{it}) = ค่าอัตราส่วนโครงสร้างทางการเงินของบริษัท เป็นตัวแปรที่อาจส่งผลกระทบจากโครงสร้างเงินทุนที่แตกต่างกันของแต่ละกิจการ จึงต้องทำการควบคุมค่าไว้ คำนวณโดย

Total Debts / Equity

4. Unexpected Earnings (UE_{it}) = ค่าผลตอบแทนที่ไม่คาดหวังในช่วงเวลาที่มีการประกาศผลกำไร คำนวณโดย (Sayekti & Wondabio, 2007)

$$UE = \frac{EPS_{it} - EPS_{i,t-1}}{EPS_{i,t-1}}$$

5. Absolute Value of Annual Unexpected earnings ($UE_{it} * UE_{it}$) = คือค่ากำลังสองของกำไรที่ไม่คาดหวังที่ใช้ควบคุมความคลาดเคลื่อนจากการประมาณค่าที่ไม่เป็นเชิงเส้นตรงของตัวแปรอิสระที่สนใจศึกษา (Freeman & Tse, 1992)

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในบทที่ 2 พบว่ามีการกำหนดตัวแปรและการวัดค่าตัวแปรดังกล่าวข้างต้นเพื่อใช้ในงานวิจัยอยู่หลายฉบับ โดยตัวอย่างของงานวิจัยดังกล่าวรวมถึงค่าคาดหวังที่คาดว่าจะได้จากงานวิจัยนี้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สรุปตัวแปร การวัดค่าและค่าที่คาดหวัง

ตัวแปร	ความหมาย	ประเภท	การวัดค่า	อ้างอิง	ค่าที่คาดหวัง
ERC	ค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร	ตัวแปรตาม	สมการถดถอยพหุคูณของผลตอบแทนที่ไม่คาดหมายกับกำไรที่ไม่คาดหมาย	Christie (1987), Kormendi & Lipe (1987), Teoh & Wong (1993), Hay (1995), Teets & Wasley (1996), Balsam and others (2003), Chi and others (2009), Burnett and others (2013), Lee and others (2013), Koh and others (2013)	+
AOP	ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชี	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปร Dummy โดย 1 คือความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข และ 0 คือความเห็นแบบอื่น	DeAngelo (1981), Deis and Giroux (1992), Becker and others (1998), Francis and Krishnan (1999), Krishnan and Schauer (2000), Krishnan, (2003), Breesch and Branson (2009), Liu and others (2011)	+
AFT	ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปร Dummy โดย 1 คือสำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม Big 4 และ 0 คือสำนักงานสอบบัญชีอื่น	Palmrose (1988), Copley (1991), Frankel and others (2002), Li&Lin (2005), Gerayli and others (2011), Chen and others (2011), Memis and Cetenak (2012)	+
ATE	ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปร Dummy โดย 1 คือระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีที่ต่ำกว่า 5 ปี และ 0 คือต่ำกว่า 5 ปี	Heninger (2001), Ebrahim (2001), Hakim and Omri (2010)	+
AFE	ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี	ตัวแปรอิสระ	ค่า Natural Log ของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี	DeAngelo (1981), Watkins and others (2004), Li and others (2009), Kanagaretnam and others (2011), Yasima and Nelson (2012)	+
GWTH	การเจริญเติบโตและเสถียรภาพ	ตัวแปรควบคุม	มูลค่าตลาดรวมของบริษัท/ราคาตามบัญชีของส่วนของผู้ถือหุ้น	Zhou and Elder (2001), Bowen and others (2005)	+
COM	ขนาดของกิจการ	ตัวแปรควบคุม	ค่า Natural Log ของสินทรัพย์รวม	Bauwhede and others (2000), Gerayli and others (2011)	+
LEV	อัตราส่วนโครงสร้างหนี้สิน	ตัวแปรควบคุม	หนี้สินรวม / รวมส่วนของผู้ถือหุ้น	Becker and others (1998), Watts&Zimmerman (1986)	+
UE	กำไรที่ไม่คาดหวัง	ตัวแปรควบคุม	$(EPS_t - EPS_{t-1}) / EPS_{t-1}$	Christie (1987), Kormendi&Lipe (1987), Teoh&Wong (1993), Hay (1995), Teets&Wasley (1996)	+
(UE*UE)	ค่าสัมบูรณ์ของกำไรที่ไม่คาดหวัง	ตัวแปรควบคุม	กำไรที่ไม่คาดหวัง x กำไรที่ไม่คาดหวัง	Freeman and Tse (1992), Lipe and others (1998), Okolie (2014)	+

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของตัวแบบจะวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Panel โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางเศรษฐมิติในการวิเคราะห์ เนื่องจากข้อมูลเป็นแบบ Panel ที่ลักษณะของข้อมูลเป็นทั้งข้อมูลอนุกรมเวลาและข้อมูลภาคตัดขวางผสมกัน ดังนั้นจึงต้องนำสมการทั้งที่เป็นแบบเส้นตรงและไม่เป็นเส้นตรงทำการประมาณค่าด้วย Random effect และทดสอบการประมาณค่าด้วยวิธีของ Hausman (1978) โดยมีสมมติฐานว่า Random effect เหมาะสมกว่า Fixed effect หากค่า P-value น้อยกว่า 0.05 จะปฏิเสธสมมติฐานหลักและจะใช้การประมาณค่าด้วย Fixed effect ที่มีความเหมาะสมมากกว่าแทนและในลำดับต่อมาจึงทำการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วย Panel least squares ในสมการ

ในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูล คำว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่และมีตัวแปรอิสระใดมีความสัมพันธ์หรือไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามจะพิจารณาเปรียบเทียบจากค่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด (Significance) ซึ่งเท่ากับ 0.05 และ 0.10 กับค่า P-value รวมทั้งทิศทางของความสัมพันธ์ว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (ค่าเป็นบวก) หรือเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกัน (ค่าเป็นลบ) ประกอบการพิจารณาด้วย นอกจากนี้ยังพิจารณาตัวแบบของสมการถดถอยที่กำหนดว่าสามารถใช้อธิบายตัวแปรตามได้มากน้อยเพียงใดโดยการพิจารณาจะดูจากค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) โดยจะได้กล่าวถึงผลการวิจัยในบทที่ 4 รวมถึงสรุปและอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

บทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร โดยภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลเบื้องต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ ที่ได้จัดเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี 2555 - 2559 ใช้ค่าสถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) นำเสนอแยกเป็นกลุ่มของตัวแปร ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร

ประเภทของตัวแปร	ตัวแปร	Maximum	Minimum	Mean	Std. Dev.
ตัวแปรตาม	ERC	0.165	-0.122	0.003	0.035
ตัวแปรอิสระ	AOP	1.000	0.000	0.962	0.192
ตัวแปรอิสระ	AFT	1.000	0.000	0.652	0.478
ตัวแปรอิสระ	ATE	1.000	0.000	0.728	0.446
ตัวแปรอิสระ	AFE	15.803	12.835	14.309	0.556
ตัวแปรควบคุม	GWTH	10358.79	323.240	2256.502	1951.864
ตัวแปรควบคุม	COM	20.612	12.633	15.725	1.469
ตัวแปรควบคุม	LEV	10.709	0.003	1.240	1.406
ตัวแปรควบคุม	UE	11.153	-35.149	-0.553	4.188
ตัวแปรควบคุม	UE*UE	1235.470	0.000	17.750	111.343

หมายเหตุ :

ERC คือ ค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร

AOP คือ ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชี

AFT คือ ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี

ATE คือ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้า

AFE คือ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

GWTH คือ ค่าการเจริญเติบโต

COM คือ ค่าขนาดของกิจการ

LEV คือ ค่าโครงสร้างทางการเงิน

UE คือ ค่ากำไรที่ไม่คาดหวัง

UE*UE คือ ค่ากำลังสองของกำไรที่ไม่คาดหวัง ซึ่งใช้สำหรับการประมาณค่ากำไรที่ไม่คาดหวังที่ไม่เป็นเชิงเส้นตรง

จากตารางที่ 6 ที่แสดงค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร สามารถอธิบายแยกเป็นแต่ละตัวแปรได้ดังนี้

1. ตัวแปรตาม พบว่ามีการกระจายตัวของข้อมูลไม่มากนักโดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.035 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อมูลของตัวแปรตามคลาดเคลื่อนจากค่าเฉลี่ยไม่มาก หรือค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีค่าใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยนั่นเอง แต่หากพิจารณาค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดจะพบว่าข้อมูลมีความแตกต่างกันค่อนข้างสูง โดยจากตารางแสดงค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดของข้อมูลคือ 0.165 และ -0.122 ตามลำดับ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าบริษัทในกลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพกำไรหรือค่า ERC แตกต่างกันมาก อันอาจเป็นผลมาจากกลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนของกลุ่มอุตสาหกรรมแตกต่างกันมาก รวมถึงความแตกต่างด้านลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มอุตสาหกรรมและภาวะทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มอุตสาหกรรม

2. ตัวแปรอิสระ พบว่า ตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแปรสมมติมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีประมาณ 0.962 ซึ่งใกล้เคียงกับค่าสูงสุด และค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีอยู่ที่ประมาณ 0.652 และมีการกระจายตัวของข้อมูลอยู่พอสมควรโดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.478 ส่วนค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีซึ่งเป็นตัวแปรที่แทนค่าจริงจาก

ค่า Natural Log ของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีพบความแตกต่างของค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดไม่มากนักอยู่ที่ประมาณ 2.968 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.556

จากการวิเคราะห์ข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าประเภทความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีเกือบทั้งหมดประมาณร้อยละ 96.2 เป็นแบบไม่มีเงื่อนไขหรือเป็นแบบไม่มีเงื่อนไขแต่มีวรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่ไม่ทำให้ความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขเปลี่ยนแปลงไป โดยในส่วนของประเภทของสำนักงานสอบบัญชีก็เช่นเดียวกัน พบว่าส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 65.20 ใช้บริการการตรวจสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ในกลุ่ม Big 4 นอกจากนี้ยังพบว่าบริษัทในกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากใช้บริการจากสำนักงานสอบบัญชีเดิมติดต่อกันเป็นระยะเวลา 5 ปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 72.80 โดยสำนักงานสอบบัญชีแต่ละแห่งคิดอัตราค่าบริการตรวจสอบบัญชีให้กับบริษัทในกลุ่มตัวอย่างในราคาที่ใกล้เคียงกันเนื่องจากพบว่ามีค่าความแตกต่างของค่าบริการตรวจสอบบัญชีสูงสุดกับต่ำสุดเพียงเล็กน้อย

3. ตัวแปรควบคุม พบว่า อัตราการเจริญเติบโตมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุดที่ประมาณ 1951.864 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มข้อมูลมีการกระจายตัวสูงกว่าตัวแปรควบคุมตัวอื่น โดยห่างจากค่าเฉลี่ยซึ่งมีอยู่ประมาณ 2256.502 ทั้งนี้พบว่าค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดของอัตราการเจริญเติบโตเท่ากับ 10358.79 และ 323.240 ตามลำดับ และตัวแปรควบคุมที่มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำสุดได้แก่ โครงสร้างทางการเงินซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.406 โดยมีค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดของข้อมูลอยู่ที่ 10.709 และ 0.003 ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์ข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าบริษัทในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีอัตราการเติบโตค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการที่บริษัทมีมูลค่าทางการตลาดเฉลี่ยสูงกว่ามูลค่าตามบัญชีหลายเท่า แต่อย่างไรก็ตามอัตราการเติบโตของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีความแตกต่างกัน เนื่องจากพบผลแตกต่างค่อนข้างสูงระหว่างค่าสูงสุดกับค่าต่ำสุด ซึ่งก็สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับขนาดของกิจการและโครงสร้างทางการเงินที่มีความแตกต่างกันของค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดค่อนข้างมาก อีกทั้งขนาดของกิจการและโครงสร้างทางการเงินมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของทั้ง 2 รายการอยู่ประมาณ 1.4 เท่า แสดงให้เห็นว่าการเติบโตของกิจการต่างๆ อาจแตกต่างกันตามขนาดและโครงสร้างทางการเงินของแต่ละกิจการตามการลงในสินทรัพย์ดำเนินงานและการจัดหาเงินทุนจากแหล่งภายนอกที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย Panel data analysis

เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Panel ซึ่งผลจากการทดสอบด้วยวิธีของ Hausman (1978) พบว่าข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้เหมาะสมกับการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยวิธี Ordinary fixed effects โดยผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์สรุปดังตาราง 7

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี Ordinary fixed effects

$(ERC_{it} = \beta_0 + \beta_1 AOP_{it} + \beta_2 AFT_{it} + \beta_3 ATE_{it} + \beta_4 AFE_{it} + \beta_5 GWTH_{it} + \beta_6 COM_{it} + \beta_7 LEV_{it} + \beta_8 UE_{it} + \beta_9 [UE_{it} * UE_{it}] + \epsilon_{it})$			
Variable	t-Statistic	Coefficient	Prob.
Constant	-0.474616	-241.3978	0.6357
Independent :			
AOP	0.210818	20.48328	0.8333
AFT	1.801037	73.67114	0.0734**
ATE	0.997200	42.77633	0.3201
AFE	0.918483	38.48115	0.3596
Control :			
GWTH	-0.444409	-0.004222	0.6573
COM	-1.392044	-23.45691	0.1657
LEV	-0.636656	-8.843257	0.5252
UE	0.151466	1.548766	0.8798
UE*UE	0.766257	0.238793	0.4446
R-squared (R^2)	0.045399	Adjusted R-squared (ADJ R^2)	-0.003977
F-statistic	0.919452	Prob (F-statistic)	0.509611

หมายเหตุ : * แสดงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ ** แสดงระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10

จากตารางที่ 7 ซึ่งแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี Ordinary fixed effects พบว่าคุณภาพงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรที่ใช้ค่า ERC เป็นตัวแทน โดยพบว่าประเภทของสำนักงานสอบบัญชีเป็นปัจจัยเดียวที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 73.67114 ค่า t-Statistic เท่ากับ 1.801037 และค่า P-value เท่ากับ 0.0734 (Prob.<0.10) หรือกล่าวได้ว่า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีมีผลต่อค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรให้ผันแปรไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือเมื่อบริษัทใช้บริการตรวจสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ที่อยู่ในกลุ่ม Big 4 จะทำให้ค่า ERC สูงขึ้นซึ่งหมายถึงบริษัทมีคุณภาพกำไรสูงขึ้นด้วยนั่นเอง โดยผลการทดสอบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ DeAngelo (1981), Teoh and Wong (1993) , Okolie (2014) และ Heydari (2015) ที่พบว่าประเภทของสำนักงานสอบบัญชีมีผลทำให้คุณภาพกำไรที่วัดจากค่า ERC สูงขึ้นเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามจากค่า R-squared (R^2) จะพบว่าคุณภาพงานสอบบัญชีตามตัวแบบที่ใช้ทดสอบนี้สามารถอธิบายความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรได้เพียงร้อยละ 4.54 เท่านั้นซึ่งเป็นผลมาจากตัวแบบสมการที่ใช้ทดสอบอาจยังไม่มีความเหมาะสมเพียงพอ

ดังนั้นจากผลการวิเคราะห์ทางสถิติดังกล่าวมาแล้วนี้จึงยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้ในบทที่ 1 ว่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรขึ้นอยู่กับคุณภาพงานสอบบัญชีซึ่งได้แก่ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีเพียงตัวแปรเดียว ส่วนคุณภาพงานสอบบัญชีที่เป็นตัวแปรอิสระอื่น ๆ ได้แก่ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชี, ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี พบความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีงานวิจัยให้ข้อสรุปเช่นเดียวกันโดยให้เหตุผลว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีไม่ได้เป็นปัจจัยที่ทำให้คุณภาพงานสอบบัญชีเพิ่มขึ้นแต่คุณภาพงานสอบบัญชีขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความรู้ความสามารถของผู้สอบบัญชี นอกจากนี้ค่าสอบบัญชีที่สูงขึ้นไม่สามารถทำให้ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชีเปลี่ยนแปลงไปได้เนื่องจากผู้สอบบัญชีต้องรายงานตามข้อสรุปที่ได้จากการตรวจสอบภายใต้การปฏิบัติงานที่เป็นอิสระจากกิจการ ซึ่งการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้าเป็นระยะเวลานานอาจก่อให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยจนผู้สอบบัญชีขาดความเป็นอิสระ ทำให้ความระมัดระวังในการปฏิบัติงานลดลงซึ่งส่งผลกระทบต่อมาตรฐานการปฏิบัติงานและการสรุปผลเพื่อแสดงความคิดเห็นรวมถึงการรายงานจุดอ่อนของการควบคุมภายในและการรายงานความเสี่ยงที่จำเป็นอีกด้วย (Asthana & Boone, 2012; L. et al., 2002; Augustine O. Okolie, 2014; Suk-yee Lee, 1996)

ในส่วนของตัวแปรควบคุมซึ่งประกอบไปด้วยอัตราการเติบโต, ขนาดของกิจการและโครงสร้างทางการเงิน พบความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติกับ ERC โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.004222 , -23.45691 และ -8.843257 ตามลำดับ ซึ่งงานวิจัยในอดีต

พบความสัมพันธ์ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรควบคุมทั้ง 3 ตัวแปรนี้เช่นกัน แต่ทิศทางของความสัมพันธ์มีทั้งบวกและลบ โดย Teoh and Wong (1993) ได้ให้เหตุผลไว้ในงานวิจัยว่าอาจเนื่องมาจากการใช้วิธีการหาค่า ERC ที่แตกต่างกัน โดยงานวิจัยฉบับนี้ใช้การประมาณค่าแบบ Firm-specific Coefficient Methodology (FSCM) ซึ่งมีความเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลรวมถึงช่วงเวลาที่ทำการศึกษาการประกาศผลกำไรเป็นแบบ Short-Window (Teets & Wasley, 1996) นอกจากนี้ยังเป็นผลมาจากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและค่าเงินเฟ้อ (Okolie, 2014) ในช่วงเวลานำมาใช้ทดสอบแตกต่างกันจึงทำให้ทิศทางของความสัมพันธ์แตกต่างกันได้ โดยผลงานวิจัยที่พบความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันให้เหตุผลโดยสรุปว่าตัวแปรควบคุมเหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้การพยากรณ์กำไรมีความแม่นยำมากขึ้นเนื่องจากทำให้กำไรมีคุณสมบัติในเรื่องความสม่ำเสมอของกำไรในการคาดการณ์กระแสเงินสดที่จะเกิดขึ้นและความสามารถในการทำกำไรในอนาคต (Kormendi & Lipe, 1987) ในขณะที่งานวิจัยที่ได้ผลในทิศทางตรงกันข้ามซึ่งตรงกับผลงานวิจัยฉบับนี้ให้เหตุผลว่าตัวแปรควบคุมดังกล่าวอาจมีความสัมพันธ์กับตัวแปรควบคุมตัวอื่น (TERRY & D., 1993) อีกทั้งการใช้มูลค่าตลาดของส่วนของผู้ถือหุ้นในการวัดการเติบโตอาจยังไม่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของค่า ERC ได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากหากตลาดที่มีประสิทธิภาพในระดับอ่อนราคาของหลักทรัพย์จะมีลักษณะแบบ Random walk ซึ่งการใช้มูลค่าตลาดในการคาดการณ์ราคาของหลักทรัพย์ในอนาคตจะไม่มี ความเหมาะสม (Easton & Zmijewski, 1989; Lipe, 1990) นอกจากนี้ นักลงทุนมักจะมีปฏิกิริยาตอบสนองในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงหากพบว่ากิจการมี Leverage ratio ที่สูงเกินไป (Heydari, 2015)

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลการวิจัย และ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีซึ่งประกอบด้วย ประเภทของความเห็นของผู้สอบบัญชี ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี กับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรซึ่งใช้เป็นตัวแทนของคุณภาพกำไร ผู้วิจัยได้ศึกษาจากข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 184 บริษัท ในช่วงระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 - 2559 จากการเก็บข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Panel ด้วย Ordinary fixed effects นำเสนอผลของการศึกษาได้ดังนี้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ว่าหากมีการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพงานสอบบัญชีแล้ว นักลงทุนจะเกิดความเชื่อมั่นต่อคุณภาพกำไรที่วัดจากข้อมูลในตลาด และมีการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรหรือไม่อย่างไร โดยทำการศึกษาผ่านความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร ซึ่งคุณภาพกำไรวัดจากค่า Earnings Response Coefficient (ERC) โดยมีการนำทฤษฎีความมีประสิทธิภาพของตลาดในระดับกึ่งเข้มแข็งที่กล่าวว่าราคาของหลักทรัพย์ในตลาดระดับนี้นอกจากจะเป็นผลมาจากราคาหลักทรัพย์ในอดีตแล้วยังรวมถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะที่นักลงทุนได้รับทราบในปัจจุบัน โดยเฉพาะข้อมูลด้านบัญชีและการเงิน (Bartov & Mohanram, 2004) ร่วมกับทฤษฎีความมีคุณค่าของข้อมูลข่าวสารเพื่อพิจารณาว่าในช่วงระยะเวลาที่มีการประกาศผลกำไรนักลงทุนจะสามารถนำข้อมูลกำไรที่ได้รับทราบไปสร้างผลตอบแทนที่ไม่คาดหวังจากการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ก่อนและหลังการประกาศผลกำไรได้มากน้อยเพียงใด (Ball & Brown, 1968) โดยหากผลตอบแทนที่ไม่คาดหวังมีสูงจะส่งผลให้ค่า ERC สูงซึ่งแสดงให้เห็นว่ากำไรมีคุณภาพสูงเนื่องจากนักลงทุนสามารถสร้างผลตอบแทนเกินกว่าที่คาดหวังไว้ ซึ่งผลตอบแทนที่ไม่คาดหวังนั้นเป็นการนำเอาข้อมูลกำไรซึ่งผ่านการตรวจสอบและรับรองจากผู้สอบบัญชีซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นตามทฤษฎีตัวแทนไปใช้ในการคาดการณ์ราคาหลักทรัพย์ โดยหากข้อมูลกำไรดังกล่าวผ่านกระบวนการตรวจสอบบัญชีที่มีคุณภาพ กำไรที่นักลงทุนนำไปใช้ในการคาดการณ์นั้นย่อมมีคุณภาพตามไปด้วย

ผลการศึกษาจากตัวแบบสมการที่ใช้ทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้ในบทที่ 1 พบว่า คุณภาพงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับการตอบสนองต่อข้อมูลกำไร โดยคุณภาพงานสอบบัญชีที่ วัดจากประเภทของสำนักงานสอบบัญชีส่งผลให้ค่า ERC สูงขึ้นและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงทำการยอมรับสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยรูปแบบในงานวิจัยฉบับนี้เป็นการประยุกต์การ ทดสอบความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรงของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่มีการควบคุมค่า ความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear term) ของการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของกำไรที่ไม่ คาดหวังไว้ด้วยแล้วตามผลงานวิจัยของ Freeman and Tse (1992) จากการนำค่า UE_{it} และค่า UE_{it}^2 (Square) หรือ $(UE_{it} * UE_{it})$ รวมเข้าไปในตัวแบบสมการที่ใช้ทดสอบ อย่างไรก็ตามตัวแบบสมการที่ใช้ ทดสอบอาจยังไม่เหมาะสมเพียงพอ เนื่องจากความสัมพันธ์ของคุณภาพงานสอบบัญชีกับค่า ERC อาจเป็นความสัมพันธ์แบบไม่เป็นเส้นตรงจึงทำให้ตัวแบบสมการทดสอบสามารถอธิบาย ความสัมพันธ์ได้เพียงร้อยละ 4.53 เท่านั้น ซึ่งผลงานวิจัยในอดีตที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ เช่นเดียวกันนี้ก็ได้อ้างอิงค่า R^2 จากผลของงานวิจัยค่อนข้างต่ำเช่นกัน เช่น Teoh and Wong (1993) ได้ค่า R^2 ประมาณร้อยละ 6.43 Du and Zhou (2014) ได้ค่า R^2 ประมาณร้อยละ 6.20 และ Okolie (2014) ได้ค่า R^2 ประมาณร้อยละ 3.96 เป็นต้น อีกทั้งตามผลงานวิจัยของ Dechow and others (2010) ได้ให้ เหตุผลที่ทำให้ค่า R^2 มีค่าต่ำไว้ว่ายังไม่พบงานวิจัยใดให้ข้อสรุปถึงความเหมาะสมของการใช้ความ สัมมาเสมอและแนวโน้มของกำไรในการคาดการณ์กำไรในอนาคตมาเป็นตัวแทนของคุณภาพกำไร ผลงานวิจัยฉบับดังกล่าวยังให้ข้อสรุปเกี่ยวกับการใช้ค่าการตอบสนองต่อข้อมูลกำไรมาเป็นตัววัด คุณภาพกำไรว่าต้องอยู่บนข้อสมมติฐานสำคัญที่ว่ากลุ่มตัวอย่างต้องมาจากตลาดที่มีประสิทธิภาพ ในระดับกึ่งเข้มแข็งที่นักลงทุนทุกคนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเงินและบัญชีเท่าเทียมกันแต่จาก งานวิจัยที่การศึกษาความมีประสิทธิภาพของตลาดในประเทศไทยที่ผ่านมา ยังคงได้ข้อสรุปที่ แตกต่างกัน เช่น ศิลป์ชัย ปวีณพงษ์วัฒน์ (2544) และ ปัญญา สัมฤทธิ์ประดิษฐ์ (2545) ได้ข้อสรุป จากผลงานวิจัยว่าประสิทธิภาพของตลาดในประเทศไทยอยู่ในระดับกึ่งเข้มแข็ง ในขณะที่ Suksonghong (2018) พบว่า ประสิทธิภาพของตลาดในประเทศไทยอยู่ในระดับอ่อน เป็นต้น นอกจากนี้การคาดการณ์กำไรในระยะสั้นในช่วงที่มีการประกาศข้อมูลกำไรซึ่งเป็นข้อมูลรายปี อาจ ไม่มีความเหมาะสมเนื่องจากข้อมูลกำไรผ่านผลกระทบจากข้อมูลข่าวสารอื่นในระหว่างปีมาเป็น ระยะเวลาอันประจวบกับที่นักลงทุนสามารถใช้ข้อมูลอื่นในตลาดมาประกอบการตัดสินใจ คาดการณ์กำไรในอนาคตได้รวดเร็วกว่าข้อมูลกำไรที่บริษัทประกาศซึ่งถือเป็นข้อมูลในอดีตและไม่ ทันเวลา (Barton et al., 2010)

จากความสัมพันธ์ที่พบระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีที่วัดจากประเภทของสำนักงานสอบบัญชีกับคุณภาพกำไร อาจกล่าวได้ว่าบริษัทที่ใช้บริการตรวจสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ในกลุ่ม Big 4 จะทำให้ค่า ERC ซึ่งเป็นตัวแทนของคุณภาพกำไรสูงขึ้นและส่งผลกระทบต่อปรับตัวของราคาหลักทรัพย์จากการคาดการณ์ราคาหลักทรัพย์ของนักลงทุน โดยข้อมูลการใช้บริการตรวจสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ถือเป็นการส่งสัญญาณให้นักลงทุนทราบถึงระดับของคุณภาพงานสอบบัญชีซึ่งมีผลต่อคุณภาพกำไรที่ได้รายงานไว้ในรายงานทางการเงินได้ทางหนึ่ง (Okolie, 2014) เนื่องจากพบว่าบริษัทขนาดใหญ่มักนิยมใช้บริการตรวจสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีในกลุ่มนี้ ประกอบกับปฏิกิริยาของนักลงทุนในตลาดส่วนใหญ่ให้ความเชื่อถือในชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปถึงคุณภาพงานสอบบัญชี (Teoh & Wong, 1993; Du & Zhou, 2014) ในการปกป้องการจัดการกำไรและคุณภาพของรายการคงค้างในรายงานทางการเงินอีกด้วย (Francis et al., 2005) อีกทั้งทรัพยากรภายในที่สำนักงานสอบบัญชีกลุ่มนี้มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นอย่างมาก วิชาการ เทคโนโลยี เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สอบบัญชีในสำนักงานมักมีความทันสมัยและมีคุณภาพมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (Behn, Choi, & Kang, 2008) นอกจากนี้จะพบว่าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้ความเชื่อถือสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ในกลุ่ม Big 4 มากกว่าโดยหากมีกรณีที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์สั่งให้บริษัทจดทะเบียนทำการตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษ (Special audit) เป็นการเฉพาะในเรื่องใดหรือประเด็นใดเพื่อตรวจสอบหาข้อเท็จจริงมากกว่าการตรวจสอบตามปกติ ก็จะมีการกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนนั้นใช้บริการจากผู้สอบบัญชีที่สังกัดสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่เท่านั้น ส่วนผลการศึกษาคุณภาพงานสอบบัญชีจากปัจจัยอื่น ได้แก่ ประเภทความเห็นของผู้สอบบัญชี ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีของลูกค้าและค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรเนื่องจากไม่ได้ส่งผลให้ค่า ERC สูงขึ้น ซึ่งมีงานวิจัยหลายฉบับที่ได้ผลการศึกษาร่วมกัน เช่น ผลงานวิจัยของ Lee (1996); DeFond and others (2002); Okolie (2014) และ Heydari (2015) เป็นต้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

ผลงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่านักลงทุนหรือนักวิเคราะห์สามารถใช้อัตราส่วนทางการเงินในตลาดมาประกอบการวิเคราะห์คุณภาพของกำไรได้นอกเหนือจากการใช้เพียงอัตราส่วนทางการเงินแต่เพียงอย่างเดียวเพื่อช่วยลดความกังวลใจในเรื่องการตกต่ำกำไรและอัตราส่วนทางการเงินให้เป็นไปในทิศทางที่ผู้บริหารต้องการ หรืออาจใช้เป็นเหตุผลสนับสนุนเพื่อเพิ่มความมั่นใจของนักลงทุนและนักวิเคราะห์จากผลที่ได้จากการใช้อัตราส่วนทางการเงินแต่เพียงอย่างเดียว หรืออาจใช้เป็นอีกหนึ่งทางเลือกใหม่ที่ใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนในอนาคตได้ นอกจากนี้ผลงานวิจัยฉบับนี้ยังชี้ให้เห็นอีกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กยังควรเพิ่มคุณภาพงานสอบบัญชีให้สูงขึ้นเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากนักลงทุนมากขึ้นว่าผลกำไรที่ผ่านการตรวจสอบมีคุณภาพทัดเทียมกับคุณภาพกำไรที่ผ่านการตรวจสอบจากกลุ่ม Big 4 ส่วนการที่หน่วยงานกำกับดูแลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชีมีการออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือมีการปรับปรุงมาตรฐานการปฏิบัติงานพบว่ามิผลทำให้คุณภาพงานสอบบัญชีสูงขึ้นแต่อย่างไรก็อาจไม่ได้ส่งผลให้กำไรมีคุณภาพสูงขึ้นเนื่องจากถือเป็นกฎหมายที่ทุกสำนักงานสอบบัญชีและผู้สอบบัญชีทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ในเชิงเส้นตรง สำหรับการศึกษารั้งต่อไปอาจใช้การทดสอบความสัมพันธ์แบบไม่เป็นเส้นตรง (Non-linear model) ซึ่งผลที่ได้จะช่วยสนับสนุนงานวิจัยฉบับนี้หรือได้ผลการวิจัยในแนวทางใหม่เพื่อให้นักลงทุนได้ใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักทรัพย์มากขึ้น
2. งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการคาดการณ์กำไรที่ไม่คาดหมายเพื่อใช้ในการคำนวณค่า ERC ในช่วงระยะเวลาที่มีการประกาศผลกำไรประจำปี ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจกำหนดการศึกษาจากช่วงระยะเวลาที่มีการประกาศผลกำไรรายไตรมาสซึ่งผลงานวิจัยที่ได้จะช่วยสนับสนุนผลงานวิจัยฉบับนี้หรือได้ผลแตกต่างที่เป็นความรู้ใหม่ให้นักลงทุนได้นำไปใช้ประโยชน์ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักทรัพย์ต่อไป
3. งานวิจัยนี้ใช้ค่า ERC ซึ่งใช้ข้อมูลในตลาดมาเป็นตัววัดคุณภาพกำไรเพื่อทดสอบความสัมพันธ์กับคุณภาพงานสอบบัญชี ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจเปลี่ยนตัววัดคุณภาพกำไรที่ใช้ข้อมูลในตลาดเป็นตัวอื่น เช่น ตัววัดคุณภาพกำไรที่วัดจากความระมัดระวังของกำไร หรือ ตัววัด

คุณภาพกำไรที่วัดจากความทันต่อเวลาของกำไร เป็นต้น ซึ่งผลงานวิจัยที่ได้อาจช่วยสนับสนุนผลงานวิจัยฉบับนี้หรือได้ผลแตกต่างที่เป็นความรู้ใหม่ให้นักลงทุนได้นำไปใช้ประโยชน์ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักทรัพย์ต่อไป

4. งานวิจัยนี้ใช้ตัววัดคุณภาพงานสอบบัญชีโดยทางอ้อม ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจใช้ตัววัดคุณภาพงานสอบบัญชีโดยตรงหรือโดยทางอ้อมอื่นเพิ่มเติม เช่น ความเชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมของผู้สอบบัญชี เป็นต้น ซึ่งผลงานวิจัยที่ได้อาจช่วยสนับสนุนผลงานวิจัยฉบับนี้หรือได้ผลแตกต่างที่เป็นความรู้ใหม่ให้นักลงทุนได้นำไปใช้ประโยชน์ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักทรัพย์ต่อไป

5. งานวิจัยนี้ได้ทดสอบความสัมพันธ์ในภาพรวมของตลาดหลักทรัพย์โดยรวมทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจทดสอบความสัมพันธ์โดยแยกกลุ่มอุตสาหกรรมเพื่อทำการเปรียบเทียบในแต่ละอุตสาหกรรม ซึ่งอาจได้ผลงานวิจัยที่แตกต่างออกไปจากผลงานวิจัยฉบับนี้

บรรณานุกรม

- A., MANSI SATTAR, F., MAXWELL WILLIAM, & P., MILLER DARIUS. (2004). Does Auditor Quality and Tenure Matter to Investors? Evidence from the Bond Market. *Journal of Accounting Research*, 42(4), 755-793.
- Aghaei Chadegani, Arezoo. (2011). Review of studies on audit quality.
- Al-Ajmi, Jasim. (2009). Investors' use of corporate reports in Bahrain. *Managerial Auditing Journal*, 24(3), 266-289.
- Asare, Stephen K, & Williams, Devin J. (2015). Auditors' Role in Reporting on a Company's Going Concern Status. *Wiley Encyclopedia of Management*, 1-7.
- Asthana, Sharad C, & Boone, Jeff P. (2012). Abnormal audit fee and audit quality. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 31(3), 1-22.
- Ball, Fiona, Tyler, Jonathan, & Wells, Peter. (2015). Is audit quality impacted by auditor relationships? *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 11(2), 166-181.
- Ball, Ray, & Brown, Philip. (1968). An empirical evaluation of accounting income numbers. *Journal of accounting research*, 159-178.
- Ball, Ray, & Shivakumar, Lakshmanan. (2008). How much new information is there in earnings? *Journal of Accounting Research*, 46(5), 975-1016.
- Ball, Ray, Walker, Robert Graham, & Whittred, GP. (1979). Audit qualifications and share prices. *Abacus*, 15(1), 23-34.
- Balsam, Steven, Krishnan, Jagan, & Yang, Joon S. (2003). Auditor industry specialization and earnings quality. *Auditing: A journal of practice & Theory*, 22(2), 71-97.
- Barton, Jan, Hansen, Thomas Bowe, & Pownall, Grace. (2010). Which performance measures do investors around the world value the most—And why? *The Accounting Review*, 85(3), 753-789.
- Bartov, Eli, & Mohanram, Partha. (2004). Private information, earnings manipulations, and executive stock-option exercises. *The Accounting Review*, 79(4), 889-920.
- Basu, Sudipta. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings¹. *Journal of accounting and economics*, 24(1), 3-37.
- Beaver, William H. (1968). The information content of annual earnings announcements. *Journal of*

accounting research, 67-92.

- Becker, Connie L, DeFond, Mark L, Jiambalvo, James, & Subramanyam, KR. (1998). The effect of audit quality on earnings management. *Contemporary accounting research*, 15(1), 1-24.
- Behn, Bruce K, Choi, Jong-Hag, & Kang, Tony. (2008). Audit quality and properties of analyst earnings forecasts. *The Accounting Review*, 83(2), 327-349.
- Bhattacharya, Somdeb. (2011). *Auditor industry specialization and earnings response coefficient: a New Zealand perspective*. Auckland University of Technology.
- Brown, Lawrence D, Hagerman, Robert, Griffin, Paul A, & Zmijewski, Mark. (1987). An evaluation of alternative proxies for the market's assessment of unexpected earnings.
- Burnett, Brian, Chen, Hui, & Gunny, Katherine. (2014). Auditor-provided lobbying service and audit quality. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*.
- Caroline, Fohlin. (1998). Relationship Banking, Liquidity, and Investment in the German Industrialization. *The Journal of Finance*, 53(5), 1737-1758.
- Cassell, Cory A, Giroux, Gary, Myers, Linda A, & Omer, Thomas C. (2013). The emergence of second-tier auditors in the US: evidence from investor perceptions of financial reporting credibility. *Journal of Business Finance & Accounting*, 40(3-4), 350-372.
- Chen, Theodore TY, Zhang, Feida, & Zhou, Gaoguang. (2017). Secrecy culture and audit opinion: Some international evidence. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 28(3), 274-307.
- Cheong, Chee Seng, & Zurbrugg, Ralf. (2016). Analyst forecasts and stock price informativeness: Some international evidence on the role of audit quality. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 12(3), 257-273.
- Chi, Wuchun, Huang, Huichi, Liao, Yichun, & Xie, Hong. (2009). Mandatory audit partner rotation, audit quality, and market perception: Evidence from Taiwan. *Contemporary Accounting Research*, 26(2), 359-391.
- Choi, Jung Ho, Kalay, Alon, & Sadka, Gil. (2016). Earnings news, expected earnings, and aggregate stock returns. *Journal of Financial Markets*, 29, 110-143.
- Choi, Sung K, & Jeter, Debra C. (1992). The effects of qualified audit opinions on earnings response coefficients. *Journal of Accounting and Economics*, 15(2-3), 229-247.
- Chow, Chee W, & Rice, Steven J. (1982). Qualified audit opinions and auditor switching.

- Accounting Review*, 326-335.
- CLIVE, LENNOX. (2005). Management Ownership and Audit Firm Size. *Contemporary Accounting Research*, 22(1), 205-227.
- Craswell, Allen T. (1985). Studies of the information content of qualified audit reports. *Journal of Business Finance & Accounting*, 12(1), 93-115.
- Davidson, Ronald A, & Neu, Dean. (1993). A note on the association between audit firm size and audit quality. *Contemporary accounting research*, 9(2), 479-488.
- DeAngelo, Linda Elizabeth. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3(3), 183-199.
- DeAngelo, Linda Elizabeth. (1986). Accounting Numbers as Market Valuation Substitutes: A Study of Management Buyouts of Public Stockholders. *The Accounting Review*, 61(3), 400-420.
- Dechow, P. M., & Schrand, C. M. (2004). *Earnings quality*.
- Dechow, Patricia, Ge, Weili, & Schrand, Catherine. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of Accounting and Economics*, 50(2), 344-401.
- Dechow, Patricia M., & Dichev, Ilia D. (2002). The Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors. *The Accounting Review*, 77, 35-59.
- Dechow, Patricia M., Sloan, Richard G., & Sweeney, Amy P. (1995). Detecting Earnings Management. *The Accounting Review*, 70(2), 193-225.
- DeFond, Mark L., Francis, Jere R., & Wong, T. J. (2000). Auditor Industry Specialization and Market Segmentation: Evidence from Hong Kong. *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*, 19(1), 49-66.
- DeFond, Mark L., & Park, Chul W. (2001). The Reversal of Abnormal Accruals and the Market Valuation of Earnings Surprises. *The Accounting Review*, 76(3), 375-404.
- Dewi, Dian Masita. (2015). The Role of CSRD on Company's Financial Performance and Earnings Response Coefficient (ERC). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 211, 541-549.
- Du, Jun, & Zhou, Gaoguang. (2014a). Big N Auditors and Earnings Response Coefficients—A Comparison Study between the US and China. *China Accounting and Finance Review*, 16(2), 1-19.
- Du, Jun, & Zhou, Gaoguang. (2014b). Big N Auditors and Earnings Response Coefficients – A

- Comparison Study between the US and China. *China Accounting and Finance Review*, 16(2), 14.
- Easton, Peter D., & Zmijewski, Mark E. (1989). Cross-sectional variation in the stock market response to accounting earnings announcements. *Journal of Accounting and Economics*, 11(2), 117-141.
- Etemadi, H, Mohammadi, A, & Nazemi Ardakani, M. (2009). Investigating the relationship between auditor industry specialization and earnings quality in firms listed in Tehran Stock Exchange. *Journal of Accounting Research*, 1(1-2), 17-32.
- F., Larcker David, & A., Richardson Scott. (2004). Fees Paid to Audit Firms, Accrual Choices, and Corporate Governance. *Journal of Accounting Research*, 42(3), 625-658.
- Fama, Eugene F., & Jensen, Michael C. (1983). Separation of Ownership and Control. *The Journal of Law & Economics*, 26(2), 301-325.
- Francis, Jennifer, LaFond, Ryan, Olsson, Per, & Schipper, Katherine. (2005). The market pricing of accruals quality. *Journal of Accounting and Economics*, 39(2), 295-327.
- Francis, Jennifer, LaFond, Ryan, Per, M. Olsson, & Schipper, Katherine. (2004). Costs of Equity and Earnings Attributes. *The Accounting Review*, 79(4), 967-1010.
- Francis, Jennifer, Schipper, Katherine, & Vincent, Linda. (2005). Earnings and dividend informativeness when cash flow rights are separated from voting rights. *Journal of Accounting and Economics*, 39(2), 329-360.
- Francis, Jere R. (2004). What do we know about audit quality? *The British Accounting Review*, 36(4), 345-368.
- Francis, Jere R., & Ke, Bin. (2006). Disclosure of fees paid to auditors and the market valuation of earnings surprises. *Review of Accounting Studies*, 11(4), 495-523.
- Francis, Jere R., & Wang, Dechun. (2008). The Joint Effect of Investor Protection and Big 4 Audits on Earnings Quality around the World. *Contemporary Accounting Research*, 25(1), 157-191.
- Francis, Jere R., & Yu, Michael D. (2009). Big 4 Office Size and Audit Quality. *The Accounting Review*, 84(5), 1521-1552.
- Freeman, Robert N., & Tse, Senyo Y. (1992). A Nonlinear Model of Security Price Responses to Unexpected Earnings. *Journal of Accounting Research*, 30(2), 185-209.

- G., Malkiel Burton, & F., Fama Eugene. (1970). EFFICIENT CAPITAL MARKETS: A REVIEW OF THEORY AND EMPIRICAL WORK. *The Journal of Finance*, 25(2), 383-417.
- Geiger, Marshall A., & Raghunandan, K. (2002). Auditor Tenure and Audit Reporting Failures. *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*, 21(1), 67-78.
- Geiger, Marshall A., & Rama, Dasaratha V. (2003). Audit Fees, Nonaudit Fees, and Auditor Reporting on Stressed Companies. *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*, 22(2), 53-69.
- Ghosh, Alope, & Doocheol, Moon. (2005). Auditor Tenure and Perceptions of Audit Quality. *The Accounting Review*, 80(2), 585-612.
- Gul, Ferdinand A., & L. Tsui, Judy S. (1997). A test of the free cash flow and debt monitoring hypotheses:: Evidence from audit pricing. *Journal of Accounting and Economics*, 24(2), 219-237.
- Gul, Ferdinand A., & Tsui, Judy S. L. (2001). Free Cash Flow, Debt Monitoring, and Audit Pricing: Further Evidence on the Role of Director Equity Ownership. *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*, 20(2), 71-84.
- H., FAN JOSEPH P., & J., WONG T. (2005). Do External Auditors Perform a Corporate Governance Role in Emerging Markets? Evidence from East Asia. *Journal of Accounting Research*, 43(1), 35-72.
- Heydari, I. (2015). Investigating the relationship between Audit Quality and the Earnings Response Coefficient of listed in Tehran Stock Exchange. *Research Journal of Finance and Accounting*, 6(5), 80-88.
- Hossain, Sarowar, Yazawa, Kenichi, & Monroe, Gary S. (2017). The Relationship between Audit Team Composition, Audit Fees, and Quality. *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*, 36(3), 115-135.
- Ittonen, K. (2009). Audit reports and stock markets.
- Jenny, Goodwin-Stewart, & Pamela, Kent. (2006). Relation between external audit fees, audit committee characteristics and internal audit. *Accounting & Finance*, 46(3), 387-404.
- Jensen, Michael C., & Meckling, William H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Jones, Jennifer J. (1991). Earnings Management During Import Relief Investigations. *Journal of*

- Accounting Research*, 29(2), 193-228.
- Jussi, Nikkinen, & Petri, Sahlström. (2004). Does Agency Theory Provide a General Framework for Audit Pricing? *International Journal of Auditing*, 8(3), 253-262.
- Khaled, Hussainey. (2009). The impact of audit quality on earnings predictability. *Managerial Auditing Journal*, 24(4), 340-351.
- Kitiwong, W. (2014). *Earnings management and audit quality: Evidence from Southeast Asia*. (Doctoral dissertation), University of York.
- Koh, Kevin, Rajgopal, Shiva, & Srinivasan, Suraj. (2011). *Non-Audit Services and Financial Reporting Quality: Evidence from 1978-1980* (Vol. 18).
- Kormendi, Roger, & Lipe, Robert. (1987). Earnings Innovations, Earnings Persistence, and Stock Returns. *The Journal of Business*, 60(3), 323-345.
- Kwak, W. (1990). Earnings response coefficients and the quality of earnings: The case of auditor change.
- L., DeFond Mark, K., Raghunandan, & K.R., Subramanyam. (2002). Do Non–Audit Service Fees Impair Auditor Independence? Evidence from Going Concern Audit Opinions. *Journal of Accounting Research*, 40(4), 1247-1274.
- Lamoreaux, Phillip T. (2016). Does PCAOB inspection access improve audit quality? An examination of foreign firms listed in the United States. *Journal of Accounting and Economics*, 61(2), 313-337.
- Laurion, Henry, Lawrence, Alastair, & Ryans, James P. (2017). U.S. Audit Partner Rotations. *The Accounting Review*, 92(3), 209-237.
- Lennox, Clive S., Wu, Xi, & Zhang, Tianyu. (2014). Does Mandatory Rotation of Audit Partners Improve Audit Quality? *The Accounting Review*, 89(5), 1775-1803.
- Leuz, Christian, Nanda, Dhananjay, & Wysocki, Peter D. (2003). Earnings management and investor protection: an international comparison. *Journal of Financial Economics*, 69(3), 505-527.
- Lim, Chee Yeow, Ding, David K., & Charoenwong, Charlie. (2013). Non-audit fees, institutional monitoring, and audit quality. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 41(2), 343-384.
- Lipe, Robert. (1990). The Relation between Stock Returns and Accounting Earnings Given

- Alternative Information. *The Accounting Review*, 65(1), 49-71.
- M., DECHOW PATRICIA, G., SLOAN RICHARD, & P., SWEENEY AMY. (1996). Causes and Consequences of Earnings Manipulation: An Analysis of Firms Subject to Enforcement Actions by the SEC. *Contemporary Accounting Research*, 13(1), 1-36.
- Mao, Juan, Qi, Baolei, & Xu, Qian. (2017). Does International Accounting Network Membership Affect Audit Fees and Audit Quality? Evidence From China. *The International Journal of Accounting*, 52(3), 262-278.
- Maroun, Warren, & Atkins, Jill. (2014). Section 45 of the Auditing Profession Act: Blowing the whistle for audit quality? *The British Accounting Review*, 46(3), 248-263.
- McNichols, Maureen F. (2002). The Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors: Discussion. *The Accounting Review*, 77, 61-69.
- Miettinen, J. (2008). The effect of audit quality on the relationship between audit committee effectiveness and financial reporting quality. *Acta Wasaensia: Business Administration*, 80, 1-155.
- Mitra, Santanu, Hossain, Mahmud, & Deis, Donald. (2007). The empirical relationship between ownership characteristics and audit fees. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 28(3), 257-285.
- Myers, James N., Myers, Linda A., & Omer, Thomas C. (2003). Exploring the Term of the Auditor-Client Relationship and the Quality of Earnings: A Case for Mandatory Auditor Rotation? *The Accounting Review*, 78(3), 779-799.
- N., Srinidhi Bin, & A., Gul Ferdinand. (2007). The Differential Effects of Auditors' Nonaudit and Audit Fees on Accrual Quality. *Contemporary Accounting Research*, 24(2), 595-629.
- Nguyen, Viet Hoang, & Claus, Edda. (2013). Good news, bad news, consumer sentiment and consumption behavior. *Journal of Economic Psychology*, 39, 426-438.
- Okolie, Augustine O. (2014). Audit quality and earnings response coefficients of quoted companies in Nigeria. *Journal of Applied Finance and Banking*, 4(2), 139.
- Okolie, Augustine O. (2014). Audit Quality and Earnings Response Coefficients of Quoted Companies in Nigeria. *Journal of Applied Finance & Banking*, 4(2).
- Palmrose, Zoe-Vonna. (1988). 1987 Competitive Manuscript Co-Winner: An Analysis of Auditor Litigation and Audit Service Quality. *The Accounting Review*, 63(1), 55-73.

- Pearlman, L. (1978). Quality of earnings.
- Penman, Stephen H., & Zhang, Xiao-Jun. (2002). Accounting Conservatism, the Quality of Earnings, and Stock Returns. *The Accounting Review*, 77(2), 237-264.
- Pittman, Jeffrey A., & Fortin, Steve. (2004). Auditor choice and the cost of debt capital for newly public firms. *Journal of Accounting and Economics*, 37(1), 113-136.
- Power, Michael. (1997). *The Audit Society:: Rituals of Verification*.
- Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB). (2013). Standing advisory group meeting: Discussion - Audit Quality Indicators. 1(1), 1-34.
- R., FRANCIS JERE, & JAGAN, KRISHNAN. (1999). Accounting Accruals and Auditor Reporting Conservatism*. *Contemporary Accounting Research*, 16(1), 135-165.
- Rani, Hoitash, Ariel, Markelevich, & A., Barragato Charles. (2007). Auditor fees and audit quality. *Managerial Auditing Journal*, 22(8), 761-786.
- Richardson, Scott A., Sloan, Richard G., Mark, T. Soliman, x, & rem, Tuna. (2006). The Implications of Accounting Distortions and Growth for Accruals and Profitability. *The Accounting Review*, 81(3), 713-743.
- Sayekti, Yosefa, & Wondabio, Ludovicus Sensi. (2007). Pengaruh CSR disclosure terhadap earning response coefficient. *Simposium Nasional Akuntansi X*, 26-28.
- Stanley, Jonathan D., & Todd DeZoort, F. (2007). Audit firm tenure and financial restatements: An analysis of industry specialization and fee effects. *Journal of Accounting and Public Policy*, 26(2), 131-159.
- Suk-ye Lee, Dominica. (1996). *Auditor Market Share, Product Differentiation and Audit Fees* (Vol. 26).
- Suksonghong, Karoon. (2018). *Does market capitalization matters? Tests of weak-form efficient market hypothesis for Thai stock market* (Vol. 11).
- Teets, Walter R., & Wasley, Charles E. (1996). Estimating earnings response coefficients: Pooled versus firm-specific models. *Journal of Accounting and Economics*, 21(3), 279-295.
- Teoh, Siew Hong, & Wong, T. J. (1993). Perceived Auditor Quality and the Earnings Response Coefficient. *The Accounting Review*, 68(2), 346-366.
- TERRY, SHEVLIN, & D., SHORES. (1993). Firm Size, Security Returns, and Unexpected Earnings: The Anomalous Signed-Size Effect. *Contemporary Accounting Research*, 10(1),

1-30.

- The Institute of Chartered Accountants in England & Wales. (2005). Audit quality agency theory and the role of audit. *1(1)*.
- Titman, Sheridan, & Trueman, Brett. (1986). Information quality and the valuation of new issues. *Journal of Accounting and Economics*, 8(2), 159-172.
- Verrecchia, Robert E. (2001). Essays on disclosure. *Journal of Accounting and Economics*, 32(1), 97-180.
- W., DIAMOND DOUGLAS. (1985). Optimal Release of Information By Firms. *The Journal of Finance*, 40(4), 1071-1094.
- Watkins, A. L., Hillison, W., & Morecroft, S. E. (2005). *Audit Quality: A Synthesis of Theory and Empirical Evidence* (Vol. 23).
- White, G. L., Sondh, A. C., & Fried, D. (2005). *Analysis of financial statement*. United States of America: John Wiley & Sons Inc.
- Willekens, Marleen, & Simunic, Dan A. (2007). Precision in auditing standards: effects on auditor and director liability and the supply and demand for audit services. *Accounting and Business Research*, 37(3), 217-232.
- Yu, Hung-Chao. (2011). Legal systems and auditor independence. *Review of Accounting Studies*, 16(2), 377.
- กฤตยา จิรวาณิชไพศาล. (2555). คุณภาพการสอบบัญชีของ Big 4 ในแต่ละประเทศ. งานนิพนธ์บัณฑิต มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนม์ชนก วงศ์พิพัฒนกุล. (2554). หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปริมาณข้อมูลใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงที่ บริษัทรายงานผลกำไรรายไตรมาส : การศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. งานนิพนธ์บัณฑิต มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์. (2558). การสื่อสารที่มากขึ้นจากรายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 31, 26-44.
- ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์. (2558). การสื่อสารที่มากขึ้นจากรายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 30, 85-97.
- ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์. (2558). ประเด็นสำคัญและการประยุกต์แนวคิดเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 32, 110-127.
- ณัฐชานนท์ โกมุกทพุดิพงษ์. (2557). การวัดคุณภาพกำไรเพื่อการวิเคราะห์หลักทรัพย์. *จุฬาลงกรณ์*

ธุรกิจปริทัศน์, 139, 1-18.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2559). ตลาดการเงินและการลงทุนในหลักทรัพย์ หลักสูตรผู้
แนะนำการลงทุนด้านหลักทรัพย์ (พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

ชัยลักษณ์ วิจิตรสารวงษ์. (2560). วิเคราะห์เจาะลึกรายงานทางการเงินและการประเมินมูลค่าตราสาร
ทุน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธิดา อู่ทรัพย์เจริญชัย. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับรายงานของผู้สอบบัญชี. งาน
นิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิพนธ์ เห็น โชคชัยชนะ, ศรีจันเพชร, ศิลปพร, & ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์. (2560). อ่านและเขียนรายงาน
ของผู้สอบบัญชี. กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็น เพรส.

นันทวล เขียวรัตน์. (2539). ผลกระทบของการประกาศกำไรสุทธิทางบัญชีต่อราคาหลักทรัพย์ ของ
บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : กรณีความแตกต่างในความพร้อม
ของข้อมูล. คุชฎินิพนธ์บัญชีคุชฎินิพนธ์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัญญา สัมฤทธิ์ประดิษฐ์. (2545). การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถ ของกำไรทางบัญชี
และมูลค่าตามบัญชี ในการซื้อขายราคาหลักทรัพย์หุ้นสามัญ ในตลาดหลักทรัพย์แห่ง
ประเทศไทย. คุชฎินิพนธ์บัญชีคุชฎินิพนธ์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รุ่งนภา กิตติชนะเจริญ. (2554). ประสิทธิภาพของข้อมูลหลังการประกาศผลการดำเนินงาน : ในตลาด
หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. สาขาวิชาการบริหารการเงิน, งานนิพนธ์วิทยาศาสตร์
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรศักดิ์ ทูมมานนท์. (2543). คุชฎินิพนธ์ Creative Accounting และคุณภาพกำไรแล้วหรือยัง? กรุงเทพฯ:
ไอโอนิก อินเตอร์เทค รีซอสเซส.

ศิลป์ชัย ปวิณพงษ์พัฒน์. (2544). ผลกระทบของความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมที่มีต่อผลการ
ดำเนินงานของอุตสาหกรรม และการส่งผ่านข้อมูล. คุชฎินิพนธ์บัญชีคุชฎินิพนธ์,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภวัฒน์ ธนปติ, ไบโลวัต, พิรุณา, & เวทวงศ์ พ่วงทรัพย์. (2555). การทดสอบความมีประสิทธิภาพของ
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในมิติของข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางการเงิน
ของประเทศสหรัฐอเมริกา. วารสารสุทธิปริทัศน์, 79, 109-130.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). มาตรฐานการควบคุมคุณภาพ ฉบับที่ 1 การควบคุม
คุณภาพสำหรับสำนักงานที่ให้บริการด้านการตรวจสอบและการสอบทานงบการเงิน และงาน
ให้ความเชื่อมั่นอื่นตลอดจนบริการเกี่ยวเนื่อง. from

<http://www.fap.or.th/upload/9414/sNS4kGTNFe.pdf>

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 700 (ปรับปรุง) การแสดงความเห็นและการรายงานต่องบการเงิน*. from

<http://www.fap.or.th/upload/9414/ttjvknkjJdF.pdf>

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต*. from

<http://www.fap.or.th/upload/9414/4x9uV7CGE1.pdf>

สมพงษ์ พรอุปถัมภ์, & ชัยลักษณ์ วิจิตรสารวงศ์. (2557). *ร่างรายงานของผู้สอบบัญชีรูปแบบใหม่ : ความท้าทายของผู้สอบบัญชีและผู้ไ้รายงาน*. *จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์*, 141, 36-54.

สุนทรีย์ ตั้งศรีวงศ์. (2553). *ประโยชน์ของข้อมูลกำไรและประเภทของนักลงทุนในช่วงเวลาที่มีการใช้แนวคิดที่มุ่งเน้นความสำคัญของงบดุล*. *คุษฎีนิพนธ์บัญชีคุษฎีบัณฑิต*, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายพรชัย กัณฑ์สุข
วัน เดือน ปี เกิด	11 กันยายน 2522
สถานที่เกิด	จังหวัดลำปาง
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	2547 ผู้ช่วยผู้สอบบัญชี สำนักงาน เอส.ที. ออดิตติ้ง 2550 ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต บริษัท พี ออดิท แอนด์ แอ็ดไวซอรี่ จำกัด 2560-ปัจจุบัน ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต บริษัท พี ออดิท แอนด์ ลอว์ จำกัด
ที่อยู่ปัจจุบัน	497/74 หมู่ที่ 12 ถนนจอมเทียนสาย 2 ตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี 20150
วุฒิการศึกษา	2543-2546 บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2559-2560 บัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา
รางวัลหรือทุนการศึกษา	ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ผู้สอบบัญชีภาคเอกชน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์